

JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA

2011–2015

Suomen Sileäkarvaiset Noutajat ry.
Finska Flatcoated Retrieverklubben rf.

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 7.11.2009

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt pp.kk.vuosi

Copyright © 2009 Suomen Sileäkarvaiset Noutajat ry. – Finska Flatcoated Retrieverklubben rf.
Kaikki oikeudet pidätetään.

Työryhmä:

Riitta Heinonen

Kaija Leinonen

Laura Rajakallio

Marjut Ritala

Kirsi Nieminen

Riitta Niemelä

Carita Sulkava

Marianne Mayer

Kati Kollin

Kuvat: Kaija Leinonen, Akane Miura, Riitta Heinonen

Sisällys

1. Yhteenveto	5
2. Rodun tausta	6
2.1 Rodun alkutaival	6
2.2 Sileäkarvaisen noutajan populaation kehitys Suomessa	8
3. Järjestöorganisaatio ja Suomen Sileäkarvaiset Noutajat ry:n historia	9
3.1 Organisaatio	10
4. Nykytilanne	12
4.1 Populaation koko ja rakenne	12
4.1.1 Rekisteröinnit	12
4.1.2 Sileäkarvaisen noutajan värit	13
4.1.3 Tehollinen kannankoko	13
4.1.4 Yksittäisten koirien käyttö jalostukseen	14
4.1.5 Isoisä- ja isoäitikäyrät	16
4.2 Luonne ja käyttöominaisuudet	21
4.2.1 Nykytilanne	21
4.2.2 Luonteen ja käyttöominaisuuksien arvioimisen keinot	22
4.2.3 Luonne ja käyttöominaisuudet muissa maissa	26
4.3 Terveys	29
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet	29
4.3.2 Muita Suomessa sileäkarvaisilla noutajilla todettuja sairauksia	34
4.3.3 Sileäkarvaisilla noutajilla esiintyviä sairauksia muissa maissa	39
4.4 Ulkomuoto	42
4.4.1 Koirien säkäkorkeuden mittaaminen	44
5. Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta	47
5.1 Visio ja sen toteutuma	47
5.2 Rotujärjestön tavoitteiden toteutuma	47
5.2.1 Populaation kokonaistilan ja rakenteen toteutuma	47
5.2.2 Luonne ja käyttöominaisuudet	48
5.2.3 Terveysten toteutuma	48
5.2.4 Ulkomuotovaatimusten toteutuminen	49
5.3 Rotujärjestön strategian toteutuminen	49
5.4 Tietoja yhdistelmistä	50

6. Jalostuksen tavoitteet ja strategiat	51
6.1 Visio	51
6.2 Rotujärjestön tavoitteet	51
6.2.1 Populaation kokonaistila ja rakenne	51
6.2.2 Luonne ja käyttöominaisuudet	51
6.2.3 Terveys	52
6.2.4 Ulkomuoto	52
6.3 Rotujärjestön strategia	53
6.4 Uhat ja mahdollisuudet	54
6.5 Varautuminen ongelmiin	55
6.6 Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi	56
Koko voimassaolokausi	56
7. Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta	57
8. Lähteet	58
9. Liitteet	59
9.1 Rotumääritelmä ja sen tulkinta	59
9.2 Henkisten ominaisuuksien rotumääritelmä	64
9.3 Jalostustyöohje	65
9.3.1 Yleiset ja eettiset ohjeet	65
9.3.2 Yhdistelmille asetetut vaatimukset	66
9.3.3 Suositukset	66
9.3.4 Muuta huomioitavaa	67

1. Yhteenveto

"Flatti on ekstrovertti ja optimisti, hännänheiluttajista suurin, koiramaailman Peter Pan". (Nancy Laughton)

Sileäkarvainen noutaja (engl. Flatcoated retriever, josta lyhenne flatti) tulee säilyttää kauniina ja toimivana koirana. Rotu ei saa jakautua erillisiin käyttö- tai metsästys- ja näyttelylinjoihin, vaan kauniin koiran on kyettävä toimimaan alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan pienriistan talteen ottajana (ns. dual purpose). Sileäkarvainen noutaja on erinomainen metsästyskoira, mutta yhä useammin rodun edustajat toimivat myös muunlaisina harrastuskoirina. Rodunomaisten käyttöominaisuuksien vaaliminen on ensiarvoisen tärkeää, sillä ne tekevät sileäkarvaisesta noutajasta monipuolisen metsästys-, seura- ja harrastuskoiran.

Rodun populaatio on pieni Suomessa. Maailmanlaajuisesti sileäkarvaisia on Englannissa ja Ruotsissa paljon, muualla vähemmän. Geneettisesti populaatio on silti pieni, sillä toisen maailmansodan jälkeen koko kanta on elvytetty vain muutamasta kymmenestä yksilöstä. Perinnöllisen vaihtelun säilymisestä tulee huolehtia käyttämällä koiria monipuolisesti jalostukseen. Yksittäisellä koiralla ei saa olla liian paljon jälkeläisiä. Kansainvälisen yhteistyön tekeminen eri maiden kasvattajien ja rotujärjestöjen kesken on tärkeää. Suomessa tilanne näyttäisi olevan hyvä: kasvattajat käyvät astutusmatkoilla ulkomailla ja käyttävät erisukuisia koiria jalostukseen.

Sileäkarvaiset noutajat ovat luonteeltaan yleensä ystävällisiä ja avoimia kaikkia ihmisiä kohtaan. Ne ovat aktiivisia, energisiä ja liikkuvaisia, ja niillä on yleensä suuri työskentelyhalu. Harrastajien lukumäärä on nousussa, ja flatteja osallistuu aktiivisesti useiden eri koemuotojen kokeisiin. Taipumuskokeisiin osallistumisaktiivisuus on pysynyt ennallaan. Tämän suuntauksen toivomme jatkuvan tai jopa parantuvan.

Sileäkarvaisen noutajan terveystilanne on muilta osin hyvä, mutta rodun suuri terveysongelma on syöpä ja erilaiset kasvaimet. Koska myös nuoret koirat sairastuvat pahanlaatuisiin kasvaimiin, rodun yksilöiden odotettavissa oleva elinikä on varsin alhainen. Erilaisia geenitutkimuksia syöpägeenien kartoittamiseksi on vireillä useissa maissa, myös Suomessa. Kasvattajien ja koiranomistajien ilmoitukset kasvattiensa ja/tai koiriensa sairauksista ovat erittäin tärkeää tietoa, jota toivoisi saavan enemmän. PEVISA:n edellyttämät terveystarkastukset hoidetaan koiranomistajien toimesta esimerkillisesti. Sileäkarvaiset noutajat saivat käyttöönsä lonkkien BLUP-indeksit vuoden 2004 kesällä. Indeksit ovat osoittautuneet toimivaksi keinoksi lonkkaniveldysplasian vastustamisessa.

Ulkomuodollisesti rotu on Suomessa enimmäkseen hyvää keskitasoa. Huippukoiria on vähän. Jalostuksessa tulee ottaa huomioon terve rakenne ja oikea rotutyypä. Pää on rodun silmiinpistävin tunnusmerkki ja erottaa sen esimerkiksi kultaisesta noutajasta. Sileäkarvaisen noutajan tulee olla kokonaisvaikutelmaltaan jalo olematta hontelo ja voimakas olematta kömpelö. Jatkossakaan rotua ei saa jalostaa kohti äärityyppettä, vaan sen tulee säilyä samankaltaisena kuin se on jo toista sataa vuotta ollut.

Rotujärjestö tarjoaa vuosittain monipuolista koulutus- ja harrastustoimintaa dual purpose -ideologian ylläpitämiseksi. Rotujärjestö kouluttaa jäseniään muun muassa jalostuspäivillä ja toimihenkilökoulutuksissa sekä järjestää taipumus- ja metsästyskokeita, MEJÄ-kokeita, Flattimestaruuden, Flatti-MEJÄ-mestaruuden ja erikoisnäyttelyn. Myös muuta harrastustoimintaa järjestetään mahdollisuuksien mukaan (taipumuskoukurssit, agility, TOKO, PK-lajit). Yhteistyö kasvattajien ja koiranomistajien kanssa on ensiarvoisen tärkeää.

2. Rodun tausta

2.1 Rodun alkutaival

Suuret fasaanijahdit tulivat Englannissa suosituiksi 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla. Kun aiemmin fasaanien tarhausmäärät olivat satoja yksilöitä, ne nousivat tuolloin tuhansiin. Fasaanijahtien yleistymisen mahdollisti nykyaikaisen takaaladattavan haulikon kehittyminen. Kun jahdeissa ammuttiin nopeassa tahdissa suuria määriä lintuja, tarvittiin koiria, jotka pysyisivät lintujen ylösajon ajan hiljaa hallinnassa, mutta pystyisivät kuitenkin ajon jälkeen nopeasti ja tarkasti keräämään saaliin talteen. Koska lintuja oli paljon, tarvittiin samanaikaisesti työskentelemään useita koiria, jolloin koirien sosiaalisuus ja kyky toimia suuressa ihmis- ja koirajoukossa oli tärkeää.

Noihin aikoihin asti oli linnunmetsästyksessä käytetty pääasiassa eri spanieleita ja settereitä, ja koettiin, etteivät koirien ominaisuudet sopineet uuteen metsästysmuotoon, vaan tarvittiin oma rotu. Aluksi riitti, kun koira osasi noutaa ja toimi muuten käytännön metsästyksessä hyvin, mutta pian alettiin kiinnittää huomiota myös yhtenevään ulkonäköön. Tuloksia saavutettiin varsinkin nopeasti, muutamassa vuosikymmenessä. Vanhoista, viime vuosisadan alun valokuvista voidaan todeta, että sileäkarvaiset noutajat ovat ulkonäöltään hyvin saman tyyppisiä kuin nykypäivänä.

Rodun alkuvaiheessa jalostukseen on käytetty erityyppisiä vesikoiria, St. Johnin koiraa, joka on myös labradorinnoutajan esi-isä, settereitä lisäämään ulkomuotoon jaloutta ja jopa paimenkoiria, joiden avulla on pyritty ilmeisesti parantamaan koulutettavuutta. Tästä monen eri rodun ja kirjavan materiaalin käytöstä johtuen voidaan olettaa, että sileäkarvainen noutaja on geneettiseltä taustaltaan monimuotoisempi kuin sellaiset rodut, joissa rodun kehitys on aloitettu vain muutamasta yksilöstä.

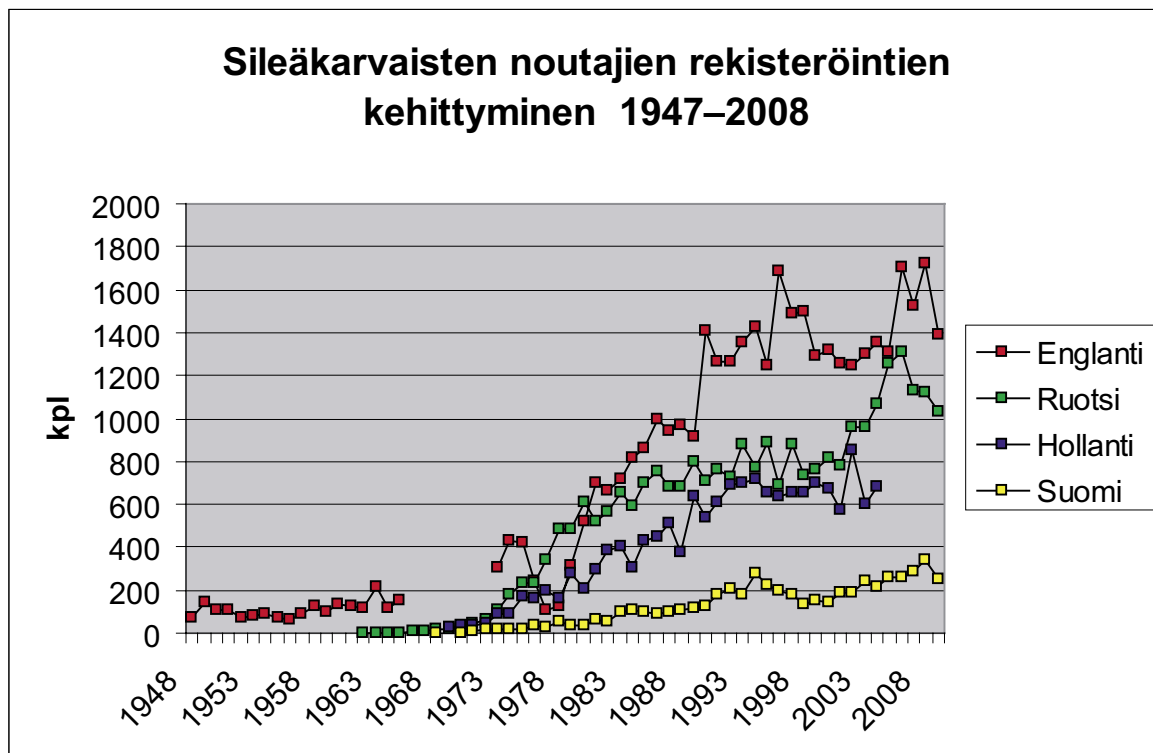
1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun ensimmäisinä vuosikymmeninä sileäkarvainen noutaja oli Englannissa suosituin noutajaroduista, mutta jo 1920-luvun puolivälissä labradorinnoutaja ja kultainen noutaja ohittivat sen suosiossa. Kun vuonna 1924 rekisteröitiin 440 flattiä, oli samana vuonna labradorien vastaava luku 1 350, eli samaa luokkaa kuin flateilla vuonna 2003, joka on ollut toistaiseksi huippuvuosi Englannissa rekisteröinnin suhteen. Labradorit ja kultaiset noutajat alkoivat jo tuolloin jakautua käyttö- ja näyttelylinjoihin, joista erityisesti näyttelylinjaisten rekisteröinti lisääntyi voimakkaasti. Sileäkarvaisen noutajan kasvattajat eivät lähteneet mukaan tähän suuntaukseen, ja sitä voidaan pitää yhtenä syynä siihen, että rodun suosio ei ole noussut suurten noutajarotujen tahdissa ja että rotu on pysynyt varsinkin terveenä perinnöllisten sairauksien suhteen. Toisaalta sileäkarvaiset noutajat eivät saavuttaneet suuria näyttelyvoittoja eivätkä säihkyneet field trial -kokeissa samalla tavoin kuin eri linjoihin jakautuneiden rotujen edustajat. Joan Mason kirjoittaa: "Sileäkarvaisten omistajat eivät olleet ammattimaisia koiran ohjaajia ja esittäjiä, vaan he harjoittelivat ja kilpailivat mieluummin keskenään. Itse asiassa he nauttivat koiristaan ja olivat tyyppillisiä flattiharrastajia, tyytyväisiä amatöörejä."

Toiseen maailmansotaan saakka sileäkarvainen noutaja oli pitkälti ammattimaisten riistanhoitajien suosikki käytännön metsästyskoirana. Näiden riistanhoitajien ollessa asepalveluksessa sodassa rodun yksilöiden määrä pieneni dramaattisesti, ja rotu säilyi sodan yli vain muutaman kasvattajan ansiosta, joilla oli mahdollisuus pitää ja kasvattaa koiria sodanaikaisissa puutteellisissa oloissa. Kun koko flattipopulaatio kutistui muutama kymmeneen yksilöön, oli pakko turvautua materiaaliin, jonka alkuperästä ei ollut täyttä varmuutta. Silloin riitti, että koira muistutti ominaisuuksiltaan sileäkarvaista noutajaa. Tällainen ns. pullonkaulatilanne voi olla rodun kannalta kohtalokas, jos nuo muutamat säilyneet yksilöt ovat esimerkiksi jonkin perinnöllisen sairauden kantajia. Näin ei onneksi kuitenkaan käynyt, sillä muutamat harvat sodan jälkeen kasvatusyönsä aloittaneet kasvattajat toimivat vastuullisesti ja käyttivät olemassa olevaa materiaalia harkiten, sekoittaen siihen välillä aineksia jopa muista noutajaroduista. Vielä 1960-luvulla mainitaan rekisteröidyn pentueen, jossa isänä käytettiin kultaista noutajaa. Noilta ajoilta juontaa mahdollisesti keltaisten pentujen ajoittainen esiintyminen.

1950- ja 1960-luku olivat Englannissa flattipopulaation kannalta rauhallista aikaa, rekisteröinnit lisääntyivät 30 vuodessa 1950-luvun alun vajaasta 70 kpl / vuosi 1970-luvun lopun reiluun 500 yksilöön. Ruotsiin ensimmäiset sodanjälkeiset flatit tulivat 1962. Ruotsin flattikanta kasvoi nopeasti: rekisteröintimäärät saavuttivat rodun emämaan Englannin tason 1970-luvun loppuun mennessä. Vuonna 1979 Ruotsissa rekisteröitiin 612 flattia, yli 100 yksilöä enemmän kuin Englannissa vastaavana vuonna! Kun Ruotsin flattipopulaatio perustuu vain muutamaankin Englannista tuotuun yksilöön, voidaan aiheellisesti olettaa, että rodun keskimääräinen sukusiitosaste Ruotsissa on varsin korkea. Myös Suomen flattikanta on lähtenyt kasvamaan muutamasta Ruotsista tuodusta yksilöstä, ja sitä on täydennetty varsin harvoilla Englannin tuonneilla, joilla tosin on niilläkin useilla samat esivanhemmat kuin noilla Ruotsiin aikanaan tuoduilla koirilla.

Kun rekisteröinnit pysyttelivät Englannissa varsin alhaisella tasolla koko 1960- ja 70-lukujen ajan, tapahtui 1980-luvun alkupuolella hyvin voimakas rekisteröintien kasvu. Määrä yli kaksinkertaistui 1990-luvun alkuun tultaessa noin 500 koirasta yli 1 000:een vuodessa. Yhtenä syynä voimakkaaseen kasvuun oli Ch Shargleam Blackcapin BIS-voitto Crufts'n näyttelyssä 1980. Tuon koiran menestyminen innosti lukuisia uusia kasvattajia rodun pariin, ja useilla näistä kantakoira oli Blackcapin jälkeläinen. Tämä suosio näkyi edelleen, sillä suurella osalla nykypäivän menestyneistä flateista on Blackcap sukutaulussaan. Ruotsissa tapahtui vastaavanlainen ilmiö 1990-luvun alussa, jolloin multivoittaja Almanza Larry O'Grady oli erittäin suosittu siitosuroksena. Tosin Larryn menestyminen ei aiheuttanut rekisteröintien kasvua tai kasvattajien määrän lisääntymistä, mutta sen geenien osuus koko populaatiosta on varsin suuri.

2000-luvun alussa rodun suosio lisääntyi voimakkaasti, ja sen seurauksena saatiin paljon uusia kasvattajia rotuun. Rekisteröintimäärät kasvoivat niin rodun kotimaassa kuin muissakin maissa, erityisesti Pohjoismaissa. Ruotsin rekisteröinnit kipusivat parhaimmillaan 1 312 koiraan vuonna 2005. Larryn jälkeen ei esiin ole noussut muita matadoreja, ja kasvattajat ovatkin enenevässä määrin panostaneet geenipoolin laajentamiseen ulkomaisiin astutuksiin ja keinosiemennyksiin niin meillä kuin muissakin maissa.

Kuva 1. Rekisteröintimäärien kehitys vuosina 1947–2008.

2.2 Sileäkarvaisen noutajan populaation kehitys Suomessa

Suomen ensimmäinen flatti rekisteröitiin 1967, ja alkuun koiria tuotiin lisää varsin vähän. Ensimmäiset pentueet syntyivät 1970-luvun alussa, ja aina 1980-luvun alkupuolelle saakka kasvatustyö oli hyvin maltillista ja rekisteröintimäärät pysyttelivät pieninä. Kotimaisia uroksia ei juurikaan käytetty. Kasvatus oli hyvin varovaista: jos syntyneissä pennuissa todettiin ongelmia, kasvatulinjoja ei jatkettu.

1980-luvun alkupuolella koiraharrastus, erityisesti noutajien suosio, kasvoi voimakkaasti Suomessa. Sileäkarvaisen noutajankin rekisteröintimäärät kaksinkertaistuivat vuoden 1981 58 kappaleesta vuoden 1982 103 kappaleeseen. Voimakas rekisteröintien kasvu johtui kasvatustoiminnasta, jossa on jälkepäin havaittavissa epäterveitä, matadorijalostukseen viittaavia piirteitä: narttuja astutettiin samalla uroksella ja samoja yhdistelmiä toistettiin lukuisia kertoja. Noutajan pentujen kysyntä oli ilmeisen hyvä. Tilannetta kuvaa pennun hinnan kehitys: kun noutajan pennun sai vielä 1970-luvun lopulla alle 1 000 markalla, joutui siitä 1980-lopulle tultaessa maksamaan jo 4 000 markkaa. Tuosta tasosta hinta on tähän päivään tultaessa noussut vain vähän. Tilanne ei onneksi päässyt sileäkarvaisten noutajien osalta kuitenkaan riistäytymään niin pahaksi kuin suuremmilla noutajaroduilla: niissä on uroksia, joilla on jopa satoja jälkeläisiä.

Koirien tuonti oli varsin vähäistä koko 1980-luvun ajan, muutamia yksilöitä tuotiin Ruotsista ja Englannista. 1990-luvulla tuonti on lisääntynyt, edelleenkin pääosa koirista tuodaan Ruotsista.

Samalla kun rekisteröinnit ovat kasvaneet tasaisesti, on myös kasvattajien määrä lisääntynyt. Tämä on selvästi parantanut tilannetta niin, että käytettyjen urosten määrä on myös lisääntynyt tähän päivään tultaessa sopivalle tasolle. Yksittäisen uroksen jälkeläismäärä sukupolvea kohden on pienentynyt 1980-luvun alkupuolen hurjista määristä hyväksyttävälle, alle 5 %:n tasolle. Myöskin pentueiden määrä narttua kohden on vähentynyt.

Tuonnit rodun kotimaasta ovat pysytelleet pitkään varsin matalalla tasolla. Tilanne näyttäisi kuitenkin paranevan, sillä Internetin ansiosta kynnys lähteä etsimään pentua Englannista on madaltunut ja kiinnostus tuonteihin siltä suunnalta on selvästi lisääntynyt.

Koirien tuonti ulkomailta sekä ulkomaalaisten urosten jalostuskäyttö on selkeästi lisääntynyt 2000-luvulla. Viimeisen viiden vuoden aikana tuontikoiria on ollut vuosittain 11–24 kappaletta, ja ulkomaisia uroksia on käytetty keskimäärin joka kolmannessa astutuksessa. Tehollinen populaatiokoko on myös kasvanut tasaisesti 2000-luvulla.

3. Järjestöorganisaatio ja Suomen Sileäkarvaiset Noutajat ry:n historia

Sileäkarvaisten noutajien rotukerho Flattikerho ry. perustettiin 3.1.1982. Ensimmäinen kerholehti ilmestyi keväällä 1982. Nimikilpailun tuloksena kerholehti nimettiin Flattiviestiksi. Nimikilpailun voitti Leena Honka. Kerhon periaatteena on ollut alusta lähtien tuoda rotua esille positiivisessa hengessä ja järjestää jäsenistölleen tapahtumia erilaisin teemoin.

Ensimmäinen Flattimestaruus pidettiin jo perustamisvuonna 1982 ja ensimmäinen juniorimestaruus 1984. Flattimestaruuden ideana on säilyttää rotumme dual purpose -rotuna, eli sen on oltava ulkomuodoltaan rotumääritelmän mukainen ja samalla hyvä, noutava lintukoira. Tätä dual purpose -linjaa on pyritty ylläpitämään koko kerhon olemassaolon ajan. Flattimestaruudessa on kaksi osuutta, näyttely- ja koeosuus, jossa yhteispisteet ratkaisevat kunkin vuoden Flattimestarin. Vastaava kilpailu nuorille koirille, Juniorimestaruus, kisataan samalla periaatteella yleensä samana viikonloppuna.

Ensimmäiset flattitreffit järjestettiin 1987. Flattitreffit ovat viikonlopun kestäviä koulutustapahtumia, jotka järjestetään säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Näillä viikonlopun tapaamisilla on pääsääntöisesti tarjottu noutajien metsästyskoulutusta. Perinteisesti treffeillä järjestetään yhteishengen kasvattamiseksi Mr/Ms Flatti -kilpailu ja vietetään aikaa yhdessä esimerkiksi pikkujoulun merkeissä.

Kesäleiri on kuulunut kerhon ohjelmistoon aivan alusta lähtien perinteisesti viikonlopun tapahtumana. Vuonna 1995 järjestettiin ensimmäisen kerran nelipäiväinen kesäleiri, jollaisena se pyritään järjestämään jatkossakin. Kesäleirillä pyritään järjestämään metsästyskoulutuksen lisäksi muidenkin lajien koulutusta, kuten vesipelastus, agility ja toko. Kesäleirille on metsästyskoulutusta varten haettu kouluttajia myös ulkomailta. Leireillä on vierailut kouluttajia mm. Saksasta, Norjasta, Ruotsista ja Tanskasta. Kerho järjestää perinteisesti joko Open shown tai Match shown kesäleirin yhteydessä. Muutamana vuonna yhdistyksen päänäyttely on järjestetty kesäleirin yhteyteen.

Flattikerhon oma erikoisnäyttely järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1995, jonka jälkeen se on pidetty vuosittain. Vuonna 1990 Flattikerho järjesti ensimmäisen kerran virallisen MEJÄ-kokeen, ja ensimmäinen Flatti-MEJÄ-mestaruus oli vuonna 1996. MEJÄ-mestaruus on metsästyskoirien jäljestyskoe, jossa paras voittajaluokan flatti palkitaan MEJÄ-mestariksi ja paras avoimen luokan flatti vuoden Hirvipääksi.

Vuonna 1988 Flattikerho oli mukana järjestämässä virallista metsästyskoetta yhdessä Mäntän Seudun Nuuskujen kanssa. Viralliset metsästys- ja taipumuskokeet kuuluvat Flattikerhon vuosittaiseen toimintaan. Vuonna 2006 noutajille käynnistettiin kaksi uutta metsästyskoelajia: lämpimän riistan A-koe ja working test (WT). Epävirallinen noutajien välinen NOME-haasteottelu järjestettiin Labradorikerhon toimesta WT-kokeena keväällä 2006. Kesäleirin yhteydessä järjestettiin epävirallinen WT-koe, jossa tuomareina toimivat Anette ja Stefan Bürse-Hanning Saksasta. Samana vuonna järjestettiin vielä NOME-B-voittajaluokka damikokeena, ja tuomareina tässä historiallisessa kokeessa toimivat norjalaiset Frank Hermansen ja Pål Bådsvik. Ensimmäinen A-koe järjestettiin keväällä 2007, tuomareina Ari-Pekka Fontell Suomesta ja Frank Hermansen Norjasta.

Uusien metsästyskoelajien säännöt olivat ensin koeajalla ja virallistettiin vuoden 2008 lopussa. Vuoden 2009 alusta viralliset metsästyskoelajit ovat: noutajien taipumuskoe, A-metsästyskoe, B-metsästyskoe ja working test sekä noutajien käytännön metsästyskoe.

Vuonna 1993 Flattikerhosta tuli rotua harrastava yhdistys, ja 1.1.2001 kerhostamme tuli rotujärjestö. Tällöin muuttui myös kerhomme nimi, joka on nykyisin Suomen Sileäkarvaiset Noutajat ry – Finska Flatcoated Retrieverklubben rf. Kerhon jäsenmäärä on kasvanut tasaisesti vuodesta 1982 (80 jäsentä) vuoteen 2008 (949 jäsentä).

3.1 Organisaatio

Vuonna 1984 Flattikerho liittyi ensimmäisenä noutajayhdistyksenä Suomen Noutajakoira järjestöön (SNJ). Nykyään rotujärjestönä kuulumme suoraan Suomen Kennelliiton alaisuuteen. Yhteistyökumppaneina toimivat ensisijaisesti SNJ alayhdistyksineen, Golden Ring ja Labradorikerho, joiden kanssa jaamme esimerkiksi metsästyskoetuomareiden koulutuskulut.

Suomen Sileäkarvaiset Noutajat ry:n toiminnasta vastaa hallitus, jonka puheenjohtaja valitaan vuosittain ja jäsenet syyskokouksessa aina kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Perinteisesti yhdistyksellä on ollut kaksi toimikuntaa: NOU/NOME-toimikunta (metsästyskoeasiat) ja jalostustoimikunta. Vuonna 2008 perustettiin lisäksi MEJÄ-toimikunta ja vuonna 2010 näyttelytoimikunta. Syyskokous valitsee näiden toimikuntien vetäjät, jotka nimeävät toimikuntaan jäsenet. Toimikunnat tekevät toiminnastaan toimintasuunnitelman ja budjetin, jonka hallitus pyrkii ottamaan huomioon koko järjestön budjettia tehdessään.

NOU/NOME-toimikunta hoitaa taipumus- ja metsästyskokeisiin sekä Flattimestaruuteen liittyvät asiat. Toimikunta kouluttaa koetoimitsijoita ja hankkii kouluttajia tapahtumiin sekä huolehtii koe- ja harjoitusriistan hankinnasta, myynnistä ja säilytyksestä. Vuonna 2009 aloitti toimintansa noutajien yhteinen metsästyskoeasioita hoitava yhteistoimintaelin. Tähän toimintaelimeen hallitus on nimennyt yhden varsinaisen ja yhden varajäsenen. Toimintaelimen vastuulla ovat mm. metsästyskoesääntöihin liittyvät asiat.

Jalostustoimikunta hoitaa jalostus- ja pentuvälitysasiat. Pyrkimyksenä on, että toimikunnassa olisi sekä kasvattajia että muuta monipuolista osaamista. Jalostustoimikunnan jäsenet koulutetaan jalostusneuvojien perus- ja jatkokursseilla, ja jäsenet osallistuvat mahdollisuuksien mukaan myös ulkomailla järjestettyihin rotua koskeviin koulutus- ja muihin tapaamisiin. Toimikunta toimii itsenäisesti käsitellessään kasvattajien tekemät jalostustiedustelut. Jalostustoimikunta tuottaa ja etsii säännöllisesti artikkeleita, toimikunnan palstan ja terveysinformaatiota järjestön lehteen. Toimikunnan vastuulla on myös ulkomuototuomareiden koulutus ja kollegiot.

MEJÄ-toimikunnan tarkoituksena on tuoda jäsenistölle tietoa metsästyskoirien käytöstä haavoittuneiden hirvieläinten jäljestämisessä. Ensimmäisenä toimintavuotenaan se on jo järjestänyt useamman MEJÄ-kokeen sekä MEJÄ-mestaruuden.

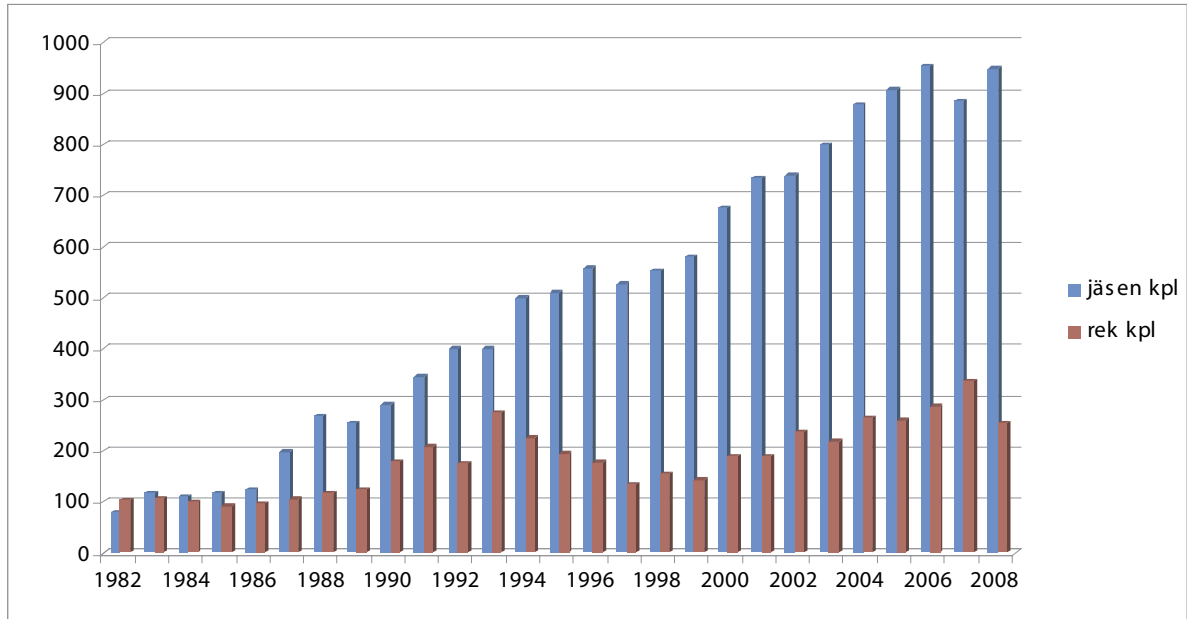
Vuoden 2010 alusta lähtien aloitti toimintansa näyttelytoimikunta, joka huolehtii päänäyttelyn järjestämisestä ja muista näyttelytoimintaan liittyvistä asioista.

Vuonna 2009 käynnistettiin aluetoiminta, ja aluevastaavia on kattavasti ympäri Suomea. Toiminnan painopisteenä tulee olemaan rotumme tarkoituserän johdosta koiran rodunomainen toiminta. Koulutukset keskittyvät ainakin aluksi taipumuskoekursseihin ja nome/nowt-koulutuksiin.

Hallitus suunnittelee vuosittaiset tapahtumat ja etsii kullekin tapahtumalle vetäjän. Yleensä hallituksen jäsenet ovat itse erittäin aktiivisesti mukana toiminnassa.

Yhdistyksen viralliset kanavat ovat jäsenlehti Flattiviesti ja kotisivut osoitteessa www.flatti.net. Lehdessä julkaistaan ajankohtaisia artikkeleita ja yhdistyksen ilmoituksia. Kotisivuilla on keskustelupalsta tuloksia, tervehdyksiä ja keskustelua varten sekä hallituksen tiedotuskanava.

Yhdistyksen talous on viime aikoina ollut hyvä. Kiitos siitä kuuluu erittäin aktiivisille harrastajille, jotka osallistuvat yhdistyksen järjestämiin tapahtumiin.

Kuva 2. Rotujärjestön jäsenmäärän kehitys Suomessa 1982–2008 ja jäsenmäärän suhde rekisteröityjen sileäkarvaisten noutajien määrään.

4. Nykytilanne

4.1 Populaation koko ja rakenne

4.1.1 Rekisteröinnit

Sileäkarvaisten noutajien rekisteröintien tilanne on noudatellut melko hyvin kaikkien rotujen rekisteröintien kehitystä. 1990-luvun alun lamavuosien korkeiden rekisteröintimäärien jälkeen luvut pienenevät kuten muillakin roduilla, 2000-luvulla rekisteröinnit ovat tasaisesti kasvaneet. Ennätysmäärä flattejä rekisteröitiin vuonna 2007 (326 kappaletta). Pentujen määrä pentuetta kohden on pysytellyt 7–8 pennussa koko tarkastelujakson ajan.

Kasvattajien määrä suhteessa rekisteröinteihin on pysytellyt samana. Suurin osa kasvattajista on teettänyt vuoden aikana yhden pentueen, muutamalla on ollut useampia. Suuremmille noutajaroduille tyypillisiä kasvattajia, joilla on vuosittain useita kymmeniä pentuja, ei flattikasvattajien joukossa ole.

Vuosina 1989–1991 lisääntyivät tuonnit kolminkertaisiksi aiempiin vuosiin verrattuna. Samaan aikaan sulkeutuivat Suomen rajat Ruotsiin rabieksen takia. Onkin mahdollista, että tuontien nopea lisääntyminen johtui siitä, että astutusmatkat Ruotsiin eivät olleet mahdollisia muutama vuoteen. 1990-luvun lopun hiljaiselon jälkeen oli tuontien määrässä havaittavissa lisääntymistä, ja 2000-luvulla tuonnit ovat lähteneet reippaaseen nousuun.

	Rekisteröinnit	Pentueet	Tuonnit	Kasvattajat	Isät	Emät
1980	59	6		5	4	6
1981	58	8	3	6	4	4
1982	103	14	3	11	8	14
1983	108	16	3	11	11	16
1984	101	14	5	12	11	14
1985	91	12	4	10	7	12
1986	97	12	3	10	8	12
1987	106	14	5	14	11	14
1988	118	16	1	16	13	16
1989	125	14	14	13	10	14
1990	179	24	12	19	20	24
1991	208	28	15	21	21	28
1992	176	21	7	17	17	21
1993	276	32	10	28	23	32
1994	226	26	8	25	21	26
1995	195	25	6	24	23	25
1996	177	23	6	21	18	23
1997	134	16	9	15	15	16
1998	156	23	6	21	20	23
1999	143	18	9	17	17	18
2000	190	24	7	19	20	24
2001	189	22	14	20	20	22
2002	238	29	11	23	24	29

	Rekisteröinnit	Pentueet	Tuonnit	Kasvattajat	Isät	Emät
2003	218	30	9	24	24	30
2004	264	32	17	25	25	32
2005	260	31	21	24	25	31
2006	287	40	17	31	36	40
2007	337	42	11	31	37	42
2008	254	28	24	23	25	28

Taulukko 1. Tietoja pentueista vuosilta 1980–2008.

4.1.2 Sileäkarvaisen noutajan värit

Musta väri on dominoiva flatilla. Noin 95 % kaikista rekisteröidyistä yksilöistä on mustia ja 5 % maksanvärisiä. Satunnaisesti syntyy myös keltaisia pentuja. Vaikka keltainen väri on ei-toivottu ja näyttelyssä hylkäävä ominaisuus, voidaan sitä toisaalta pitää osoituksena rodun geneettisestä monimuotoisuudesta. DNA-testillä voidaan selvittää, kantaako koira keltaista väriä.

4.1.3 Tehollinen kannankoko

Populaation kokoa ja rakennetta voidaan tarkastella erilaisten tunnuslukujen avulla. Tehollinen kannankoko kuvaa geenipohjan laajuutta. Mitä pienempi tehollinen populaatio on, sitä nopeammin keskimääräinen sukusiitosaste kasvaa ja geenien erilaisia versioita häviää.

Tehollista kannankokoa voidaan arvioida usealla tavalla. Tavallisimmin se lasketaan kaavasta $Ne=4*Nm*Nf/(Nm+Nf)$, jossa Nm on siitokseen käytettyjen urosten ja Nf narttujen lukumäärä ja Ne tehollinen populaatiokoko. Tämä kaava antaa huomattavia yliarvioita, sillä se kuvaa niin sanottua ideaalipopulaatiota. Ideaalipopulaatiossa ei ole päällekkäisiä sukupolvia, narttuja ja uroksia on yhtä paljon, koira tekee jälkeläisiä vain kerran ja jokaista narttua ja urosta kohden syntyy yksi uros- ja narttujälkeläinen. Alla olevassa taulukossa näkyy käytettyjen eri urosten ja narttujen määrä sukupolvea kohden. Sukupolven pituudeksi on oletettu neljä vuotta.

Tehollinen populaatiokoko sukupolvittain			
Sukupolvi	Urokset	Nartut	Tehollinen populaatio
1980–1983	19	22	41
1984–1987	25	39	61
1988–1991	43	52	94
1992–1995	56	80	132
1996–1999	54	65	118
2000–2003	67	81	147
2004–2007	97	116	211

Taulukko 2. Tehollinen populaatiokoko sukupolvittain vuosina 1980–2007.

Vaikka edellä mainitulla kaavalla laskettu tehollinen populaatiokoko on todennäköisesti huomattavasti todellista suurempi, voidaan todeta, että kehityssuunta on ollut hyvä. Populaation koko on moninkertaisesti kasvanut seitsemän sukupolven aikana.

Tehollista kannankokoa voidaan arvioida myös rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvun kautta. Kaava on $Ne=1/(2*sukusiitosasteen\ muutos)$. Tätä kaavaa voidaan käyttää, jos tunnetaan kaikkien koirien sukutaulut kantakoiriin saakka. Käytössä olevat tietokannat ovat tässä suhteessa puutteellisia, ja kun KoiraNet-tietokannan mukaan rodun keskimääräinen sukusiitosprosentti on pienentynyt, antaa kaava

mahdottomia arvoja. Keskimääräinen sukusiitos suljetussa populaatiossa voi vain kasvaa, mutta kasvunopeuden arviointi käytettävillä tiedoilla ei onnistu.

Tehollinen kannankoko voidaan laskea myös vuosittain. Näin voidaan seurata mahdollisesti tapahtuvia muutoksia lyhyemmällä aikavälillä. Myös taulukossa 3 voidaan havaita tehollisen populaatiokoon kasvusuuntaus, vaikka yksittäisinä vuosina notkahduksia onkin tapahtunut.

Tehollinen populaatiokoko vuosittain			
Vuosi	Urokset	Nartut	Tehollinen populaatio
1980	4	6	10
1981	4	4	8
1982	8	14	20
1983	11	15	25
1984	11	14	25
1985	7	12	18
1986	8	12	19
1987	11	14	25
1988	13	16	29
1989	10	14	23
1990	20	24	44
1991	21	27	47
1992	17	21	38
1993	23	32	54
1994	21	26	46
1995	23	25	48
1996	18	23	40
1997	14	15	29
1998	20	23	43
1999	17	18	35
2000	20	24	44
2001	21	23	44
2002	24	29	53
2003	24	30	53
2004	25	32	56
2005	25	31	55
2006	36	40	76
2007	37	42	78
2008	25	28	53

Taulukko 3. Tehollinen populaatiokoko vuosittain vuosina 1980–2008.

4.1.4 Yksittäisten koirien käyttö jalostukseen

Yksittäisten koirien osuus populaatiosta ei saisi nousta liian korkeaksi. Liikakäytöksi luetaan yli 5 %:n osuus pennuista sukupolvea kohden eli neljän vuoden aikana syntyneistä. Ensimmäisten sukupolvien aikana Suomessa 1980-luvulla muutaman uroksen osuus nousi todella suureksi, mutta suuntaus on ollut hyvä nykypäivää kohti tultaessa. Viimeisessä 4-vuotisjaksossa 2004–2007 ei yhdenkään uroksen osuus ollut suurempi kuin 3,9 %. Taulukossa on luonnollisesti päällekkäisyyttä, koska sukupolvi on vain keskimääräinen arvio – yksilö voi tuottaa pentuja huomattavasti pidemmällä aikavälillä kuin 4 vuotta. Sukupolveen mukaan laskettavat vuodet voivat tietenkin muuttaa tilannetta, mutta kehityssuunta on ollut positiivinen.

Urosten osuudet pennuista sukupolvien aikana		
Sukupolvi	Uros	Osuus
1980–1983	Tryggs Jasper (Tryggs Flash – Heronsflight Jade)	25,00 %
	Gunhills Merci-Chien (Star – Puhs Themis)	12,15 %
	Biggas Snoweloud (Celebrity Of Ryshot – Astafer)	11,81 %
	Celebrity of Ryshot (Wyndhamian Christopher Of Exclyst – Shairelf Of Ryshot)	9,38 %
	Exclyst Noble Lad (Wizarwood Seabird Of Exclyst – Midnight Star Of Exclyst)	5,90 %
1984–1987	Exclyst Noble Lad (Wizarwood Seabird Of Exclyst – Midnight Star Of Exclyst)	10,41 %
	Fågelängens Pablo Picasso (Heronsflight Pansy's Prince – Hovhills Spirit Girl)	8,63 %
	Gunhills Lucky-Lothar (Tryggs Figaro – Downstream Little Locket)	8,63 %
	Gunhills Merci-Chien (Star – Puhs Themis)	8,63 %
	Biggas Jefferson (Tryggs Jasper – Flatts Adrienne)	7,36 %
	Emanon Invincible of Casuarina (Tarncourt Cavalier Of Casuarina – Halstock Bridget)	6,60 %
	Exclyst That's My Boy (Kenstaff Mulberry Of Heronsflight – Exclyst Bernadette)	6,60 %
	Arcturus (Falswift Apparition – Downstream Trustful)	5,84 %
1988–1991	Nestori (Harald – Taka-Tapiolan Betsyfer)	8,12 %
	Taka-Tapiolan Tepi (Heronsflight Pansy's Prince – Mollyfer)	6,49 %
	Minnie's Carioca (Danilo – Minnies Bluebell)	5,68 %
	Valeborne Woodruff (Willowmere Sea Urchin Of Valeborne – Casuarina Ghost Swift Of Valeborne)	5,19 %
1992–1995	Elvege Lohengrin (Shagleam Kestrel – Shargleam Willet Of Elvege)	5,32 %
	Merjun Nuhanenä (Taka-Tapiolan Tepi – Biggas Mimmilisa)	5,20 %
	Giorgio-Armani (Almanza Larry O'Grady – Almanza Open Invitation)	4,96 %
	Quiet Woods Dims Attraction (P As In Peter – Quiet Woods Challenge Lady Iris)	4,37 %
	Flathatted Cherokee (Emanon Pyhäjärvi – Blackpicks Afrodite)	4,14 %
1996–1999	Klokkeråsen's Asarija (Cariena's Fifteen-Nine – Klokkeråsen's Gardenia)	5,71 %
	Sniffens Metsävirna (Branchalwood Lochdubh – Elvege Finlandia)	5,71 %
	Lau (Pearly Coat Dangerous Poteen – Lea)	5,06 %
	Gunhills Glenn Miller (Comics Tango – Gunhills Fröken Julie)	4,40 %
	Flathatted Cherokee (Emanon Pyhäjärvi – Blackpicks Afrodite)	3,43 %
2000–2003	Camwood Xtra Chocolate Bailey (Camwood Kappatoo – Varingo Moonfairy)	4,50 %
	Branchalwood Machriebay (Branchalwood Strathfinnan – Branchalwood Isle Of Gigha)	3,65 %
	Flatts Ninas Ragazzi (Sniffens Metsävirna – Flatts Ysatis Nina Ric)	3,41 %
	Searover My Choice (Roghöjdens Norske Ligist – Searover Shanty)	3,16 %
	Sniffens Schubert (Jevreidars Kamp – Sniffens Metsätähti)	3,16 %
2004–2007	Zebulons Friia Rio Trap (Solway-Zipper – Friia Agnar Windy)	3,88 %
	Blackleader's Faithful Fellow (Almanza Sharp Shooter – Blackleader's Dontsayouloveme)	3,14 %
	Toffedreams Cherry Garcia (Brightstart Noddy – Toffedreams Isle of Jura)	3,05 %
	Toffedreams Toot'n Flute (Coalport Country Man – O'Flanagan Tosca Sandquist)	2,77 %
	Pearly Coat Bunyan Swimming Tiger (Rudskog's Swift Bunyan Tigergutt – Swallowflight Dark Rhapsody)	2,68 %
	Mei Dan Blåbär (Rainbow's Autumn Classic – Almanza Unforgettable at Mei Dan)	2,59 %

Taulukko 4. Urosten osuus pennuista sukupolvittain vuosina 1980–2007.

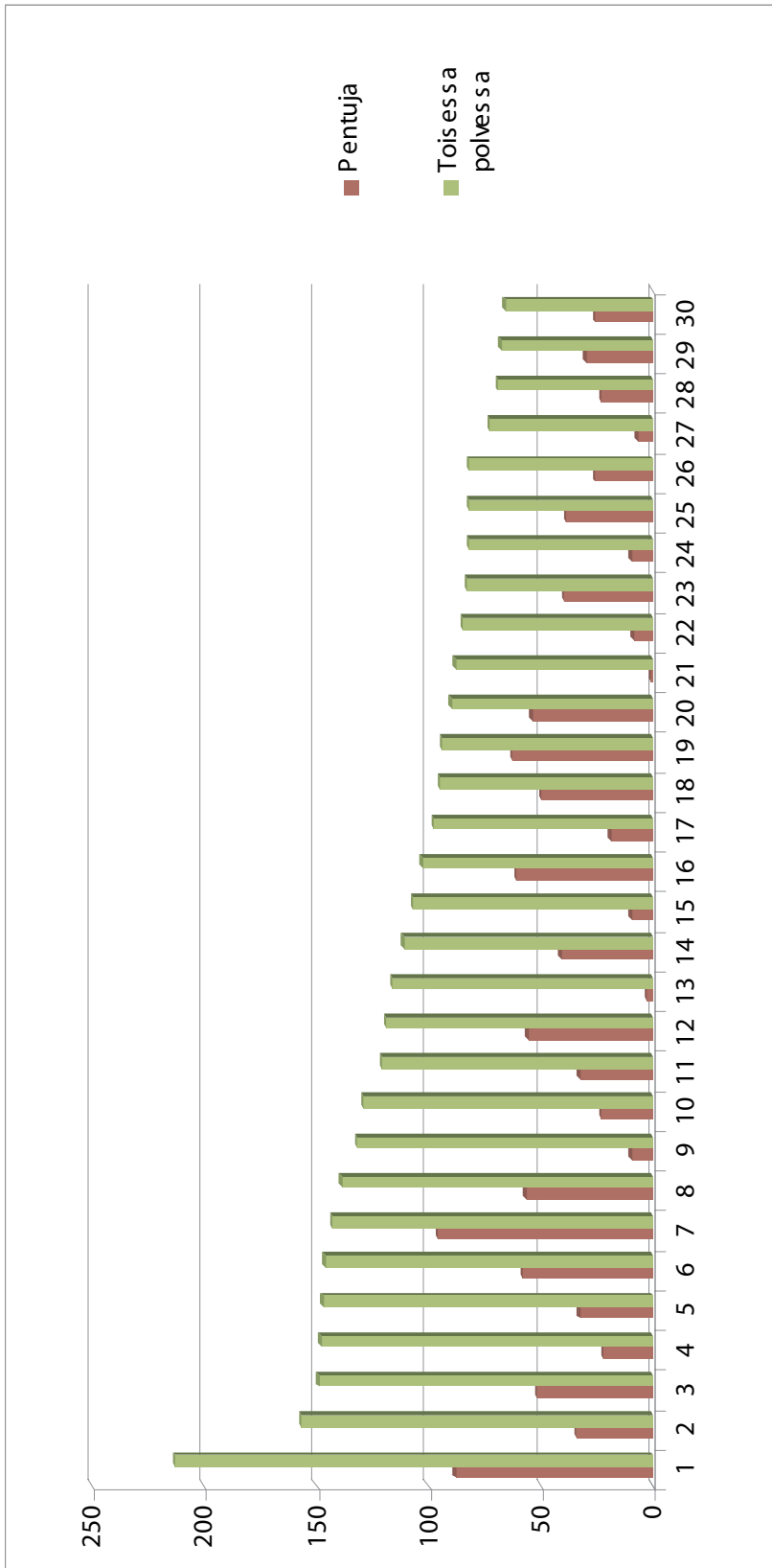
4.1.5 Isoisä- ja isoäitikäyrät

Yksilön käyttö sukupolven aikana ja yksilön jälkeläisten määrä ei välttämättä osoita suoraan kyseisen yksilön osuutta koko populaatiossa. Uroksella tai nartulla voi olla paljon lapsia, jotka eivät kuitenkaan ole edelleen lisääntyneet. Toisaalta jollain yksilöllä voi olla vain muutama jälkeläinen, mutta ne ovat lisääntyneet tehokkaasti ja yksilön osuus koko populaation sukutaulussa on suuri. Tätä tilannetta kuvaa niin sanottu isoisä- tai isoäitikäyrä, jossa vaaka-akselilla on käytetyt urokset tai nartut ja pystyakselilla niiden lastenlapset. Narttujen ensimmäisen polven jälkeläisten määrä ei tietenkään voi nousta niin korkeaksi kuin uroksilla, mutta lastenlasten määrä voi olla jo samalla tasolla urosten kanssa.

Ihanteellisin isoisä- ja isoäitikäyrän muoto on mahdollisimman laakea, ja minkään yksilön osuus ei saisi nousta huomattavasti muita korkeammaksi. Pahimmassa tapauksessa käyrän alkupäässä on kapea ja korkea piikki loppuosan ollessa tuskin vaaka-akselista erottuva.

Suomessa sileäkarvaisten noutajien tilanne näyttää kohtuullisen hyvältä: urosten ja narttujen käyttö on ollut tasaista muutamaa, lähinnä 1980-luvun aikana käytettyä urosta lukuun ottamatta. Lastenlasten todellisissa määrissä voi olla virheitä, jos koira on rekisteröity ulkomaille tai se on rekisteröity hyvin kauan sitten. Isoisä- ja isoäitikäyriä voidaan käyttää hyväksi suunniteltaessa jalostusyhdistelmiä: pyritään välttämään yksilöitä, joiden sukutaulussa on käyrän alkupään koiria.

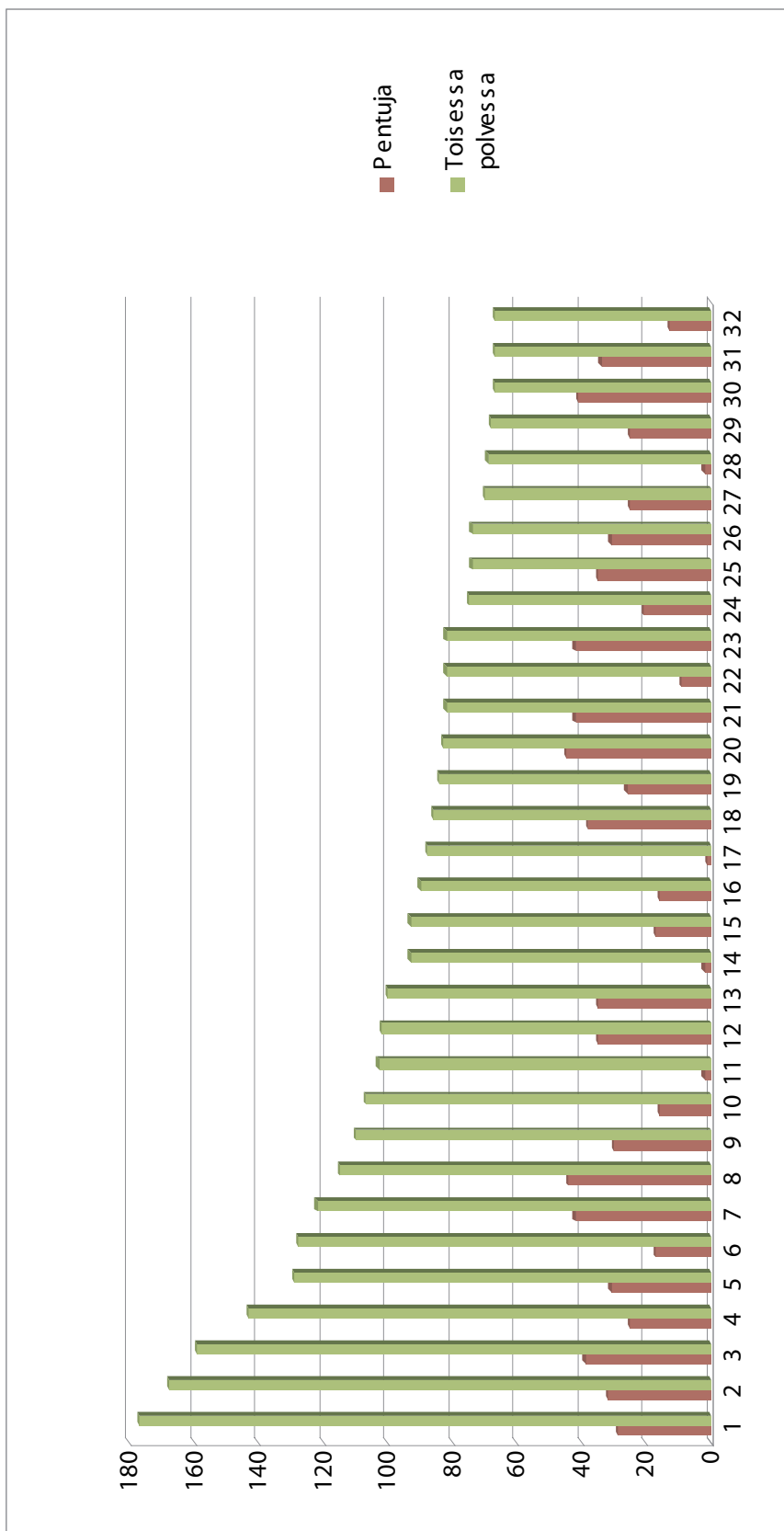

Kuva 3. Isoisäkäyrä graafisena esityksenä. Seuraavalla sivulla on taulukko, josta näkyvät urosten tiedot. Kuvion alalaidassa olevat numerot viittaavat uroksen numeroon seuraavan sivun taulukossa.

	Uros (isä – emä)	Synt.	Lapset	Lastenlapset
1	Gunhills Mercı-Chien (Star – Puhs Themis)	1980	88	213
2	Almanza Larry O'Grady (Gunhills Ear Of Esophagus – Scarlet O'Hara)	1985	34	157
3	Emanon Invincible Of Casuarina (Tarncourt Cavalier Of Casuarina – Halstock Bridget)	1982	52	149
4	Hilwas Pontiac (Taka-Tapiolan Roi – Aallotar)	1988	22	148
5	Celebrity of Ryshot (Wyndhamian Christopher Of Exclyst – Shairelf Of Ryshot)	1976	33	147
6	Exclyst Noble Lad (Wizarwood Seabird Of Exclyst – Midnight Star Of Exclyst)	1981	58	146
7	Tryggs Jasper (Tryggs Flash – Heronsflight Jade)	1977	96	143
8	Arcturus (Falswift Apparition – Downstream Trustful)	1984	57	139
9	Heronsflight Pansy's Prince (Kenstaff Mulberry Of Heronsflight – Heronsflight Pansy)	1981	10	132
10	Taka-Tapiolan Santtu (Heronsflight Pansy's Prince – Mollyfer)	1982	23	129
11	Almanza Sharp Shooter (Ryegate's Son of a Gun – Almanza Playing With Fire)	1999	33	121
12	Giorgio-Armani (Almanza Larry O'Grady – Almanza Open Invitation)	1990	56	119
13	Shargleam Kestrel (Shargleam Blackcap – Shargleam Water Pipit)	1985	8	116
14	Brightstart Noddy (Emanon Banterwick – Brightstart Sparkling Cider)	2002	41	111
15	Branchalwood Lochdubh (Shargleam Blackcap – Palnuire Pride Of Branchalwood)	1986	10	107
16	Sniffens Metsävirna (Branchalwood Lochdubh – Elvelege Finlandia)	1995	61	103
17	Emanon Pyhäjärvi (Belsud Capercaillie – Emanon Amzel)	1986	19	98
18	Nestori (Harald – Taka-Tapiolan Betsyfer)	1982	50	95
19	Flathatted Cherokee (Emanon Pyhäjärvi – Blackpicks Afrodite)	1990	63	94
20	Elvelege Lohengrin (Shargleam Kestrel – Shargleam Willet Of Elvelege)	1990	54	90
21	Star (Puhs Royal Touch – Gunhills Giddy Girl)	1975	1	88
22	O'Rust Holebright (Woodman – Torpedo's Black-Beauti)	1983	9	85
23	Taka-Tapiolan Tepi (Heronsflight Pansy's Prince – Mollyfer)	1982	40	83
24	Falswift Apparition (Shargleam Blackcap – Halstock Primula Of Ravenscrest)	1979	10	82
25	Heilurihännän Coconut (O'Rust Holebright – Flatts Little Rose)	1988	39	82
26	Jevreidars Kämt (Laku – Jevreidars Herbina)	1992	26	82
27	Sniffens Zico (Lau – Sniffens Natalia)	1996	7	73
28	Laku (Emanon Invincible Of Casuarina – Taka-Tapiolan Tarufer)	1987	23	69
29	Branchalwood Machrieabay (Branchalwood Strathfinnan – Branchalwood Isle of Gigha)	1999	30	68
30	Vilkeri Kasperı (Arcturus – Flatts Lucky Quenie)	1989	26	66

Taulukko 5. Taulukossa ovat mukana urokset, joilla on eniten Suomessa rekisteröityjä lastenlapsia. Tämä taulukko kuuluu yhteen edellisen sivun graafisen esityksen kanssa, jonka alalaidassa näkyy kunkin uroksen numero.

Kuva 4. Isoäitikäyrä graafisena esityksenä. Seuraavalla sivulla on taulukko, josta näkyvät narttujen tiedot. Kuvion alalaidassa olevat numerot viittaavat nartun numeroon seuraavan sivun taulukossa.

	Narttu (isä – emä)	Synt.	Lapset	Lastenlapset
1	Flatts Little Rose (Gunhills Merci-Chien – Gunhills Little Coco)	1985	29	177
2	Mollyfer (I Vassen Asterix – Jennifer)	1975	32	168
3	Eivelege Finlandia (Shargleam Kestrel – Shargleam Willet Of Eivelege)	1990	39	159
4	Hilwas Mercury (Puhs Royal Touch – Wilhelmima)	1982	25	143
5	Blackpicks Just For Me (Giorgio-Armani – Blackpicks Fancy Girl)	1993	31	129
6	Blackleader's Dontsayoulove (Giorgio-Armani – Almanza Seventh Heaven)	1998	17	128
7	Jolly-Jambalay (Almanza Larry O'Grady – Sniffens Irlanda)	1995	42	122
8	Almanza Chocolate Cheesecake (Almanza William The Conqueror – Almanza Mad About Chocolate)	1997	44	115
9	Flatts Night Steps (Gunhills Merci-Chien – Flatts Carol)	1984	30	110
10	Sniffens Irlanda (Flatts Little Ricardo – Sniffens Zina)	1991	16	107
11	Heronflight Jade (Wizardwood Sandpiper – Heronflight Tassel)	1973	2	103
12	Sniffens Metsätähti (Branchalwood Lochdubh – Eivelege Finlandia)	1995	35	102
13	Utulinnun Margiita (Nestori – Taka-Tapiolan Ira)	1988	35	100
14	Shargleam Willet Of Eivelege (Pendlewych Piper – Withybed Country Maid Of Shargleam)	1986	2	93
15	Wilhelmima (O'Flanagan Free As Air – Helga)	1980	17	93
16	Gunhills Little Coco (Fenrivers Phlox – Downstream Little Locket)	1982	16	90
17	Puhs Themis (Jupiter Of Chadwell – Downstream Hestia)	1972	1	88
18	Mystic (Exclyst Noble Lad – Sniffens Isa Bella)	1985	38	86
19	Flatts Ysatis Nina Ric (Gunhills Glenn Miller – Flatts Sarah's Ysatis)	1994	26	84
20	Astafer (Heronflight Tinker – Mitzifer)	1978	45	83
21	Almanza Unforgettable at Mei Dan (Stormy's Usk Duncan – Almanza Move Heaven And Earth)	1999	42	82
22	Downstream Trustful (Fenrivers Nuphar – Downstream Kerry)	1985	9	82
23	Flatts Adrienne (Gunhills Cerberus – Gunhills Gipsy-Girl)	1975	42	82
24	Gunhills Gipsy-Girl (Tonggreen Sparrowboy – Downstream Ambleside Jill)	1973	21	75
25	Gunhills Leonora (Gunhills Cerberus – Downstream Ambleside Jill)	1974	35	74
26	Taka-Tapiolan Pikifer (Celebrity of Ryshot – Mollyfer)	1981	31	74
27	Biggas Mimmillisa (Fågelängens Pablo Picasso – Astafer)	1984	25	70
28	Hovhills Spirit-Girl (Hovhills Charitychap – Gunhills Galant Girl)	1979	2	69
29	Taka-Tapiolan Ira (Gunhills Merci-Chien – Taka-Tapiolan Pikifer)	1985	25	68
30	Flatts Little Pancy (Flatts Jerome – Gunhills Little Coco)	1984	41	67
31	Sniffens Ofelia (Exclyst Noble Lad – Sniffens Fortuna)	1984	34	67
32	Rismir Ideal (Quiet Woods Bunch Bodor – Flatts Night Steps)	1990	13	67

Taulukko 6. Taulukossa ovat mukana nartut, joilla on eniten Suomessa rekisteröityjä lastenlapsia. Tämä taulukko kuuluu yhteен edellisen sivun graafisen esityksen kanssa, jonka alalaidassa näkyy kunkin nartun numero.

4.2 Luonne ja käyttöominaisuudet

Sileäkarvaisen noutajan suomennetussa rotumääritelmässä luonnetta kuvataan hyvin lyhyesti: "luottavainen ja ystävällinen". Lisäksi ominaisuuspiirteitä kuvaillaan seuraavasti: "iloista ja ystävällistä luonnetta kuvastaa innokas hännän heilutus" sekä yleisvaikutelmassa: "iloinen, eloisa koira". Käyttöominaisuuksista mainitaan samoin hyvin lyhyesti: "Omaa luontaiset työskentelytaipumukset". Englanninkielisessä rotumääritelmässä on tarkemmin: "Generously endowed with natural **gundog** ability", millä tarkoitetaan **met-sästyskäyttöä**: noutaja on kehitetty ammutun riistan noutamiseen eikä se saa vahingoittaa noutamaansa riistaa. Sen pitäisi myös olla ehdottoman hiljainen odottaessaan ja työskennellessään. Se ei myöskään saisi olla liian kiinnostunut elävästä riistasta. Lisäksi noutajan pitäisi pystyä tekemään töitä samaan aikaan toisten koirien kanssa häiriintymättä niistä tai tapahtumista ja ihmisistä ympärillään.

Suomessa rotumääritelmästä on tehty tulkintaohje (liite 9.1), jossa luonnetta selitetään enemmän: "Sileäkarvainen noutaja on iloinen ja avoin koira. Sillä on hyvä itseluottamus. Se on energinen ja tarkkaavainen, mutta ei hysterisen aktiivinen... Aggressiivisuus tai varautuneisuus vieraita kohtaan on aina vakava virhe sileäkarvaisella noutajalla." Käyttöominaisuuksista kerrotaan: "1700-luvun lopulla Englannissa tuli suosituksi ajometsästys. Tällöin tarvittiin noutamiseen erikoistuneita koiria, joilla oli pehmeä nouto-ote. Ajometsästys asetti koiralle hieman erilaiset vaatimukset, sillä koiran oli stressaantumatta kestävä runsas ammunta sekä lintujen pudotukset. Koiran piti olla ehdottomasti hiljainen ja rauhallinen, jottei se säikyttäisi riistaa eikä häiritsisi ampujia."

Sodanjälkeisen flattimaailman suurin vaikuttaja Nancy Laughton on kirjassaan *A review of the Flat-coated retriever* kuvannut flatin luonnetta näin: "Sillä on salaperäistä, määrittelemätöntä viehätysvoimaa. Se on ekstrovertti ja optimisti ja hännänheiluttajista suurin, niin tyytyväinen se on elämäänsä. Sen luonne on moitteeton: se on mitä älykkäin ja ystävällisin seuralainen, joka runsain mitoin antaa itsestään ihmiskunnalle. Se on aina valmiina hauskanpitoon, vielä vanhemmallakin iällä, tuo koiramaailman Peter Pan. Sen ihmismuisti on poikkeuksellinen, ja sen ystävällisyys ulottuu perhepiiriin ulkopuolelle – piirre, joka voi toisinaan osoittautua hämmentäväksi. Kuitenkin ollessaan omalla tontillaan se vartioi sitä kiihkeästi, ja sen on tiedetty joutuessaan todellisiin vastoinkäymisiin olevan pelottava taistelija." (*suomennos Riitta Heinonen*)

4.2.1 Nykytilanne

Sileäkarvaiset noutajat ovat luonteeltaan yleensä ystävällisiä ja avoimia kaikkia ihmisiä kohtaan. Ne ovat aktiivisia, energisiä ja liikkuvaisia, ja niillä on yleensä suuri työskentelyhalu sekä melko paljon miellyttämishalua. Sileäkarvainen noutaja saattaa myös olla jopa rasittavan aktiivinen ja energinen, mikä voi purkautua toissijaisena toimintana; koira ei osaa rauhoittua, vaan touhuaa ja jopa vaatii huomiota jatkuvasti. Usein tällaiseen luonteenpiirteeseen liittyy myös huono keskittymiskyky ja stressinsietokyvyn aleneminen sekä häiritsevä ääntely.

Suomessa metsästys on ollut ja on osittain vieläkin erilaista kuin rodun kotimaassa. Suomessa noutajaa on alusta lähtien käytetty myös ylösajavana koirana sorsastuksessa, kanalinnustuksessa ja fasaanijahdeissa, jolloin sen on täytynyt olla kiinnostunut myös elävästä riistasta. Tämä sotii jossain määrin rodun alkuperäistä käyttötarkoitusta vastaan. Suomessa ovat vasta viime vuosina yleistyneet yhteiset monen koiran ja ampujan järjestetyt jahdit ja kymmenet noudot per koira. Suurin osa suomalaisista metsästää noutajilla pienellä porukalla lähinnä vesilintuja.

Myös noutajien metsästyskokeissa (NOME) on nähtävissä sama muutos kuin metsästystavoissa. Viime vuosina ovat yleistyneet kansainväliset kokeet (elävällä riistalla) sekä parityöskentely metsästyskokeissa (kylmällä riistalla), myös avoimessa luokassa. Vuoden 2009 alusta vahvistettiin virallisiksi noutajien koe-muodoiksi myös lämpimän riistan A-koe sekä working test. Näissä koetavoissa mitataan osittain erilaisia ominaisuuksia koirassa kuin perinteisissä NOME B -kokeissa, joissa on vain lyhytaikainen yksilösuoritus. Näin Suomessakin lähestytään tai yritetään lähestyä alkuperäistä englantilaista noutajan käyttötapaa.

Sileäkarvaisen noutajan vahvimpia ominaispiirteitä metsästys- ja metsästyskoeikäytössä ovat suuri halu tehdä töitä, riistainitoisuus, hyvä vainunkäyttö, vauhti sekä erinomainen uimahalu ja hyvä kylmänkestävyys. Sileäkarvaisen noutajan maine riistankäsittelijänä on ollut huono. Riistankäsittelyn ongelmat ovat kuitenkin parantuneet aiemmasta, ja riistan vahingoittaminen on kokeissa vähentynyt. Toisaalta on alkanut jonkin verran esiintyä ns. riistalla roikkumista eli hitaita ylösottoja. Spontaanuisuutta riistan suhteen on osalla koiria vähentynyt, ja kokeissa on ollut muutama koira, jotka kieltäytyvät riistasta. Tämä on vakava virhe sileäkarvaisessa noutajassa. Jonkin verran esiintyy myös noutohalun puutetta.

Koko kokeen ajan jatkuva häiritsevä ja hermostunut ääntely ja vinkuminen on selvästi vähentynyt viime vuosina, tosin odottamattomasti ääntelyä esiintyy. Myös koetilanteen alussa esiintyy osalla koiria pientä ääntelyä, joka häviää kokeen kuluessa. Tämän eräs metsästyskoetuomari tulkitsee kiihkosta ja työhalusta johtuvaksi. Keskittymiskyvyssä ja miellyttämisenhalussa on sileäkarvaisilla noutajilla jonkin verran puutteita, mikä vaikuttaa koulutettavuuteen.

Liian voimakasta työskentelyintoa voidaan kuvata myös sanalla koiran "kuumuus". Kuumia koiria on jonkin verran, joskin tuntuu, että ne ovat rodun Suomen alkuajoista vähentyneet. Kuumuus voi näkyä huonona riistan käsittelynä, kontaktin ja yhteistyön puutteena ja esimerkiksi paikallaan pysymisen vaikeutena.

Selvästi sileäkarvaisten noutajien luonteisiin liittyvä ongelma on itseluottamuksen puute, joka ilmenee "mörköjen näkemisenä" taipumus- ja metsästyskokeiden jäljestystilanteessa. Silloin tällöin sileäkarvaiset noutajat näkevät mörköjä myös muissa tehtävissä, esimerkiksi hakutehtävissä. Tällöin viimeiset riistat jäävät tulematta, varsinkin jos maasto on sellainen, että koira ei voi pitää yhteyttä ohjaajaansa.

Samat ominaisuudet, jotka ovat tehneet sileäkarvaisesta noutajasta alunperin hyvän metsästyskoiran, ovat tehneet siitä myös miellyttävän seuralaisen ja mahdollistavat nykyään sen kouluttamisen menestyksellä moniin muihin koelajeihin. Tästä syystä jokaisesta jalostukseen käytetystä koirasta ja niiden mahdollisimman monesta jälkeläisestä olisi saatava tietoja sekä luonteesta että käyttöominaisuuksista.

4.2.2 Luonteen ja käyttöominaisuuksien arvioimisen keinot

Luonteiden ja käyttöominaisuuksien mittaamiseen on seuraavat keinot: NOU eli noutajien taipumuskoe, NOME eli noutajien metsästyskoe ja Kennelliiton luonnetesti. Jonkin verran luonnemainintoja on myös näyttelyarvosteluissa. Nykyisin käytettävissä on myös Ruotsista peräisin oleva MH-luonnekuvaus, joka kuvaa koiran luonteenominaisuuksia sekä yksilönä että rodulle tyypilliseen ja ihanneluonnekuvaan verrattuna.

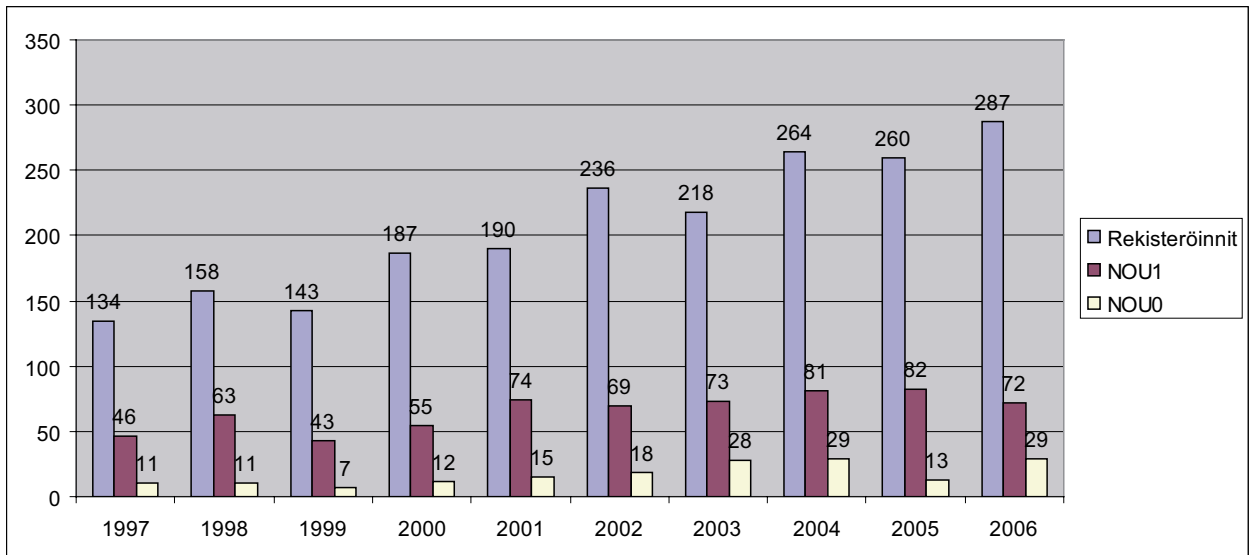
Rotujärjestö on vuodesta 1982 alkaen järjestänyt vuosittain Flattimestaruuden, jonka tarkoituksena on mitata flatissa sekä käyttö- että ulkomuoto-ominaisuuksia ja kannustaa säilyttämään alkuperäiset rotuominaisuudet. Flattimestari on arvostettu titteli harrastajien keskuudessa, ja useimmiten flattimestareita on käytetty ahkerasti myös jalostuksessa.

Sileäkarvaisella noutajalla vaaditaan Suomen muotovalion arvoon näyttelytulosten lisäksi hyväksytysti suoritettu taipumuskoe.

Taipumuskokeet

Taipumuskoesäännöissä todetaan: "Taipumuskokeen tarkoituksena on todeta, onko koiran luonne kyseiselle noutajarodulle tyypillinen ja onko koiralla edellytyksiä koulutettavaksi pienriistan talteenottoon ja noutajien metsästyskokeeseen. Koiria arvosteltaessa otetaan huomioon metsästysominaisuuksia koskevat jalostukselliset tavoitteet."

Vuosina 1997–2006 noutajien taipumuskokeeseen osallistui 40,4 % rekisteröidyistä sileäkarvaisista noutajista. Sileäkarvaiset noutajat läpäisivät taipumuskokeen keskimäärin 1,9-vuotiaina. Noin 60 prosenttia läpäisi taipumuskokeen ensimmäisellä yrittämällä, keskimäärin yrityksiä oli 1,7 kertaa.

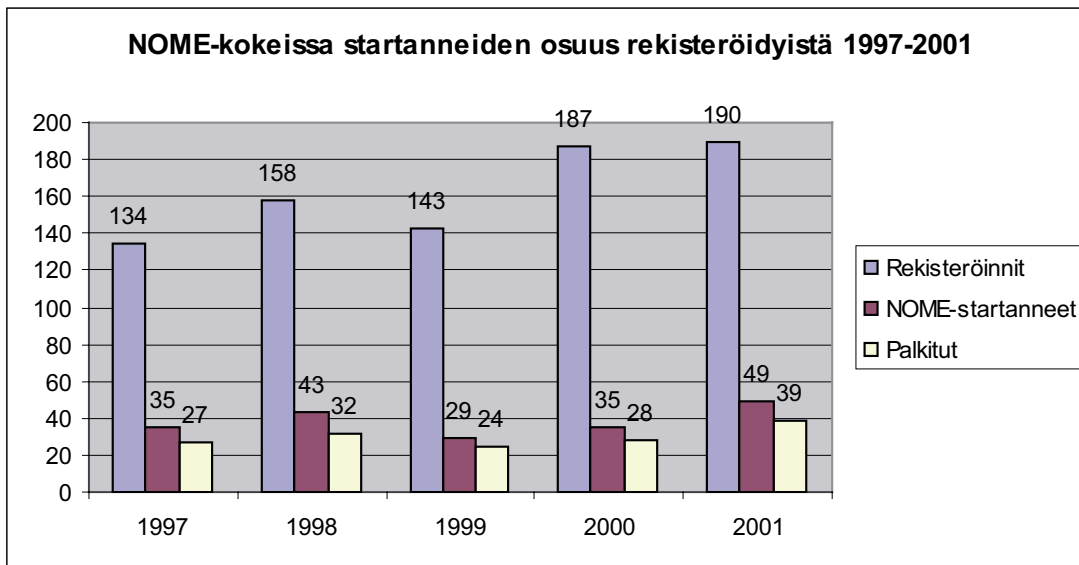
Kuva 5. Pylväskuviossa on esitetty, kuinka moni vuosina 1997–2006 rekisteröidyistä sileäkarvaisista noutajista osallistui noutajien taipumuskokeeseen ja moniko niistä läpäisi kokeen.

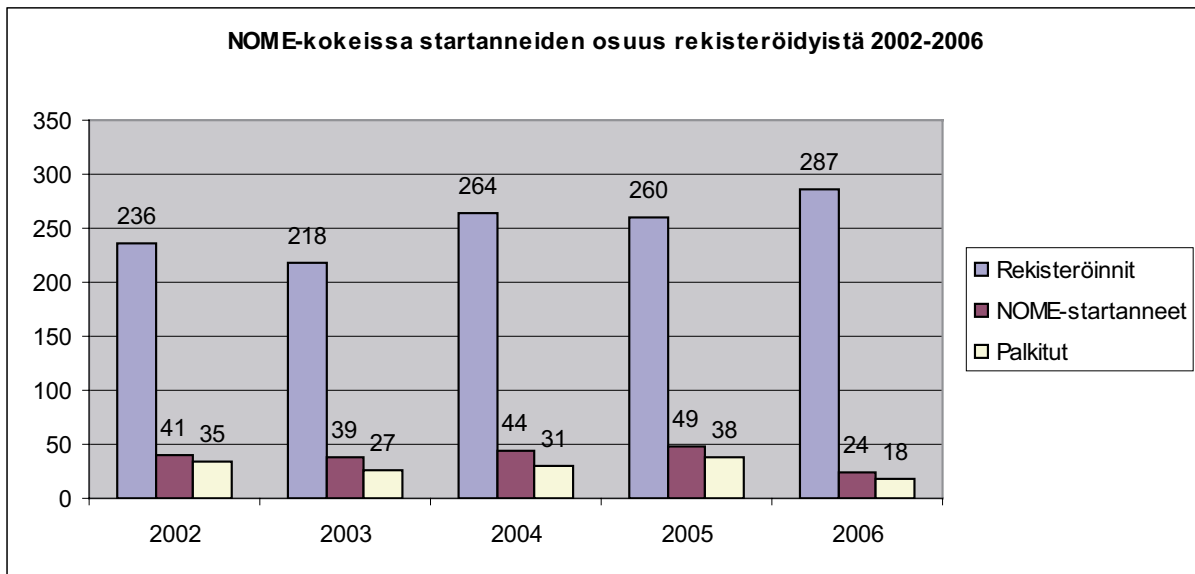
Sileäkarvaisten noutajien läpäisyprosentti taipumuskokeissa on korkea. Hyväksytyt NOU1-tulokset saivat 80 % taipumuskokeeseen osallistuneista sileäkarvaisista noutajista, kun mukaan on laskettu jokaisen koiran paras tulos.

Luonnetta arvioidaan myös taipumuskokeessa. Koira ei saa osoittaa aggressiivisuutta ihmisiä tai toisia koiria kohtaan. Tuomari tarkkailee koiraa koko testin ajan. On erittäin harvinaista, että taipumuskokeessa hylätään luonteen vuoksi.

Metsästyskokeet

Vuosina 1997–2001 rekisteröidyistä sileäkarvaisista noutajista 26 % on osallistunut metsästyskokeeseen. Myös NOME:ssa tulostaso oli korkea, sillä startanneista koirista 78,5 % sai tuloksen. Vuosina 2002–2006 rekisteröityjen osallistumisprosentti laski; se oli 17 % rekisteröidyistä koirista. Palkittujen prosenttiosuus startanneista pysyi jokseenkin samalla tasolla (75,6 %).

Kuva 6. Pylväskuvioissa on esitetty syntymävuosittain 1997–2001 sekä 2002–2006 metsästyskokeisiin osallistuneiden sileäkarvaisten noutajien määrä sekä palkittujen määrä. Ainoastaan yksi (paras) startti per koira on laskettu mukaan, jotta saadaan osallistuneiden todellinen määrä. Yhdellä koirallahan voi olla useampia startteja vuodessa.

Käyttövaliot

Suomessa on metsästyskäyttövalion arvon saavuttanut 29 sileäkarvaista noutajaa (vuoden 2008 loppuun mennessä), mikä on noin 0,5 % kaikista rekisteröidyistä sileäkarvaisista noutajista.

Luonnetesti

Edellisessä JTO:ssa käsiteltiin luonnetestituloksia vuoteen 2003 asti. On siis tarpeen päivittää viime vuosina kertyneitä testikäyntejä eli vuosien 2004–2008 tulokset. Luonnetestattuja flatteja saatiin erityisen paljon lisää vuonna 2006, jolloin testattavana kävi 29 koiraa, joista 18 urosta ja 11 narttua. Uroksia on kauttaaltaan testattu vuosittain enemmän kuin narttuja, ainoastaan vuosi 2007 tekee poikkeuksen (taulukko 7).

Testausvuosi	2004	2005	2006	2007	2008	Yhteensä
Testattujen koirien määrä	12	6	29	16	17	80
uroksia	8	4	18	7	9	46
narttuja	1	2	11	9	6	29
Jalostuskoiria						
uroksia	3	0	4	2	2	11
narttuja	1	1	3	3	2	10

Taulukko 7. Taulukossa on esitetty vuosina 2004–2008 luonnetestatut sileäkarvaiset noutajat.

Kauttaaltaan luonnetestin tulokset ovat jälleen olleet varsin yhtenäisiä. Pentueen saaneita koiria on testatuissa yksilöissä varsin vähän, joten ilmeisesti kasvattajat eivät käytä luonnetestiä jalostuskoiran luonteen mittarina vaan arvostanevat enemmän noutajien rodunomaisten kokeiden tuloksia. Ilman tilastollista tarkasteluakin on KoiraNetistä nähtävissä, että luonnetestissä käyneillä koirilla on paljon myös tuloksia eri harrastuslajeista. Rotujärjestö ei ole määritellyt sileäkarvaiselle noutajalla ihanteellista tulosta, mutta sellaisen laatimista olisi syytä harkita, jotta tämänkin testin tuloksia voitaisiin paremmin hyödyntää rodun oikeanlaisen luonteen säilyttämisessä.

Luoksepäästävyys on flateilla kunnossa sillä yhtä mielitelevää koiraa lukuun ottamatta kaikki testatut koirat saivat tulokseksi +3; hyväntahtoinen, luoksepäästävä ja avoin. Luoksepäästävyttä tarkkaillaan koko testin ajan ja sillä tarkoitetaan koiran suhtautumista vieraisiin henkilöihin.

Toimintakyky on useimmilla flateilla kohtuullinen (+2, 65,8%) tai suuri (26,3 %), muutamilla tosin pieni (6,6 %). Tässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta, vaikka edellisessä tarkastelussa ei ollutkaan kuin yksi koira, jolla toimintakyky todettiin testissä pieneksi. Toimintakyky on koiran kyky hallita tekojaan huolimatta siitä, että se on joutunut pelon valtaan. Toimintakykyinen koira siis pystyy pelostaan huolimatta toimimaan oikealla tavalla ja tarvittaessa voittamaan pelkonsa päästäkseen päämääränsä. Koulutettavuuden kannalta on syytä muistaa, että koiran toimintakyky eli rohkeus on metsästyskoirallekin tärkeä ominaisuus ja syytä säilyttää. Rohkeuteen vaikuttaa perimän ohella koiran aiemmat kokemukset eli ympäristö. Luonnetestissä toimintakykyä testataan uhan alla ns. kelkkakokeessa. Ilman uhkaa toimintakykyä arvioidaan ns. pimeässä huoneessa.

Terävyys on 79 %:lla testatuista flateista pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua ja kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua 21 %:lla. Tässä on tapahtunut hienoinen muutos, sillä aiemmassa tarkastelussa pienen osuus oli 85 % ja lopuilla kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua. Terävyydellä tarkoitetaan koiran herkkyyttä reagoida aggressiivisesti tuntemattomaan uhkaajaan. Terävä koira reagoi pieneenkin ärsykkeeseen aggressiivisesti. Testissä +-tuloksen saamisen edellytyksenä on palautuminen eli koira hyväksyy uhanneen ihmisen, kun uhka on poistunut ja ihminen on ystävällinen.

Taisteluhalulla tarkoitetaan koiran synnynnäistä taipumusta nauttia taistelusta itsestään ilman, että se perustuisi aggression. Se on tietynlaista leikkihalua, jossa on taistelua. Luonnetestissä taisteluhalua tarkkaillaan vetoleikissä, joka taistelutahoisella koiralla onnistuu testaajan kanssa. Taisteluhalu on kohtuullinen 60,5 %:lla testatuista koirista, suuri 28,95 %:lla, mutta pieni 7,9 %:lla. Edelliseen koosteeseen verrattuna näyttäisi siltä, että taisteluhalua on hieman tullut lisää. Taisteluleikkien osuus palkitsemiskeinona – miten vaikuttaa koulutus ja taisteluleikkiin tottuminen pennusta saakka?

Hermorakenteeltaan suurin osa flateista on hieman rauhattomia, 76,3 %. Suhteellisen rauhallisia oli 22,4 % testatuista koirista. Hermorakenteella tarkoitetaan koiran synnynnäistä heikko- tai vahvahermoisuutta sen joutuessa voimakkaisiin ja vaihteleviin sisäisiin jännitystiloihin. Hyvällä hermorakenteella tarkoitetaan kykyä hallita jännitystiloja ilman luonnotonta uupumusta, hysteriaa tai muita merkkejä sisäisen tasapainon järkkymisestä. Hieman rauhattomia koiraa kuvataan luonnetestin arvosteluohjeissa näin: "Koira selviytyy kaikista testin osasuorituksista. Siinä on havaittavissa lieviä merkkejä rauhattomuudesta, se rasittuu henkisesti testin edetessä. Palautumisajan pituus eri osasuoritusten välillä vaihtelee." Suhteellisen rauhallista (+2, v. 2007 eteenpäin termi on tasapainoinen) koiraa kuvataan näin: "Koira selviytyy kaikista osasuorituksista hyvin. Se ei ole hermostunut. Koira hallitsee kaikki tilanteet oikea-aikaisesti ja palautuu niistä nopeasti, pystyy käyttäytymään koko testin ajan tasapainoisesti."

Temperamentiltaan flatit ovat pääosin vilkkaita (52,63 %) tai erittäin vilkkaita (35,5 %). Myös muutamia häiritsevän vilkkaita löytyi, 3,9 %. Kohtuullisen vilkkaita oli 7,89 % testatuista koirista. Temperamentilla tarkoitetaan käyttäytymisen vilkkautta, huomiokyvyn nopeutta (tarkkaavaisuutta) sekä kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin ja ympäristöihin. Suurin osa hyvin sopeutumiskykyisistä koirista on vilkkaita. Vilkas koira on tarkkaavainen ja se vastaanottaa nopeasti uusia ympäristön ärsykeitä ja tottuu niihin ja niiden merkitykseen. Erittäin vilkas koira vastaanottaa suuren määrän vaikutteita ympäristöstään ja seurauksena on liian suuri hajaannus ja pitempi sopeutumisaika. Tämä kuulostaa varmasti varsin tutulta monelle flatin omistajalle, kukapa ei olisi kutsunut flattiaan adhd-tapaukseksi...

Kovuudella tarkoitetaan koiran taipumusta muistaa tai olla muistamatta epämiellyttävä kokemus. Vuosina 2004–2008 testatut flatit ovat kovuudeltaan useimmiten kohtuullisen kovia (53,9 %). Loput ovat pääosin hieman pehmeitä (39,5 %) ja vain hyvin pieni osa pehmeitä (5,3 %) tai erittäin kovia (1,3 %). Kohtuullisen kovaa koiraa kuvataan seuraavasti: "Koira, joka koettuaan oikea-aikaisen psyykkisen epämiellyttävyyden uudelleen paikalle tuotaessa ei osoita pelon merkkejä ja halua välttää paikkaa." Hieman pehmeä koira osoittaa merkkejä, että haluaisi välttää paikan, mutta ohjaajan tukemana pystyy ohittamaan sen.

Laukauspelottomuuden suhteen löytyi vain yksi laukauskokematon koira, kaikki muut olivat laukausrmoja. Tällainen tulos on varmasti kaikkien toivoma, kun kyseessä on metsästyksessä käytettävä rotu.

Flatin sanotaan kehittyvän henkisesti hitaasti, joten on tarpeen tarkastella koiran iän vaikutusta testitulokseen sekä sitä, minkä ikäisinä flatti ylipäättään luonnetestiin osallistuu. Tässä koosteessa on otettu huomioon koiran syntymävuoden ja testausvuoden erotus eli karkea testausikä. Suurin osa koirista on testattu 3-4-vuotiaina. Uroksista 3-vuotiaana testattiin 44,44 % ja nartuista 35,48 %.

MH-kuvaus Suomessa

Uusi menetelmä koirien luonteiden kartoittamiseen on vuoden 2010 alusta viralliseksi tullut MH-kuvaus. Suomessa säännöt ovat hieman erilaiset kuin Ruotsissa, jonka mallin mukaan kuvaukset Suomessa suoritetaan.

Näyttelyt

Näyttelyarvosteluissa luonteesta mainitaan useimmiten erittäin lyhyesti, vain selvästi arat tai pidättyväiset koirat ovat saaneet maininnan. Yleisimmät kommentit luonteesta ovat "hyvä, iloinen ja miellyttävä".

Muut kokeet ja testit

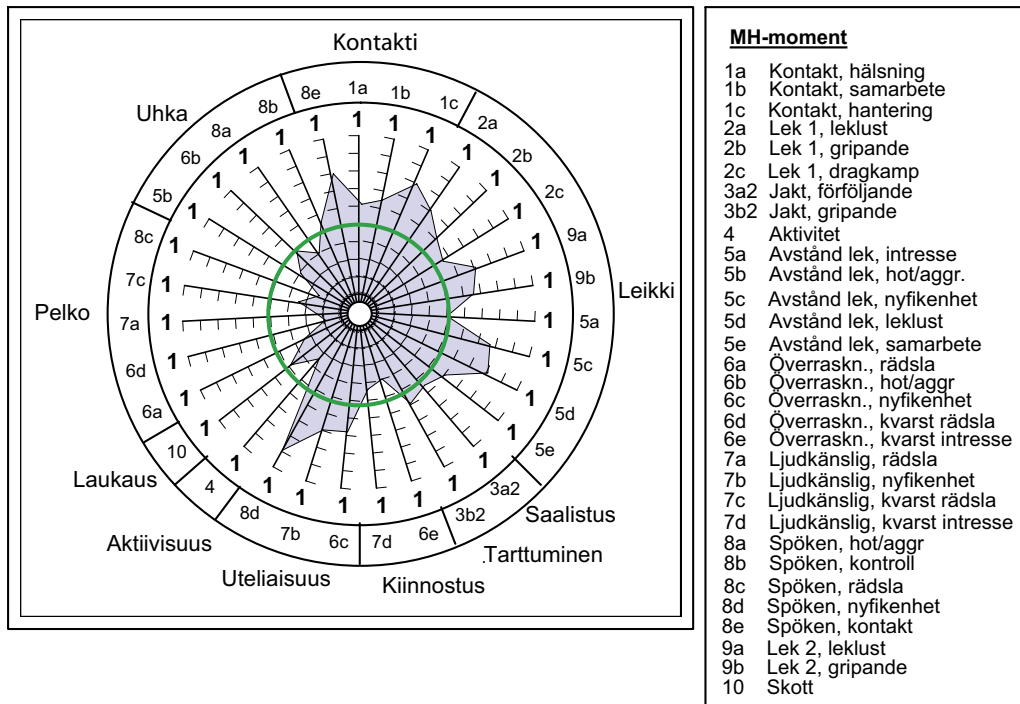
Sileäkarvaisia noutajia osallistuu myös metsästyskoirien jäljestyskokeeseen (MEJÄ), tottelevaisuuskokeisiin (TOKO), agilityyn (AGI), vesipelastuskokeeseen (VEPE) ja palveluskoirakokeiden eri lajeihin suojelua lukuun ottamatta. Vuosina 2003–2008 MEJÄ:ään on osallistunut vuosittain keskimäärin 49 eri koira (startteja keskimäärin 100 vuodessa) ja TOKO:oon osallistunut samana ajanjaksona vuosittain keskimäärin 92 eri koira (startteja keskimäärin 140 vuodessa). Jälkivalioita on KoiraNet-tietokannan mukaan 106 kappaletta ja PK-käyttövalioita 11 kappaletta. Flattejä osallistuu myös käyttäytymis- eli BH-kokeeseen, jolla mitataan koiran yhteiskuntakelpoisuutta ja sosiaalisuutta.

4.2.3 Luonne ja käyttöominaisuudet muissa maissa

Ruotsin Flattikerho on tehnyt rotumääritelmän tueksi henkisten ominaisuuksien rotumääritelmän. Siinä todetaan muun muassa: "Noutaja on metsästyskoira, jonka pääasiallinen tehtävä on kantaa (noutaa) ammuttu riista metsästäjälle. Tyypillisen noutajan ystävällinen, mukautuva luonne tekee siitä miellyttävän työtoverin mutta myös arvostetun perheenjäsenen, joka ottaa aktiivisesti osaa perheen elämään. Tyypillinen noutaja on iloinen ja aktiivinen, ja sillä on hyvä itseluottamus sekä luottamusta herättävä ja ystävällinen luonne." Koko määritelmän käänös on liitteessä 9.2.

MH-kuvaus

Ruotsissa on luonteiden arvioimiseksi vuonna 1997 otettu käyttöön MH-kuvaus (MH = Mentalbeskrivning Hund, "koiran luonteen kuvaus"), jonka tarkoituksena on tutkia jalostuseläinten periyttämiä ominaisuuksia testattavissa kohdissa. Käyttökelpoisen tulos saadaan testattaessa kokonaisia pentueita. MH-kuvaus on suunniteltu apuvälineeksi, kun tavoitteena on muuttaa ja parantaa koiran henkisiä ominaisuuksia. Ruotsissa MH-kuvaus on edellytyksenä palveluskoirakokeisiin osallistumiselle sekä palveluskoirarotuisten koirien jälkeläisten rekisteröinnille. Huhtikuuhun 2009 mennessä Ruotsissa oli testattu 1 753 sileäkarvaista noutajaa. MH-kuvaustuloksista kootusta seittidiagrammista käy ilmi, että sileäkarvaisilla noutajilla on suuri uteliaisuus, leikkihalu ja kontaktihalu. Pelko ja uhka (aggressiivisuus) ovat hyvin vähäisiä.

Kuva 7. Ruotsalaisten sileäkarvaisten noutajien MH-kuvauksessa saamien tulosten keskiarvo.

Rodun kotimaasta Englannista ei ole saatavissa tietoja luonnetesteistä. Tanskan ja Norjan tilannetta emme myöskään tiedä.

Metsästyskokeet

Maissa, joissa noutajia on paljon, järjestetään metsästyskokeita, joiden säännöt, sisältö ja suoritustapa vaihtelevat suurestikin eri maissa. Niistä on vaikeata laatia keskenään vertailukelpoisia tilastoja.

Jaktlig avkommebeskrivning

Ruotsin Flattikerho on vuonna 1992 kehittänyt jälkeläiskuvauksen pentueiden henkisten ja käyttöominaisuuksien arvioimiseen. Se on nimeltään jaktlig avkommebeskrivning, metsästysominaisuuksien jälkeläiskuvauus. Kuvauus täydentää metsästyskokeissa tapahtuvaa yksilötestausta ja antaa tietoa vanhempien jalostusarvosta jalostustyön avuksi. Testi suoritetaan 12–24 kk:n ikäisille pentueille. Kuvauksen avulla halutaan saada käsitys rodun metsästysominaisuuksien tasosta ja säilyttää sileäkarvaisen noutajan alkuperäiset ominaisuudet. Huomattakoon, että Ruotsissa ei ole käytössä taipumuskoetta.

Vuosina 1992–2000 Ruotsissa testattiin 1 159 sileäkarvaista noutajaa, mikä on 16 % Ruotsissa vastaavana aikana rekisteröidyistä flateistä. (Vertailun vuoksi todettakoon, että Suomessa osallistui vastaavana aikana taipumuskoekseen 662 sileäkarvaista noutajaa, mikä on 40 % Suomessa vastaavana aikana rekisteröidyistä flateistä.)

Anne Buckschin ja Sofia Lindbergin tutkimuksessa *Retrieveravel i Sverige, Jämförande analys av avelsarbete inom golden, labrador och flatcoated retriever samt utvärdering av jaktlig avkommebeskrivning för flatcoated retriever* todetaan, että metsästysominaisuuksien jälkeläiskuvauksella pystytään mittaamaan ominaisuuksia, joilla on keskiparhaa tai korkea periytyvyysaste. Tutkimuksen mukaan suurin osa testattavista ominaisuuksista kuului tähän ryhmään. Nykyisen testin haittapuolena on, että ympäristötekijät vaikuttavat tarpeettoman paljon tuloksiin. Testiä ollaankin parhaillaan parantamassa, ja uudet ohjeet ja lomakkeet julkaistaan piakkoin.

Ominaisuudet, joilla on korkea periytymisaste (yli 0.4):

- passiivinen odottaminen ryhmässä 0.64
- haun tehokkuus 0.45
- vauhti 0.44
- laukauksensieto 0.42
- noutaminen 0.41

Ominaisuudet, joilla on keskikorkea periytymisaste (0.2–0.4):

- palauttaminen 0.32
- nouto-ote 0.32
- kiinnostus vesityöhön 0.32
- yksöismarkkeeraus + laukaus 0.29
- hakuinto 0.28
- yhteistyöhalu 0.28
- reaktio hakualueen täyttöön 0.26

4.3 Terveys

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

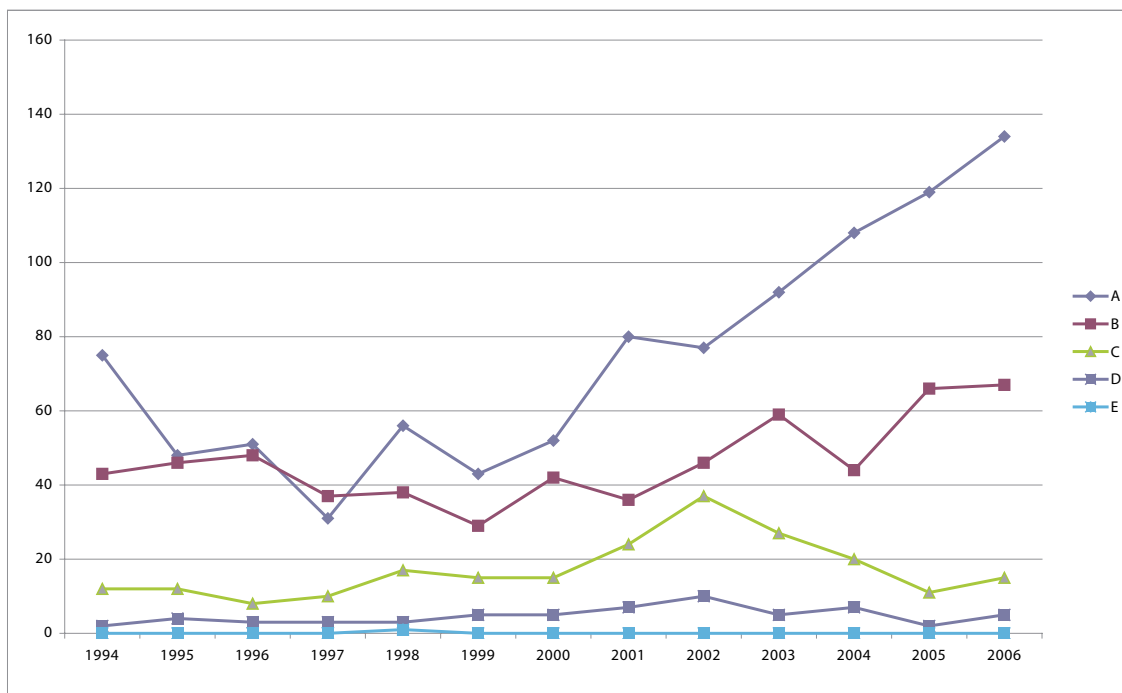
Lonkkanivelen dysplasia eli HD

Lonkkanivelen dysplasia eli HD (hip dysplasia) tarkoittaa kehityshäiriötä lonkkanivelessä. Dysplastisessa nivelessä reisiluun yläpää ei sovi tiiviisti lonkkamaljaan, mikä aiheuttaa nivelessä kulumaa ja johtaa nivelrikon kehittymiseen. Vaikea-asteisessa lonkkaniveldysplasiassa koiran on vaikea nousta seisomaan, se vinkuu usein noustessaan tai makuulle mennessään ja sen takajalat ovat lepäämisen jälkeen jäykät. Lonkkaniveldysplasia on perinnöllinen vika, mutta se periytyy polygeenisesti eli usean geenin säätelemänä, ja lisäksi vian ilmenemiseen vaikuttavat myös ympäristötekijät. Lonkkaniveldysplasian vastustus on tärkeää sileäkarvaisella noutajalla. Metsästyskoira tarvitsee terveet nivelet jaksakseen suorittaa rodulle tyypillisiä tehtäviä. Nivelten terveyttä tutkitaan virallisilla lonkkaniveltutkimuksilla. Tutkimukset suoritetaan yleensä 1–2 vuoden iässä röntgentutkimuksella. Yleensä kasvattajat toivovat kaikkien kasvattiensa osallistuvan virallisiin tutkimuksiin saadakseen kattavaa ja oikeellista tietoa pentueen terveystilanteesta.

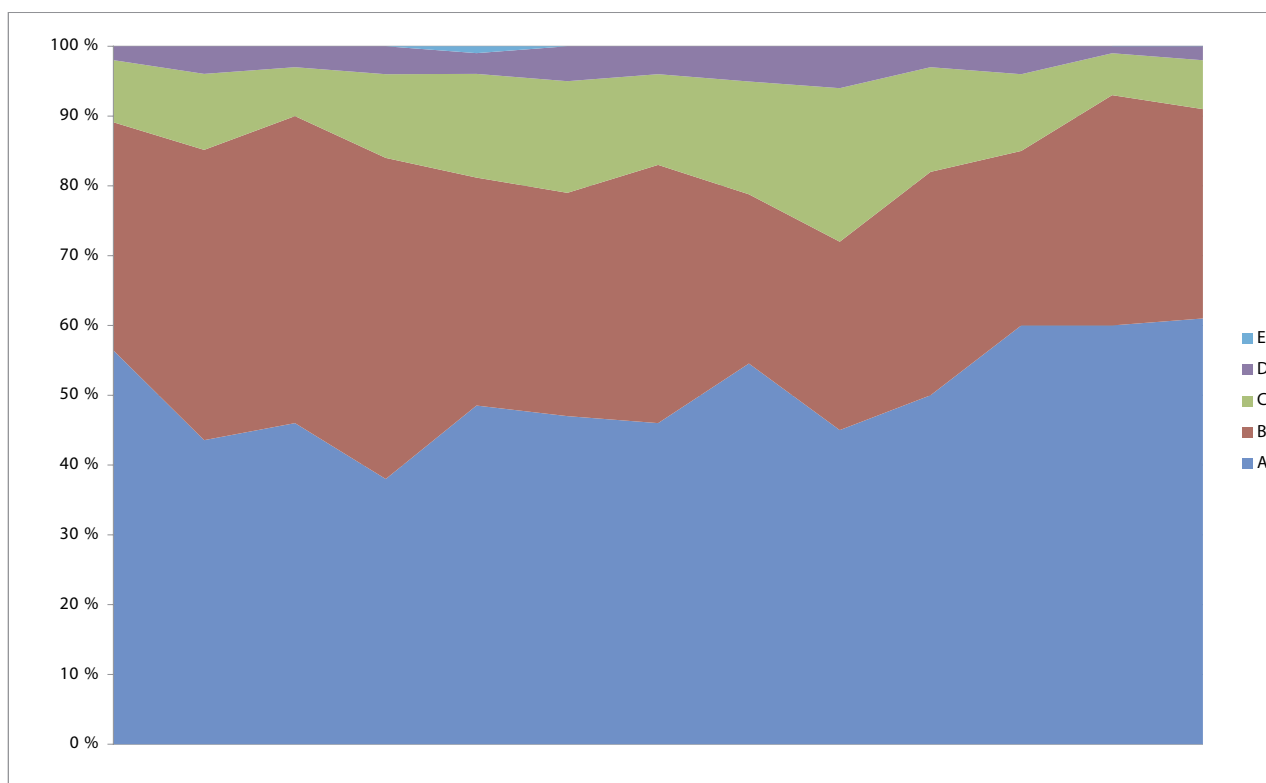
Suomessa lonkkatilanne on pääsääntöisesti melko hyvä. Viimeisten kymmenen vuoden aikana vakavien dysplasioiden (asteet D–E) esiintyminen on pysynyt kohtuullisen stabiilina ja pentueiden kuvausprosentit (keskimäärin 71 %) ovat hyväksyttävällä tasolla. Sen sijaan lievät dysplasiat (aste C) lisääntyivät hieman vuoteen 2003 asti. Sileäkarvaiset noutajat saivat käyttöönsä lonkkien BLUP-indeksit vuoden 2004 kesällä. Indeksejä on nyt viiden vuoden ajan käytetty hyväksi lonkkaniveldysplasian vastustamisessa. Dysplasiaasteet C ja D näyttävät vähentyneen hieman, mutta tuloksia voimme tarkastella luotettavammin muutama vuoden kuluttua.

Vuosi	Synt.	Tark. %	A %	B %	C %	D %	E %
1993	228	66 %	64 %	26 %	5 %	4 %	1 %
1994	224	59 %	57 %	33 %	9 %	2 %	0 %
1995	197	56 %	44 %	42 %	11 %	4 %	0 %
1996	193	57 %	46 %	44 %	7 %	3 %	0 %
1997	126	64 %	38 %	46 %	12 %	4 %	0 %
1998	169	68 %	49 %	33 %	15 %	3 %	1 %
1999	133	69 %	47 %	32 %	16 %	5 %	0 %
2000	181	63 %	46 %	37 %	13 %	4 %	0 %
2001	187	79 %	54 %	24 %	16 %	5 %	0 %
2002	234	73 %	45 %	27 %	22 %	6 %	0 %
2003	240	76 %	50 %	32 %	15 %	3 %	0 %
2004	257	70 %	60 %	25 %	11 %	4 %	0 %
2005	267	74 %	60 %	33 %	6 %	1 %	0 %
2006	304	73 %	61 %	30 %	7 %	2 %	0 %
2007	342	67 %	59 %	29 %	8 %	3 %	0 %
2008	279	62 %	72 %	21 %	6 %	1 %	0 %
Yhteensä	3 562	68 %	55 %	31 %	11 %	3 %	0 %

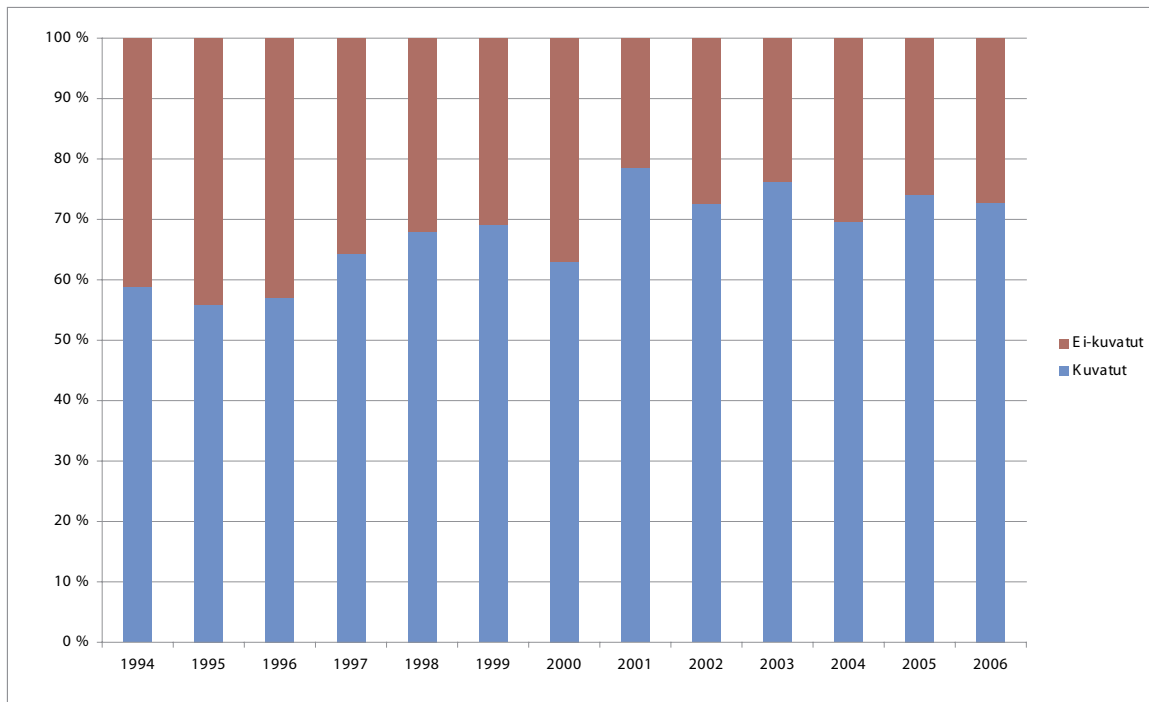
Taulukko 8. Lonkkakuvausten tulokset prosenttilukuina vuosina 1993–2008. Kuvausprosentti on laskettu kunakin vuonna syntyneistä.

Kuva 8. Lonkkakuvausten tulokset kappalemäärinä, vuosina 1994–2006 syntyneet.

Kuva 9. Lonkkakuvausten tulokset kaaviossa prosenttilukuina, vuosina 1994–2006 syntyneet.

Kuva 10. Lonkkakuvattujen koirien määrä prosentteina, vuosina 1994–2006 syntyneet.

RD (retinal dysplasia) eli verkkokalvon kasvuhäiriö

Tämä synnynnäinen verkkokalvon kehityshäiriö jaetaan kolmeen eri vakavuusasteeseen eli asteisiin 1–3.

MRD eli multifokaali retinan dysplasia (SKL:n tutkimustuloksissa RD aste 1)

Tämä verkkokalvon dysplasian lievin muoto ilmenee yhtenä tai useampana poimuna koiran verkkokalvossa. Nykytiedon valossa voidaan olettaa että poimut eivät vaikuta koiran näkökykyä heikentävästi. Tätä vakavuusastetta ei yleisesti pidetä perinnöllisenä, mutta silti MRD- koirien jalostuksesta on olemassa erilaisia säädöksiä.

GRD eli geograafinen retinan dysplasia (SKL:n tutkimustuloksissa RD aste 2)

Toisen vakavuusasteen dysplasia ilmenee laikkumaisina muutosalueina verkkokalvolla. Tämä muoto on todettu perinnölliseksi muilla koiraroduilla, joten se on sitä todennäköisesti myös sileäkarvaisella noutajalla. GRD voi aiheuttaa osittaista näkökyvyn heikkenemistä riippuen muutosten laajuudesta ja määrästä.

TRD eli totaali retinan dysplasia (SKL:n tutkimustuloksissa RD aste 3)

Tässä muodossa muutoksia on koko verkkokalvon alueella ja aiheuttaa yleensä verkkokalvon irtoamisen silmänpohjasta ja johtaa sokeuteen.

Sairaus periytyy resessiivisesti eli piilevästi. Koira voi olla kliinisesti terve, vaikka kantaakin sairautta geeneissään. Jotta koira sairastuisi, tulee sekä emän että isän perimässä olla sairautta aiheuttava geeni. RD ei ole yleinen sileäkarvaisilla noutajilla, mutta sen esiintyvyyttä tulee seurata säännöllisillä silmäpeilauksilla.

PRA (progressive retinal atrophy) eli etenevä verkkokalvon surkastuma

PRA on silmänsairaus, joka johtaa vähitellen koiran sokeutumiseen. Joillakin roduilla PRA on sellaista tyyppiä, että ensimmäiset silmänpohjan muutokset voidaan todeta jo parin vuoden iässä, ja toisilla vasta 4 - 8 vuoden iässä (esim. spanielit ja noutajat). Ensimmäisiä oireita on yleensä hämäräsokeus, joka saattaa ilmetä koiran haluttomuutena mennä ulos pimeällä tai epävarmana käytöksenä pimeällä tutussakin ympäristössä. Vähitellen näkö heikkenee myös päivänvalossa. Sairaus on molemmissa silmissä, mutta se voi

kehittyä niissä eri nopeudella. Näkö huononee asteittain, ja sairauden eteneminen voi kestää muutamasta kuukaudesta useaan vuoteen. Mitään hoitokeinoa ei toistaiseksi ole tarjolla. Koiralle itselleen sairaus on kuitenkin kivuton, ja tutussa ympäristössä koira selviää hajuistinsa avulla hyvinkin. Harrastus- tai työkoiran ura on kuitenkin menetetty puutteellisen näkökyvyn vuoksi.

Perifeerisessä PRA:ssa sairaus alkaa näkökentän reunaosista ja etenee kohti keskustaa. Omistaja huomaa usein, että sairaan koiran silmät loistavat kuin "kissansilmät". Näillä koirilla on nk. tunnelinäkö. Ne löytävät suoraan eteen heitetyn pallon, mutta eivät sen sijaan löydä sitä, mikäli pallo joutuu näkökentän ulkopuolelle. Myöhäisvaiheessa todetaan laajentunut silmäterä, joka ei reagoi valolle. Sokeutuminen tapahtuu hitaammin kuin sentraalisessa PRA:ssa, joka alkaa näkökentän keskustasta. Tässä muodossa tutkimuksissa nähdään laajentunut silmäterä, joka reagoi valoon heikosti. Koirat näkevät huonommin kirkkaassa valossa kuin hämärässä. Nämä koirat eivät havaitse liikkuuttomia esineitä ja törmäilevät helposti esineisiin. Sen sijaan liikkuvia esineitä nämä koirat havaitsevat alkuvaiheessa hyvin. Esim. sairas koira ei kykene näkemään paikallaan olevaa damia tai lintua, eikä se osaa takaisin paikallaan seisovan ohjaajan luo.

PRA aiheuttaa usein myös mykiön samentumia, ja koiralle voi kehittyä samalla myös harmaakaihia.

PRA on nykytiedon mukaan yksinkertaisesti resessiivisesti periytyvä, eli PRA-sairaana koiran molemmat vanhemmat sekä jälkeläiset ovat taudin kantajia, vaikka ne itse saattavat olla kliinisesti terveitä. Toisaalta taas tunnetun kantajan jälkeläisistä puolet ovat kantajia. Ongelmallista onkin saada sairautta pois kannasta, sillä se havaitaan tavallisesti vasta aikuisella koiralla, jota on jo voitu ehtiä käyttää jalostukseen. PRA:ta yritetään vastustaa jatkuvilla silmäpeilauksilla. Monilla roduilla (myös sileäkarvaisella noutajalla) PRA kuuluu PEVISA:an (perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmaan), ja kaikki jalostukseen käytettävät yksilöt pitää tutkituttaa ennen jalostuskäyttöä. Sairaiden yksilöiden jälkeläisiä ei rekisteröidä. Myöskään taudin kantajiksi tiedettyjä yksilöitä ei tulisi käyttää jalostukseen. Linjasiitosta tunnettuihin PRA:n kantajiin (ja tietysti sairaisiin koiriin) tulisi myös välttää.

PRA:n vastustamiseksi on useille roduille kehitetty geenitesti. Yksi geenitestin eduista on, että testaus voidaan tehdä jo pentuiässä: sen avulla tunnistetaan sairas yksilöt jo ennen sairauden puhkeamista. Tämä on tärkeää varsinkin sellaisten ongelmien kohdalla, joiden jalostuksellinen vähentäminen on hankalaa, koska ne tulevat esiin vasta varttuneella iällä. Sairaiden tai sairastuvien koirien lisäksi testauksella saadaan selville myös turvalliset jalostusyhdistelmät, jolloin voidaan estää sairaiden pentujen syntyminen. Autosomaalisesti resessiivisesti periytyvässä sairaudessa sairaita pentuja ei saada, jos yhdistelmän toinen osapuoli on terve.

Sairaus ei ole yleinen sileäkarvaisilla noutajilla tällä hetkellä. Suomessa ei ole Kennelliiton tietokannan mukaan yhtään tautiin sairastunutta koiraa. Ruotsissa on vuosina 1997–2006 todettu yhteensä viisi PRA-tapausta sileäkarvaisilla noutajilla. Ruotsin tapauksista osa on geneettisesti melko läheistäkin sukua suomalaisille flateille, joten tilannetta on syytä seurata tarkasti säännöllisillä silmätarkastuksilla.

Rotujärjestömme on myös alkanut yhteistyössä muiden Pohjoismaiden kanssa etsiä testausmahdollisuutta sileäkarvaisille noutajille. Tämä edellyttää kuitenkin, että yhä useampi sileäkarvainen noutaja silmäpeilataan eli viedään viralliseen silmätarkastukseen. Jalostukseen käytettävät koirat tulee tarkastaa ennen astutusta, mutta informaation saaminen on tärkeää myös vanhemmilta koirilta, joita ei ole ikinä käytetty jalostukseen. Silmätarkastustuloksen saaminen on ensisijaisen tärkeää koirilla, joilla näkö on heikentynyt vanhemmiten. Sileäkarvainen noutaja olisi hyvä silmätarkastuttaa siis vähintään kaksi kertaa elämänsä aikana: 1–2-vuotiaana ja uudelleen 5–8-vuotiaana.

HC (hereditary cataract) eli perinnöllinen harmaakaihi

Harmaakaihi aiheuttaa muutoksia linssin läpäisevyydessä ja aiheuttaa sen samentumista joko kokonaan tai osittain. Perinnöllinen harmaakaihi puhkeaa nuoruus- tai täysi-ikäisenä ja aiheuttaa koiran täydellisen sokeutumisen.

Sileäkarvaisilla noutajilla Suomessa esiintyy melko yleisesti anteriorista y-suturakataraktaa, joka ei ole luonteeltaan koiraa sokeuttava. Se ei aiheuta haittaa koiran näkökyvylle eikä siksi ole esteenä koiran

jalostuskäytölle. Tilanteen kehittymistä seurataan jatkuvasti. HC:n vakavammat muodot eli totaali HC sekä posterioripolaarinen HC on sisällytetty rodun PEVISA-ohjelmaan. Näitä kaihimuotoja ei ole Suomessa todettu yhtään tapausta lähimmän kymmenen vuoden aikana. Ruotsissa tapauksia samaisena aikana on ollut parikymmentä. Y-suturakatarakta kirjataan silmälausuntoihin vain Suomessa (HC mykiön muiden osien kaihi) ja Ruotsissa (y-katarakt), muissa maissa ei tätä kaihimuotoa kirjata.

Kaikki kataraktat eivät ole perinnöllisiä. Kaihin synty voi liittyä myös yleissairauteen, kuten sokeritautiin, tai aiheutua silmävamman seurauksena. Edes kaikki synnyttäiset kaihit eivät ole perinnöllisiä.

Vuosi	Rek.	Tutkitut	Tutkitut %	Terveet	Terveet %
1993	228	118	43 %	112	95 %
1994	224	94	41 %	85	90 %
1995	197	69	35 %	63	91 %
1996	193	68	39 %	63	93 %
1997	126	60	45 %	56	93 %
1998	169	76	48 %	65	86 %
1999	133	61	43 %	56	92 %
2000	181	83	44 %	69	83 %
2001	187	108	57 %	91	84 %
2002	234	118	50 %	90	76 %
2003	240	112	51 %	95	85 %
2004	257	138	52 %	109	79 %
2005	267	143	55 %	112	78 %
2006	304	164	57 %	132	80 %
Yht.	1871	813	47 %	1 198	86 %

Taulukko 9. Silmätarkastustulokset vuosina 1993–2006. Tarkastusprosentti on laskettu kunakin vuonna rekisteröidyistä. Koiranet sisällyttää silmätarkastustilastoihin kaikki silmissä todetut poikkeamat, myös PEVISA:an kuulumattomat silmätaudit.

PEVISA-ohjelma

Sileäkarvaisen noutajan PEVISA: Sileäkarvaisen noutajan pentueen rekisteröinnin edellytyksenä on, että pentueen vanhemmilla on lonkkakuvaus- sekä silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto ei astutus- hetkellä saa olla 24 kk vanhempi. Rekisteröinnin raja-arvona on lonkkaniveldysplasian aste D. Posterioripolaarista HC:ta, totaali HC:ta, PRA:ta tai RD:n asteita 2–3 sairastavan koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Mykiön muiden osien HC ei ole jalostuskäytön este. Ohjelma on voimassa 31.12.2010 saakka. Syyskokouksessa 2009 päätettiin säilyttää PEVISA ennallaan myös seuraavana viisivuotiskautena 2011–2015.

Kun silmälääkärit vuonna 2001 tarkistivat omia lausuntojaan ja päättivät kirjata tarkemmin HC:ksi mykiön etuosan y-suturasaumassa sijaitsevia samentumia, jalostustoimikunta otti välittömästi kantaa ja haki PEVISA:aan muutosta mykiön muiden osien kaihin osalta. Perinnöllisiä, ei-sokeuttavia samentumia mykiön Y-suturasaumassa on Ruotsissa tutkittu laajemmin, ja Ruotsin Flattikerhon mallin mukaisesti päätettiin olla rajaamatta näitä koiria jalostuksesta. Olihan näitä "pilkkusilmäisiä" koiria käytetty jalostukseen aiemminkin ilman ongelmaa. Vuonna 2002 käsiteltiin muutama Y-suturasauaman kaihia koskeva poikkeuslupa. Anteriorinen Y-suturakatarakta ja RD 1 poistettiin PEVISA:sta 1.1.2003.

4.3.2 Muita Suomessa sileäkarvaisilla noutajilla todettuja sairauksia

Kyynärniveldysplasia

Kyynärniveldysplasia eli kyynärnivelen kehityshäiriö voidaan jakaa useaan eri muotoon. Näitä ovat

- osteokondroosi (OCD) eli nivelruston solujen kehityshäiriö, jossa nivelalueen luutuminen häiriintyy nopeimmassa kasvuvaiheessa
- sulkijalisäkkeen (processus coronoideus) ja/tai kyynärpään sakaran (processus anconaeus) irtopala-muoto.

Kyseiset vauriotyypit voivat esiintyä yhdessä tai erikseen. Kaikki kyynärniveldysplasian muodot johtavat nivelrikkoon.

Koiran omistaja huomaa kyynärnivelsairauden koiran liikkeistä. Koiran liikkuminen on väkinäistä, ja varsinkin rasituksen jälkeen liikkeelle lähteminen on hankalaa. Toisen kyynärpään keventäminen ja ontuminen aiheuttaa suurta rasitusta myös oireilemattoman jalan puolelle, jolloin yleensä myös sen nivelpinnat vaurioituvat. Osa pennuista alkaa ontua jo 4–5 kuukauden iässä, jotkut kasvun myöhäisvaiheessa ja jotkut vasta siinä vaiheessa, kun niveleen kehittyy nivelrikkomuutoksia. Kyynärniveldysplasia periytyy polygeenisesti, ja sen syntyyn vaikuttavat myös ruokinta ja ympäristötekijät. Nopeakasvuisuus ja suurikokoisuus altistavat kyynärniveldysplasialle.

Nivelten terveyttä tutkitaan virallisilla kyynärniveltutkimuksilla. Tutkimukset suoritetaan yleensä 1–2 vuoden iässä röntgentutkimuksella. Kasvattajat yleensä toivovat kaikkien kasvattiensa osallistuvan virallisiin tutkimuksiin saadakseen kattavaa ja oikeellista tietoa pentueen terveystilanteesta. Kyynärniveldysplasia arvostellaan asteikolla yhdestä kolmeen. Ensimmäisen asteen dysplasia tarkoittaa lieviä muutoksia kyynärnivelleessä. Niihin luetaan pienet ja matalat, alle 2 mm:n nivelrikkomuutokset ensiksi sulkijalisäkkeen yläpinnassa. Toisen asteen dysplasiassa havaitaan jo kohtalaisia nivelrikkomuutoksia värttinäluun nivelosassa tai sulkijalisäkkeessä ja/tai lievää nivelen epämuotoisuutta. Kolmannen asteen dysplasiassa edellä mainitut muutokset ovat edellistä vakavampia tai nivel on voimakkaasti epämuotoinen. Koirat, joilla on vakava-asteisia kyynärnivelen dysplasioita, joudutaan leikkaamaan tai lopettamaan ennen kuvausikää. Tämä voi vääristää tilastoja.

Sileäkarvaisilla noutajilla kyynärniveliä on kuvattu melko ahkerasti viimeisen kymmenen vuoden aikana, keskimääräinen kuvausprosentti on ollut 58 % ja se näyttäisi olevan nousussa. Mitään suurta ongelmaa ei kyynärpäissä sileäkarvaisilla noutajilla ole, mutta silti kyynärniveldysplasian vastustus on rodussa tärkeää. Metsästyskoira tarvitsee terveet nivelet ja lihakset jaksakseen suorittaa rodulle tyyppisiä tehtäviä.

Vuosi	Synt.	Kuvattu	0	1	2	3
1993	228	21%	96 %	4 %	0 %	0 %
1994	224	36 %	96 %	2 %	1 %	0 %
1995	197	32 %	98 %	2 %	0 %	0 %
1996	193	37 %	94 %	6 %	0 %	0 %
1997	126	39 %	96 %	4 %	0 %	0 %
1998	169	48 %	89 %	10 %	1 %	0 %
1999	133	41 %	98 %	2 %	0 %	0 %
2000	181	43 %	96 %	4 %	0 %	0 %
2001	187	63 %	91 %	7 %	3 %	0 %
2002	234	53 %	98 %	1 %	1 %	0 %
2003	240	66 %	99 %	0 %	1 %	0 %
2004	257	62 %	97 %	2 %	0 %	1 %
2005	267	71 %	96 %	4 %	1 %	0 %
2006	304	70 %	94 %	5 %	0 %	1 %
Yht.	1871	51 %	96 %	3 %	1 %	0 %

Taulukko 10. Kyynärnivelen kuvaustulokset vuosina 1993–2006 syntyneillä.

Patellaluksaatio

Patellaluksaatio eli polvilumpion sijoiltaanmeno on perinnöllinen tila, jossa koiran toinen tai molemmat polvilumpiot luksoituvat normaalin liikunnan aikana. Vika on synnynnäinen, ja sen oletetaan periytyvän useamman geenin kautta eli polygeenisesti.

Patellaluksaatio voi ilmetä usein eri tavoin. Vaivasta kärsivä koira voi seisoa polvet yhdessä tai olla kinnerahdas. Koira voi olla haluton varaamaan painoa kyseiselle jalalle. Raaja saattaa kiertyä ulospäin, kun paino lasketaan raajalle. Jotkut koirat voivat kieltäytyä kulkemasta portaita tai hyppäämästä. Normaalin liikunnan aikana tai manuaalisen polven taivuttelun yhteydessä saattaa polvilumpio tulla ulos telaurasta ja pysyä ulkona tai kiertyä uran reunalle ja sitten pompata takaisin paikalleen itsestään. Vakava-asteisimmissa patellaluksaatioissa koira saattaa olla kyyristyneenä, polvet koukussa ja sisäänpäin kääntyneenä. Suurin osa koiran painosta siirtyy tällöin eturaajoille.

Patellaluksaatio luokitellaan Putnamin asteikon mukaan neljään vaikeusasteeseen. Ensimmäisen asteen luksaatio ei aina aiheuta koiralle mitään haittaa. Vaikeampiasteinen polvilumpion sijoiltaanmeno rajoittaa voimakkaasti koiran normaalia liikkumista ja toimimista. Leikkaushoito on tällöin usein välttämätön, mutta sekään ei välttämättä paranna koira täysin.

Patellaluksaation esiintyvyyttä sileäkarvaisilla noutajilla tutkitaan virallisilla polvitutkimuksilla. Tutkimus suoritetaan usein virallisten lonkka- ja kynnärpää tutkimusten yhteydessä eikä vaadi koiran rauhoittamista. Tutkimuksella saadaan selville myös oireettomat luksaation asteet.

Viralliset polvitutkimukset ovat lisääntyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana selvästi. Tutkimusprosentti on vakiintunut 40 %:n tienoille. Suuria ongelmia ei polvinivelissä tutkimustulosten mukaan ole, mutta osa leikatuista polvinivelistä ei todennäköisesti näy virallisissa tilastoissa. Tämän vuoksi tutkimustuloksia tarvitaan edelleen ja myös ilmoituksia jalostustoimikunnalle toivotaan tarkan tilannearvion tekemiseksi.

Vuonna 2004 tehdyn eläinlääkäreille suunnatun terveystarkastuksen mukaan sileäkarvaisilla noutajilla Suomessa on jonkin verran patellaluksaatiotapauksia. Kyselyssä oli mukana yhteensä 988 koira, ja näistä yhdeksällä ilmoitettiin olevan patellaluksaatio. Seitsemän yhdeksästä ilmoitetusta tapauksesta oli leikkaushoitoa vaatineita.

Ruotsissa jalostustoimikunnalle on vuosien 1993–2001 välisenä aikana ilmoitettu yhteensä 80 patellaluksaatiotapausta. Näistä suurin osa on ollut vakavia. Suomessa jalostustoimikunnalle ilmoitettuja tapauksia on ollut 9, näistä suurin osa on korjattu leikkauksella.

Erilaiset syöpätyypit

Sileäkarvaisella noutajalla on selvästi kohonnut taipumus erilaisiin kasvaintauteihin, niin hyvänlaatuisiin kuin pahanlaatuisiinkin. Kasvaimia/syöpiä voi rodulla esiintyä jo hyvinkin nuorella iällä. Yleisimpiä syöpätyyppejä ovat luusyövät (mm. osteosarkoomat), erilaiset sisäelinsyövät (mm. lymfoomat) sekä ihokasvaimet. Syöpä on suurin syy rodun alhaiseen keski-ikään, joka on noin kahdeksan vuotta.

Eläinlääkäreille vuonna 2003 suunnatun terveystarkastuksen mukaan 12 %:lla kyselyyn osallistuneista koirista oli ihokasvaimia tai syöpäsairaus. Näistä tapauksista pahanlaatuisia oli 12,6 %. Lisäksi omistajille suunnatun terveystarkastuksen mukaan syöpäsairaudet olivat yleisin kuolinsyy sileäkarvaisilla noutajilla. Jalostustietokantaan on ilmoitettu 103 syöpään kuollutta flattiä, mikä on 44 % kaikista sinne ilmoitetuista kuolinsyistä.

Englannissa on käynnissä tutkimus sileäkarvaisten noutajien syöpien periytyvyydestä, ja tuloksia odotellaan julkistettavaksi lähivuosina.

Suomessa on käynnistetty DNA-näytteiden kerääminen sileäkarvaisilta noutajilta, joilla on histologisesti todettu histiosytooma (hyvänlaatuinen ihon pyörösolukasvain). Tulevaisuudessa toivotaan näytteiden avulla saatavan lisätietoa koirien syöivistä ja niiden periytymisestä.

Sydänsairaudet

Sileäkarvaisilla noutajilla esiintyy jonkin verran erilaisia sydänsairauksia. Sydänsairaudet ovat joko synnynnäisiä tai hankittuja. Alle vuoden ikäisillä koirilla tavattavista sydänsairauksista suurin osa on synnynnäisiä. Valtaosa synnynnäisistä sydänvicioista on periytyviä. Periytymismekanismi on monimutkainen, useiden perintötekijöiden yhteisvaikutuksen tuloksena todennäköisyys synnynnäisen sydänvian esiintulolle jälkeläisissä lisääntyy. Edellä mainitusta syystä sekä näiden tautien harvinaisuudesta johtuen synnynnäisten sydänvikojen vastustaminen jalostuksellisin keinoin on vaikeaa.

Useimmiten synnynnäistä sydänvikaa epäillään rutiinitarkastuksen yhteydessä kuullun sivuäänen perusteella. Koira on yleensä tässä vaiheessa oireeton. Mahdollisesti esiintyvät oireet vaihtelevat suuresti riippuen siitä, mikä rakenteellinen muutos on kyseessä, sekä muutoksen vakavuudesta. Tavallisimpia oireita ovat yskä, hengitysvaikeudet, jotka johtuvat nesteen kerääntymisestä keuhkoihin, alentunut rasituksen sieto, vatsan turpoaminen, tajuttomuustilat, ruokahalun alentuminen sekä laihtuminen. Samankaltaisia oireita havaitaan usein myös hankittujen sydänvikojen yhteydessä. Lievät synnynnäiset muutokset sydämessä eivät välttämättä aiheuta oireita koko koiran elinaikana. Vakavat muutokset taas aiheuttavat oireita yleensä jo alle vuoden ikäisille yksilöille. Hoito ja hoitoennuste vaihtelevat tapauskohtaisesti. Suurimmassa osassa oireita aiheuttavista synnynnäisistä sydänvicioista hoitoennuste on varauksellinen, ja omistajan on syytä valmistautua lemmikin tavanomaista lyhyempään elinkaareen.

Koiralla tavallisimmat synnynnäiset sydänviciat ovat keuhkovaltimon läpän ahtauma eli pulmonaalisten oosi, aorttaläpän ahtauma, persistoiva oikea aortankaari ja patentti ductus arteriosus (PDA). Joskus tavataan myös eteiskammion läppien vajaakehitystä sekä eteisten tai kammioiden väliseinien reikiä. Vakava, mutta onneksi harvinainen kehityshäiriö on Fallotin tetralogia.

Hankittuja sydänsairauksia esiintyy 10–20 %:lla koirista. Hankituista sydänsairauksista kaikki rodut huomioiden yleisin on vasemmanpuoleisen eteiskammion läpän rappeutuma. Yli kymmenvuotiaista koirista tämä tila tavataan joka kolmannella. Tauti on selvästi yleisempi pienikokoisilla roduilla, mikä johtuu osittain niiden keskimäärin pitemmästä eliniästä. Suurikokoisilla roduilla yleisin hankittu sydänsairaus on dilatoiva kardiomyopatia. Kyseessä on sydänlihaksen sairaus, josta seuraa sydänlihaksen supistumiskyvyn alentuminen. Muutosten edetessä sydämen seinämä ohenee ja sydän laajenee voimakkaasti pyrkiessään säilyttämään elimistöön pumpatun verimäärän ja verenpaineen ennallaan. Taudin syytä ei tarkasti tunneta, pieni osa tapauksista johtuu karnitiini-alkuaineiden puutteesta ravinnossa. Tauti on yleisempi uroksilla, ja sitä tavataan jo nuorilla koirilla 6 kk:n iästä alkaen, joskin suurin osa tautitapauksista havaitaan 4–6 vuoden iässä. Tämän sairauden yhteydessä usein esiintyvät rytmihäiriöt voivat aiheuttaa äkillisen kuoleman milloin tahansa.

Satunnaisesti sileäkarvaisilla noutajilla havaitaan bakteeritulehduksia sydänlihaksessa, läpissä tai sydänpussissa, muutoksia aortan ja keuhkovaltimon läpissä, erilaisia rytmihäiriöitä joko muiden sydänsairauksien yhteydessä tai itsenäisinä tauteina, kasvaimia sekä muiden sairauksien komplikaationa kehittyviä sydäntauteja.

Suomessa eläinlääkäreille tehdyn terveystarkastuksen mukaan erilaisia sydänsairauksia oli 1,9 %:lla kyselyyn osallistuneista sileäkarvaisista noutajista.

Useimmat sydänviciat ovat kroonisia tauteja, joiden lääkitys jatkuu lemmikin loppuelämän ajan. Hoito edellyttää kärsivällisyyttä ja huolellisuutta hyvän tuloksen aikaansaamiseksi.

Erilaiset ihosairaudet ja allergiat

Allergiat voidaan jakaa kahteen ryhmään: ruoka-aineyleihkerkkyydet ja atopiat. Sairastuneella yksilöllä on taipumus tuottaa liiallisesti vasta-aineita (immunoglobuliineja) tavallisissa olosuhteissa harmittomia proteiineja (allergeeneja) vastaan. Tyypillistä molemmissa tapauksissa on, että koiran oireet alkavat kutinana, usein ilman muita nähtäviä ihomuutoksia. Raapimisen ja ihon nuolemisen myötä ihoon kehittyy sekundaarinen tulehdus. Ruoka-aineyleihkerkkyys saattaa alkaa oireilla jo hyvin nuorena eli jo pentuiässä. Kutinaan ei liity vuodenaikaisvaihtelua. Ns. eliminaatiodieetti on paras tapa testata ruoka-aineyleihkerkkyydestä epäiltyä

potilasta. Laboratoriotestit ovat epäluotettavia ja antavat runsaasti virhepositiivisia tuloksia. Atoopikot sairastavat joko ympärivuotisesti, mikäli allergeeni on sisätiloissa, tai esimerkiksi vain kesäaikaan, jolloin voidaan epäillä, että allergeeni on esimerkiksi ulkona esiintyvää siitepölyä. Testaus voidaan suorittaa iho- tai veritestein.

Pääasiallisena oireita helpottavana lääkityksenä käytetään kutinaa helpottavia kortikosteroideja. Ruoka-aineallergikoille etsitään sopiva ruokavalio, joka yksinään eliminoi kortikosteroidien käyttötarpeen. Siedätyshoito (hyposensibilisaatio) on hyvä vaihtoehto kortisonien käytölle atopian hoidossa. Lisäksi yliherkkysoireiden lievittämiseksi käytetään kutinaa hillitseviä shampoopesuja, ravintolisiä, rasvahappovalmisteita sekä antihistamiineja. Koirien ihosairauksien diagnosoiminen on aikaa ja rahaa vievää ja vaatii usein monia tutkimuksia diagnoosiin pääsemiseksi. Krooniset ihosairaudet vaativat usein koko elämän kestävästä lääkitystä tai erikoisruokavaliota.

Yllämainittujen ihosairauksien lisäksi sileäkarvaisilla noutajilla esiintyy furunkuloosia eli tassunvälitulhusta, ulkokorvan tulehduksia ja märkäisiä ihotulehduksia. Alttius ihotulehduksille johtuu osittain rodun viehtymyksestä veteen. Märkä turkki ja kostea iho ovat otollinen paikka bakteerien kasvulle ja altistavat siten ihotulehduksille. Ihotulehduksia ei esiinny kaikilla, ja niiden esiintymiseen vaikuttaakin yksilön oman ihon vastustuskyky, joka on osittain perinnöllistä.

Perinnöllisiä ihosairauksia ovat atopia- ja allergia-taipumus sekä alttius saada erilaisia tulehduksia, kuten korvatulehduksia.

Eläinlääkäreille suunnatun terveystarkastuksen mukaan erilaiset allergiat ja ihosairaudet ovat sileäkarvaisten suurin eläinlääkärissä käynnin syy. Kyselyyn osallistuneista sileäkarvaisista noutajista 12,8 %:lla oli ollut toistuvia iho-ongelmia. Iho-ongelmista ehdottomasti yleisin oli toistuvat korvatulehdukset (40 % kaikista ihosairauksista) ja sen jälkeen atopia (18 % kaikista ihosairauksista), furunkuloosi 6 % ja demodikoosi 2,3 %.

Epilepsia

Epilepsialla tarkoitetaan kohtauksellista häiriötä aivojen sähköisessä toiminnassa. Kohtaukset voivat ilmetä erilaisina tajunnan ja liikunnan häiriöinä. Klassinen epilepsia-kohtaus on sellainen, jossa potilas menettää tajuntansa, kaatuu maahan kyljelleen, kouristelee rytmisesti ja mahdollisesti virtsaa tai ulostaa alleen. Kohtaukset menevät ohi yleensä muutamassa minuutissa itsekseen.

Sileäkarvaisella noutajalla esiintyy jonkin verran epilepsiaa ja epileptistyyppisiä kohtauksia. Epilepsia on perinnöllistä, mutta taudin periytyvyydestä ei kuitenkaan ole tarkkaa tietoa. Kaikki kouristus- ja tajuttomuuskohtaukset eivät johdu epilepsiasta. Siksi kohtauksen saanut koira tutkitaan ensin perusteellisesti eläinlääkärissä mahdollisten muiden syiden (esim. aivokasvaimet, maksa- ja sydänsairaudet) poissulkemiseksi. Mikäli päädytään epilepsialääkitykseen, se kestää koko koiran loppuelämän. Epilepsia yleensä paheenee koiran ikääntyessä.

Epilepsian yleistymisen vastustamiseksi suositellaan, ettei sairaita koiria käytetä jalostukseen, eikä uusita yhdistelmää, joka on tuottanut epilepsiaa. Myös sairaan koiran sisarukset jätetään käyttämättä jalostukseen, mikäli mahdollista.

Suomessa epilepsiatapaukset ovat yksittäisiä ja harvoja. Eläinlääkäreille suunnatun terveystarkastuksen mukaan 988 koirasta kahdellatoista (1,2 %) oli joko epilepsia tai epileptistyyppisiä kohtauksia.

Hypotyreoosi eli kilpirauhasen vajaatoiminta

Sileäkarvaisella noutajalla on alttius sairastua kilpirauhasen vajaatoimintaan. Sairaustapauksia esiintyy harvakseltaan Suomessa. Ruotsissa tietoon tulee keskimäärin yksi uusi tapaus vuosittain. Sairauden periytymismekanismista ei ole tietoa.

Kilpirauhasen vajaatoiminta aiheutuu tyroksiinin eli kilpirauhashormonin puutteellisesta tuotannosta ja erittymisestä. Suurimmassa osassa tapauksista häiriö on itse kilpirauhasessa, mutta myös häiriöt aivolisäkkeessä voivat vähentää kilpirauhashormonin eritystä.

Kilpirauhasen vajaatoiminnan oireita ovat lihominen, uneliaisuus, laiskuus, kylmänarkuus, kuiva, ohut turkki ja runsas karvanlähtö, ihon pigmentoituminen, lisääntyneet iho- ja korvatulehdukset ja hidas karvankasvu. Harvemmin esiintyy neurologisia oireita ja kiimahäiriöitä.

Diagnoosi tehdään verikokeella. Sairautta voidaan hoitaa, mutta ei parantaa, joten lääkehoito on koiralla elinikäinen. Lääkkeenä on suun kautta annettava kilpirauhashormoni.

Distichiasis eli ylimääräiset silmäripset (Cilia aberranta)

Distichiasikseksi kutsutaan tilaa, jossa hennot silmäripset kasvavat epänormaalisti joko silmäluomen sisäpinnalla tai aivan silmäluomen etureunassa. Näitä epänormaaleja ripsiä voi kasvaa sekä ylä- että alaluomessa. Hankaavat ripset voivat pidemmän päälle aiheuttaa sarveiskalvon tulehduksen (keratititis), lisääntyntä silmävuotoa ja sarveiskalvon haavaumia. Distichiasis hoidetaan poistamalla kirurgisesti haittaavat ripset.

Vika on perinnöllinen, mutta periytymistapa ei ole tiedossa. Ylimääräisiä ripsiä on sileäkarvaisilla noutajilla todettu viimeisen kymmenen vuoden aikana lisääntyvässä määrin.

Silmäluomen ongelmat

Sileäkarvaisten noutajien silmille on tyypillistä laaja, taskumainen sisänurkka, joka kerää likaa ja altistaa ärsytykselle sekä infektioille. Rodussa tavataan myös makroblepharonia. Rodun ongelma on silmämunan koko suhteessa luomiraon pituuteen.

Kivesvikaisuus

Kivesvikaisuus tarkoittaa sitä, että uroksen toinen tai molemmat kivekset jäävät laskeutumatta normaalisti vatsaontelosta kivespussiin. Kives voi jäädä joko vatsaontelon sisään tai nivusalueelle ihon alle. Piilokiveksellä on normaalia suurempi taipumus kehittyä kivessyöväksi, joten piilokiveksen poistaminen kirurgisesti on suotavaa.

Kivesvian periytymistapaa tai sen kehittymiseen vaikuttavia tekijöitä ei ole voitu perinpohjaisesti selvittää. Kivesvikaisuus todetaan viimeistään 1-vuotiaana. Kivesvikaista koiraa ei palkita näyttelyissä eikä sitä voi käyttää jalostukseen. Muuhun harrastuskäyttöön kivesvikaisuudella ei ole merkitystä.

Napatyrä

Napatyrä on vika, jossa suolen osa, vatsapaita tai vatsaontelorasvaa työntyy vatsaontelon seinämän ulkopuolelle ihon alle navan kohdalta. Napatyrä on useimmiten todettavissa jo luovutusiässä. Napatyrä periytyy todennäköisesti polygeenisesti. Napatyrä ei yleensä aiheuta vakavaa haittaa, mikäli tyrä on suuri, suositellaan sen korjaamista kirurgisesti.

Purentavirheet

Sileäkarvaisilla noutajilla esiintyy jossakin määrin virheellisiä purentoja, kuten yläpurentaa, alapurentaa, hammaspuutoksia ja ylimääräisiä hampaita. Nämä virheet ovat perinnöllisiä, mutta niiden tarkkaa periytymismekanismia ei tunneta.

Purentavirheet aiheuttavat harvoin vakavia terveydellisiä ongelmia, mutta ovat vakavissa tapauksissa palkintoa alentava virhe näyttelyissä. Purentavirheellisiä koiria ei suositella käytettäväksi jalostukseen.

4.3.3 Sileäkarvaisilla noutajilla esiintyviä sairauksia muissa maissa

Glaukooma (viherkaihi eli silmänpainetauti)

Kirjallisuuden mukaan sileäkarvaisella noutajalla esiintyy perinnöllisenä primaaria (ensisijaista) glaukoomaa, johon liittyy rakenteellisia muutoksia silmän virtauskulmassa. Virtauskulman edessä olevat ns. pektinaattiligamentit ovat muuttuneet (= pektinaatti-ligamenttidysplasia), ja virtauskulma on kaventunut. Kaikki koirat, joilla on muutoksia virtauskulmassa, eivät kuitenkaan sairastu glaukoomaan.

Akuutin glaukooman oireita ovat kipu, silmän punoitus, ruokahaluttomuus, sarveiskalvon samentuminen ja laajentunut pupilli. Pitkäaikaisessa glaukoomassa oireet pahentuvat. Sarveiskalvo on kroonisen tulehduksen seurauksena ödemaattinen, verisuonitettu ja osittain pigmentoitunut. Värikalvo (iiris) surkastuu, linssi (mykiö) voi irrota paikoiltaan (luksoitua) ja silmämuna laajentuu. Kroonisessa glaukoomassa silmä sokeutuu ja ennuste on huono. Sokeutunut ja jatkuvasti kipeä silmä joudutaan melko usein lopulta poistamaan leikkauksella.

Sileäkarvaisen noutajan glaukooman periytyvyyttä ei vielä tunneta. Sen sijaan pektinaattiligamenttidysplasian epäillään periytyvän sileäkarvaisella noutajalla polygeenisesti eli monen geenin kautta. On kuitenkin mahdollista, että itse sairaus, glaukooma, periytyy toisin.

Tällä hetkellä tärkeintä on kerätä mahdollisimman paljon tietoa sileäkarvaisten noutajien silmien virtauskulmista ja niissä esiintyvistä muutoksista gonioskopiatutkimuksilla. Suositeltavaa on jättää pois jalostuksesta glaukoomaan sairastuneet yksilöt, mutta muuten sairauden perinnöllisyyden tutkiminen ja mahdolliset siitoskäytön rajoitukset virtauskulmassa nähtävien muutosten perusteella vaativat mahdollisimman runsasta tutkimusmateriaalia.

Vuosien 1997–2006 välisenä aikana on virallisten silmätutkimustulosten mukaan sileäkarvaisilla noutajilla todettu yksi glaukoomatapaus.

PNP eli progressiivinen nefropatia

PNP on sileäkarvaisilla noutajilla esiintyvä synnynnäinen ja perinnöllinen munuaissairaus, joka aiheutuu munuaisten synnynnäisestä alikehittyneisyydestä. Tämä johtaa munuaisten vajaatoimintaan ja koiran kuolemaan yleensä alle kahden vuoden iässä. Yleensä oireet alkavat kehittyä 4–12 kuukauden iässä. Oireina on runsasta juomista, runsasta virtsaamista, kääpiökasvuisuutta, luuston kasvuhäiriöitä, huonoa ruokahalua ja laihtumista sekä apaattisuutta.

Periytymismekanismia ei täysin tunneta. Osa tapauksista jää varmasti diagnosoimatta ilman patologin lausuntoa.

Ruotsissa on vuosina 1997–2006 jalostustoimikunnan suorittamin kasvattajakyselyin kerätty tietoa PNP:n esiintyvyydestä. Kyselyiden avulla tietoon tuli 17 diagnosoitua PNP-tapausta. Suomessa ei jalostustoimikunnan tietoon ole tullut yhtään diagnosoitua tapausta.

Syöpätutkimus Englannissa

Englantilainen tutkijaryhmä on tehnyt työtä selvittääkseen pehmytkudossarkooman korkeaa esiintyvyyttä sileäkarvaisilla noutajilla. Tämä syöpätyyppi muistuttaa läheisesti erästä ihmisillä esiintyvää kasvainten alatyyppejä, joka tunnetaan nimellä malignant fibrous histiocytoma (MFH).

Tutkijaryhmä on pyrkinyt määrittämään tämän syövän mahdollista geneettistä alkuperää. He aloittivat tutkimalla sarkoomasyöpäsolujen kromosomeja. Ihmisten sarkoomasoluissa havaitaan usein kromosomien uudelleenjärjestäytymistä verrattuna normaalin kudoksen soluihin. Kromosomit rikkoutuvat ja syöpäsolut joko korjaavat ne väärin tai osia kromosomeista (tai jopa koko kromosomi) häviää tai tuplaantuu. Joillekin syöpätyypeille nämä kromosomien uudelleenjärjestäytymiset ovat tyyppisiä, ja niitä käytetäänkin luokittelemaan kasvaintyyppisiä, jotta pystytään paremmin määrittelemään ennusteen tarkkuus ja suunnittelemaan sopiva terapiamuoto.

Tutkijaryhmälle saadut tulokset ovat olleet melkoinen pettymys. Vaikka he löysivät kromosomien uudelleenjärjestäytymistä monissa muissa sarkoomatyypissä kasvaimissa noutajilla, suurimmassa osassa sileäkarvaisten noutajien MFH-tyyppisistä kasvaimista ei ole suuria kromosomimuutoksia havaittavissa lainkaan. Eräs geeni, TP53, on usein vahingoittunut sellaisissa kasvainsoluissa, joissa on havaittavissa kromosomien epävakaisuutta. Vaurio kyseisessä geenissä yhdistetään syöpäalttiuteen ihmisillä. Tämä geeni ei ollut vaurioitunut sileäkarvaisilla noutajilla. Joskus on havaittavissa muutos TP53-geenin sekvenssissä (emäsjärjestyksessä), mutta niissä ei ole havaittu yhdenmukaisuutta, joten tutkijaryhmä on varma, että heidän näkemänsä muutokset eivät ole primäärinen syy syövän syntyyn, vaan pikemminkin seurausta myöhäisistä muutoksista joissain aggressiivisissa kasvaimissa.

Englannissa suoritettua kasvain- ja rotujen terveydentilan selvitykseen perustuvassa sukutauluanalyysissä selvisi, että joissain sileäkarvaisten noutajien linjoissa esiintyy enemmän kasvaimia kuin toisissa. Kasvaimet ovat perinnöllisiä. Tämän perusteella on ollut mahdollisuus käyttää geenikartoitusta löytämään perittyjä geenejä, jotka altistavat joitakin koiria näille kasvaimille.

Tutkijaryhmä kerää tutkimukseensa jatkuvasti DNA-näytteitä vanhoista koirista, joilla ei ole ollut syöpää, sekä myös niistä koirista, joilla on syöpä. Osa heidän tarvitsemistaan näytteistä on posken limakalvolta tupolla otettavia näytteitä, mutta verinäytteet ovat hyödyllisempiä, sillä niistä saa enemmän DNA:ta.

DNA:ta käytetään osoittamaan se alue genomissa (perimässä), jossa altistava geeni sijaitsee. Tutkijat käyttävät hyväkseen genomien erilaisia "markkerisekvenssejä", jotka eroavat eri yksilöiden välillä. Sekä markkerit että kymmenet tuhannet geenit, jotka koodaavat proteiineja, ovat jakautuneet kromosomeihin epäsäännöllisin välimatkoin. Koiralla on tunnistettu useita tuhansia tällaisia sekvenssejä. Tutkimuksessa etsitään muunnoksia, joita löytyy vain koirilta, jotka ovat sairastumassa syöpään, ja niiltä, jotka eivät sairastu. Kun tietystä markkerista löytyy tällainen muunnos, tiedetään markkerin olevan lähellä geeniä, joka määrittää tämän muutoksen. Tutkimuksessa etsitään geenejä, jotka ovat kyseisen markkerin lähellä. Genomi on suuri alue, ja siksi tutkimustyö vie useilta henkilöiltä vuosia. Karkeasti ottaen mitä enemmän koiria tutkijaryhmällä aluksi on käytettävissä, sitä pidemmälle kehittynyt ja tarkempi tutkimus voi olla. Hyvän näyttekokoelman avulla tutkijaryhmällä on erinomaiset mahdollisuudet tunnistaa syöpää aiheuttavat geenit ja auttaa ymmärtämään tautia. He toivovat voivansa kehittää geneettisen testin, jonka avulla voidaan vähentää syövän yleisyyttä rodussa.

Englannin terveystutkimus

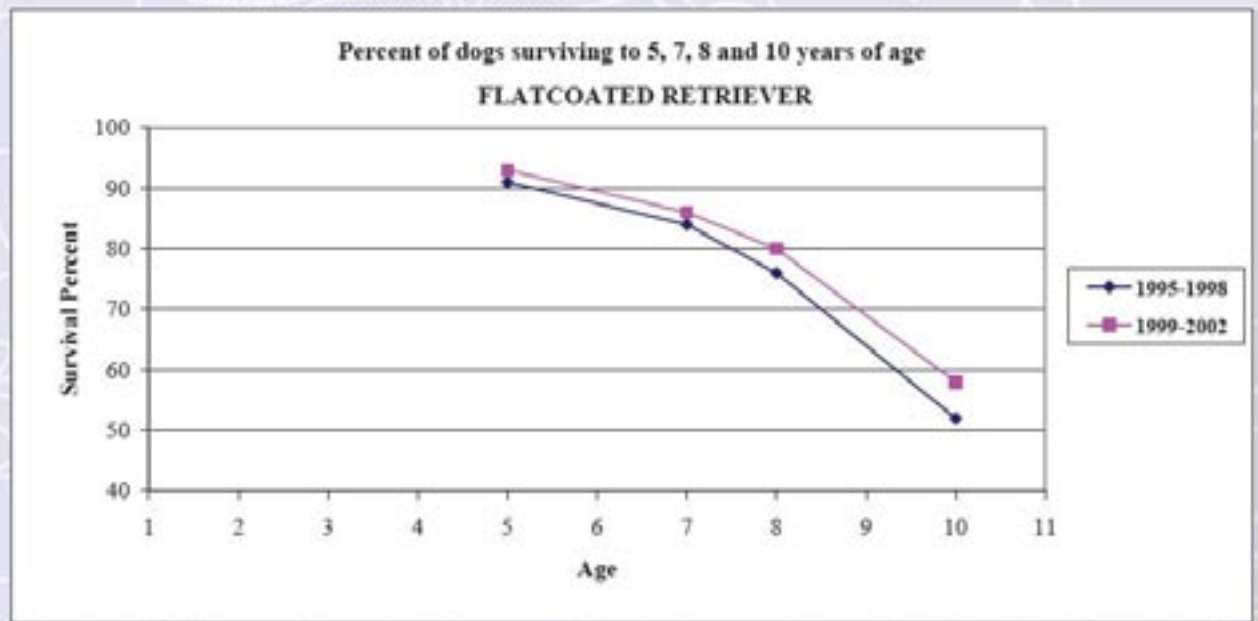
Rodun kotimaassa tehtiin sileäkarvaisten noutajien terveystutkimus vuonna 2006. Tutkimus kattaa 1 229 flatin tiedot. Tiedot noudattelevat muista maista saatavilla olevia flattien terveystietoja. Seuraava terveystutkimus Englannissa on tarkoitus tehdä vuonna 2011.

Agria Breed Profiles

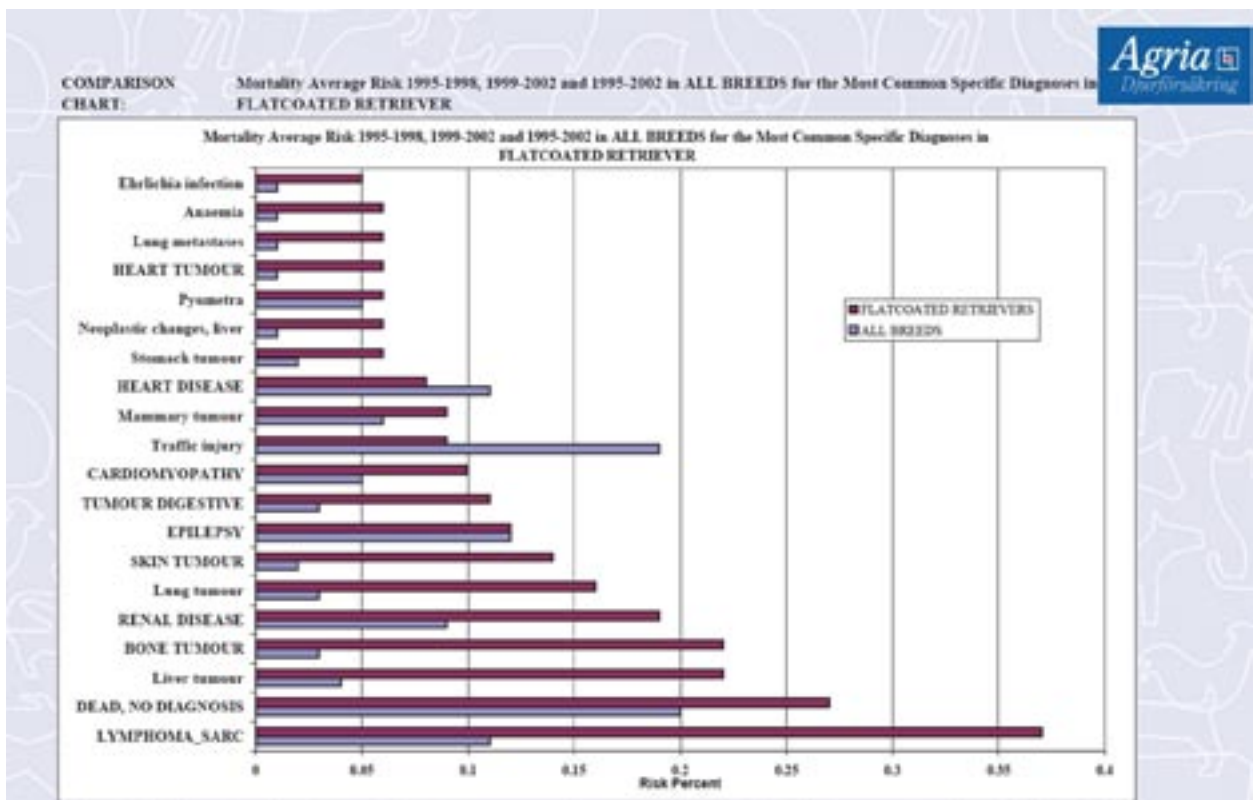
Ruotsalainen vakuutusyhtiö Agria on julkaissut omiin tilastoihinsa perustuvat Breed Profile -CD-levyt, joilla on tilastoituna kaikkien yhtiön vakuuttamien koirien sairaudet ja kuolinsyyt vuosilta 1995–2002. Yksi näistä CD-levyistä sisältää neljän noutajarodun tiedot, ja sillä on paljon mielenkiintoista tietoa eläinlääkärikäyntien syistä ja sairauksista, joihin juuri flatit ovat menehtyneet. Suurimmaksi kuolinsyyksi nousevat erilaiset syövät, ja sileäkarvaisten elinikäennuste on valitettavan synkkä verrattuna muihin noutajarotuihin.

Chart 1.1.2.1

Percent of dogs surviving to 5, 7, 8 and 10 years of age
FLATCOATED RETRIEVER

Kuva 11. Agria Breed Profiles: Flattien henkinjäämisprosentti laskee jyrkästi kuudennen ikävuoden jälkeen.

Kuva 12. Agria Breed Profiles: Sileäkarvaisten noutajien kuolleisuusriski eri sairauksiin kaikkiin rotuihin verrattuna.

4.4 Ulkomuoto

Sileäkarvaisten noutajien jalostuksessa on pyritty säilyttämään nk. dual purpose -koira. Saman yksilön pitäisi olla ulkomuodoltaan rotumääritelmän mukainen ja sen tulisi toimia myös alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan eli noutaa haavoittunut ja kuollut riista talteen. Tämän vuoksi rotujärjestö järjestää vuosittain Flattimestaruuden, jossa on sekä näyttely- että koeosuus. Molemmista lasketaan pisteet yhteen koeosuutta painottaen, ja niiden perusteella valitaan Flattimestari.

Näyttelyissäkäyntien määrät ovat pysyneet melko tasaisina (taulukot 18 ja 19). Palkintosijat ovat myös jakautuneet viimeisten viiden vuoden aikana hyvin samankaltaisesti. Parin viime vuoden aikana tosin on erinomainen-palkintosijan (ennen SA) saaneiden määrä lievästi kasvanut (taulukko 20). Mahdollisesti tähän nousuun on kuitenkin vaikuttanut näyttelysääntöuudistus. Huippu on tällä hetkellä kapea, mutta keskitasoisia koiria on paljon (taulukko 21). Huonosti rakentuneita yksilöitä näkyy sen sijaan yhä harvemmin.

Eryteisesti rodunomaiseen tyyppiin tulee kiinnittää huomiota, jotta oikea rotutyyppi ei katoa. Rotumääritelmässä sanotaan, että sileäkarvainen noutaja on *keskikokoinen, iloinen, eloisa koira*. Sileäkarvaisen noutajan tulee säilyä jalona, voimakkaana ja työskentelykykyisenä koirana. Liiallinen raskaus ja suuri koko ovat tämän hetken ongelmia. Liian pieniä sileäkarvaisia noutajia ei sen sijaan juurikaan ole. Jonkin verran esiintyy kuitenkin liian hentojuustoisia koiria sekä myös matalaraajaisia ja pitkiä koiria. Huonosti rakentuneita yksilöitä näkee nykyään satunnaisesti. Rotumääritelmässä lause *voimakas olematta kömpelö, jalo olematta hontelo* kuvaa erinomaisesti sitä vahvuusastetta, mihin pyritään.

Oikea pään muoto ja ilme ovat rodun tunnusmerkkejä, ja sen vuoksi niihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Sileäkarvaisen noutajan päästä on rotumääritelmässä sanottu seuraavaa: *Pää: pitkä ja kuiva. Kallolitteä ja leveähkö. Otsapenger vähäinen. Kallon ja kuonon ylälinjat yhdensuuntaiset. Leuat pitkät ja voimakkaat, jäniksen tai riistalinnun kantamiseen sopivat.* Tällä hetkellä erityisesti hyviä urosten päitä näkee erittäin harvoin. On paljon leveitä ja pyöreitä kallo-osia sekä lyhyitä kuono-osia. Kallon ja kuonon ylälinjat eivät ole yhdensuuntaisia. On liian voimakkaita otsapenkereitä sekä "nahkaisia" päitä. Usein näillä pyöreäkalloisilla koirilla on myös pyöreät ja vaaleat silmät. Toisaalta viime vuosina on esiintynyt myös nk. extreme-päitä eli erittäin kapeita ja pitkiä päitä, joiden linjoitukset eivät ole oikeat ja joiden otsapenkereet ovat täysin olemattomat (vrt. borzoin pää). Myös silmät ovat usein vinot. Sileäkarvaisen noutajan ilmeen tulisi olla ystävällinen ja älykäs. Pyöreät, vaaleat tai vinot silmät pilaavat ilmeen. Sileäkarvaisella noutajalla tulisi olla rotumääritelmän mukaan *pienet, ylöskiinnitty-*

neet, tiukasti päänmyötäiset korvat. Tällä hetkellä kuitenkin korvat ovat lähes poikkeuksetta isoja, mutta kylläkin oikein kiinnittyneitä. Nämä yleisimmät pään virheet eivät ole ongelmana vain täällä Suomessa, vaan tilanne on sama myös muissa Pohjoismaissa ja rodun alkuperämaassa Isossa-Britanniassa.

Purennoissa on hieman huomautettavaa. Kapeat alaleuat ja sen johdosta kulmahampaiden virheasennot ovat yleistyneet niin meillä kuin muuallakin. Jonkin verran esiintyy tasapurentoja ja lieviä alapurentoja. Hammaspuutoksia on vähän. Sen sijaan ylimääräisiä hampaita saattaa olla. Nämä hammaspuutokset ja ylimääräiset hampaat eivät kuitenkaan ole vakavia virheitä rodussa.

Sileäkarvaisen noutajan kaula on *keskipitkä ja kuiva*. Yleensä kaulat ovatkin oikeanpituisia, mutta löysänahkaisuus on lisääntynyt. Yleensä suuret korvat, löysä kaulanahka ja avoimet silmäluomet kulkevat käsikädessä tässä rodussa.

Sileäkarvaisella noutajalla tulisi olla hyväluustoiset raajat. Takaraajojen tulisi olla kohtuullisesti kulmautuneet, ja kintereen tulisi olla matala. Myös etuosan tulisi olla hyvin kulmautunut. Tasapainoisesti ja hyvin kulmautunut koira pystyy liikkumaan rotumääritelmän vaatimalla tavalla. Yksi yleisimmistä virheistä rodussa on suora olkavarsi. Myös etuasentoisia lapoja on yhä enemmän, ja flattien ylälinjat ovat laskevia. Takaosan virheistä yleisimpiä ovat niukat takakulmaukset, raajojen ulkokierteisyys sekä korkea kinner. Myös lihaskunto on toisinaan puutteellinen.

Yleisesti ottaen sileäkarvaisilla noutajilla on hyvät, syvät rintakehät. Sen sijaan eturinta saattaa olla hyvin kapea. Lanteen tulisi olla *lyhyt ja leveä*, ja näin usein onkin. Pitkiä lanneosia on jonkin verran, mutta vain harvoin lanneosa on heikko. Lantion asentovirheet ovat sen sijaan yleistyneet. Sileäkarvaisilla noutajilla on pitkiä ja luisuja sekä lyhyitä ja jyrkkiä lantioita. Nykyään sileäkarvaisia noutajia esitetään myös aivan liian lihavana ja löysinä näyttelykehissä.

Käpälat ovat usein hajavarpaisia ja matalia. Erinomaisia käpäliä näkee äärimmäisen harvoin. Sileäkarvaisen noutajan häntä on melko usein kiinnittynyt liian alhaalle. Lantiot ovat luisuja, ja tällöin häntäkin on alskiinnittynyt. Pystyssä kannettuja tai jopa selän ylle kaartuvia häntiä ei enää näe näyttelykehissä kovinkaan usein.

Sileäkarvaisen noutajan pitäisi liikkua *vapaasti ja sujuvasti, edestä ja takaa katsoen suorasti*. Rakenteellisista virheistä johtuen erinomaisesti liikkuvaa sileäkarvaista noutajaa ei juurikaan näe. Tämä on tilanne myös muissa rotua harrastavissa maissa. Yleisimpiä virheitä ovat mm. ahtaat tai pihtikintereiset takaliikkeet, lyhyet ja jäykät liikkeet sekä kaikki mahdolliset etuosan virheelliset liikuntamuodot.

Yleensä sileäkarvaisten noutajien karvapeitteet ovat hyvät. Joskus toki hapsutus on hieman puutteellista, ja myös laineikkaita turkkeja esiintyy jonkin verran.

Sileäkarvaisen noutajan rotumääritelmän hyväksymät värit ovat musta ja maksanuskea. Myös keltaisia rodun edustajia syntyy satunnaisesti.

Rotumääritelmässä sanotaan, että *iloista ja ystävällistä luonnetta kuvastaa innokas hännänheilutus*. Näin yleensä onkin aina näyttelytilanteessa. Äärimmäisen harvoin sileäkarvainen noutaja on aggressiivinen toisia koiria tai ihmisiä kohtaan. Yleensä myös itseluottamus on hyvä ja koira esiintyy kehässä ryhdikkäästi ja iloisesti.

4.4.1 Koirien säkäkorkeuden mittaaminen

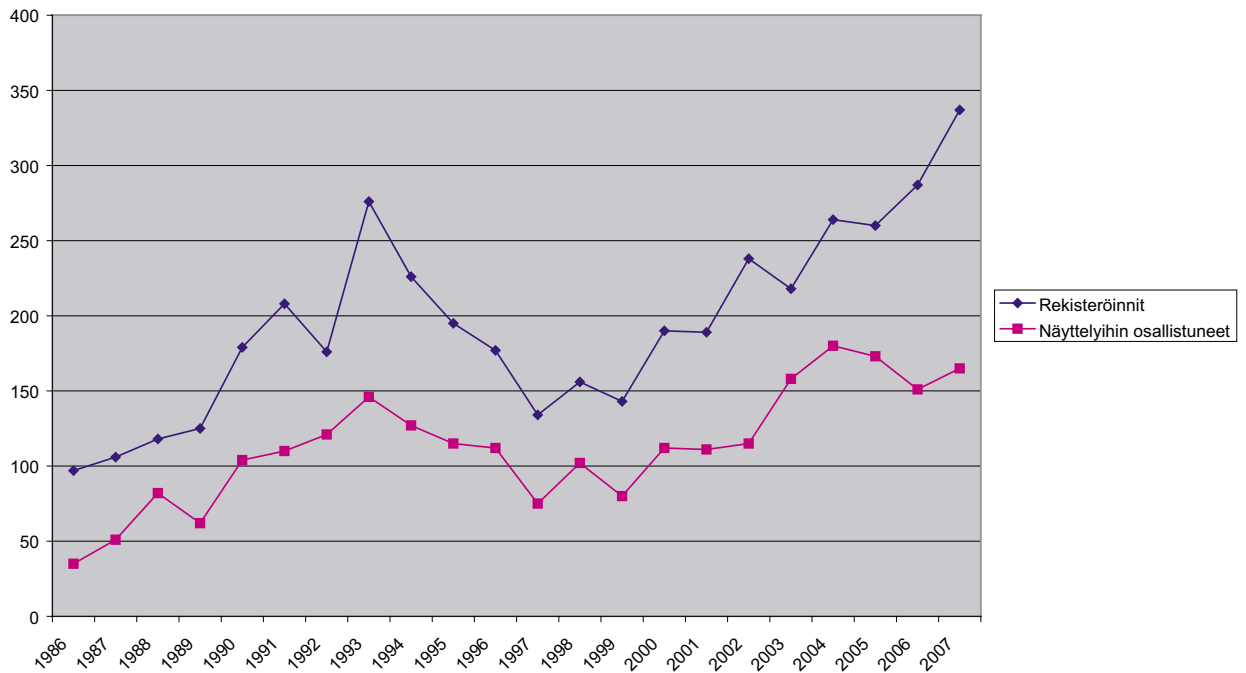
Yhteispohjoismaisessa sileäkarvaisten noutajien jalostusneuvojien tapaamisessa vuonna 2002 todettiin, että sileäkarvaisten noutajien koko näyttäisi olevan kasvamaan päin. Siksi päätettiin, että jalostustoimikunnat lähettävät kirjeen ulkomuototuomareille ja pyytävät heitä mittaamaan flatit näyttelyissä. Vuonna 2003 mitattiin Suomessa tämän perusteella 108 urosta ja 100 narttua. Näistä koirista monella on useampi kuin yksi mittaustulos. Lisäksi vuoden 2004 erikoisnäyttelyssä mitattiin osallistuneita koiria erikoisjärjestelyin varsinaisen arvostelun ulkopuolella. Siellä mittaustulos saatiin 55 uroksesta ja 57 nartusta.

Näiden mittausten perusteella urosten keskikoko Suomessa on 62,3 cm ja narttujen keskikoko 58,5 cm. Vaihteluväli oli uroksilla kymmenen senttiä: pienin mitatuista uroksista oli säkäkorkeudeltaan 58 cm ja suurin 68 cm. Nartuilla vaihteluväli oli suurempi, 12 cm. Pienin mitatuista nartuista oli korkeudeltaan 50 cm ja suurin 62 cm.

Rotumääritelmän mukainen ihannekorkeus on uroksilla 58–61 cm ja nartuilla 56–59 cm.

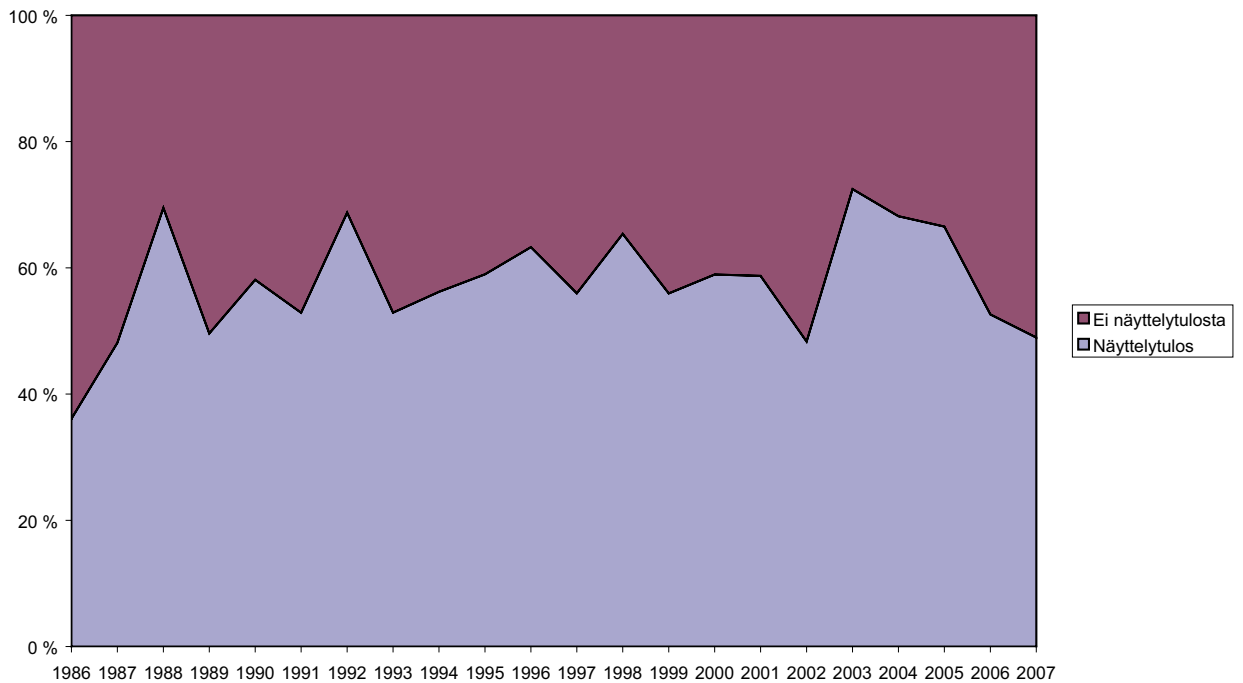
Viime vuosina sileäkarvaisia noutajia on valitettavasti mitattu todella vähän, ja jos mitataankin, säkäkorkeutta ei kirjata arvostelulomakkeeseen.

Näyttelyihin osallistuminen suhteessa rekisteröinteihin

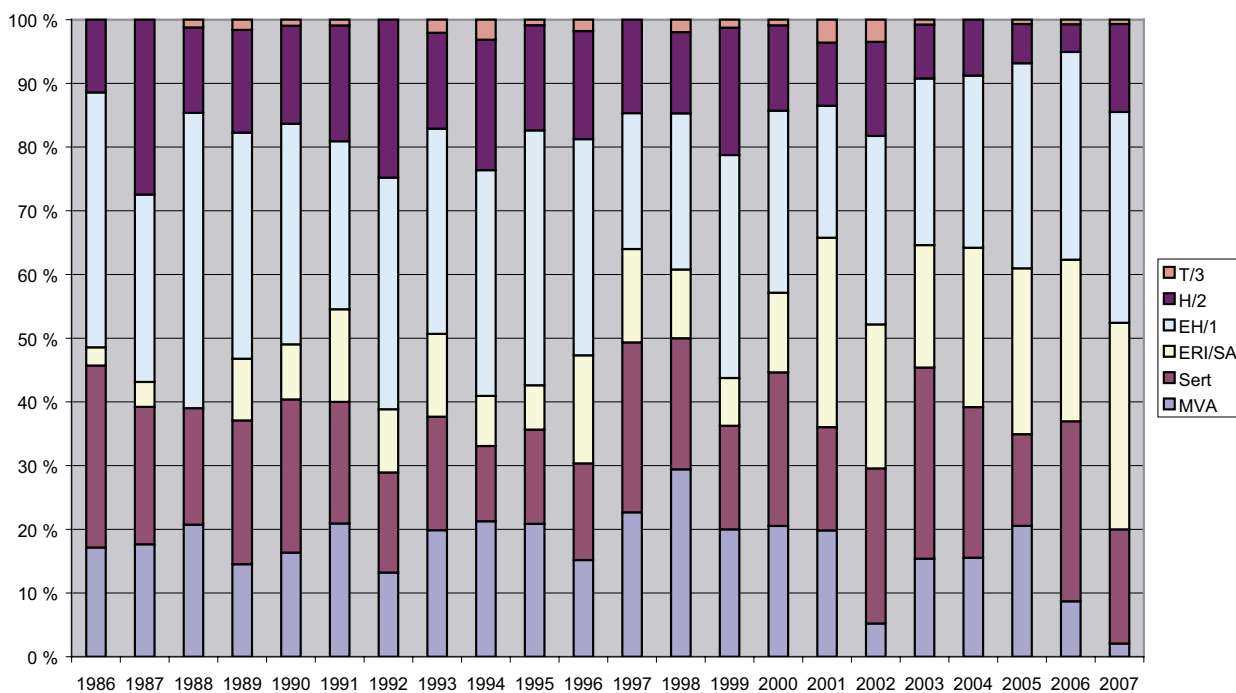
Kuva 13. Näyttelyihin osallistuneet suhteessa rekisteröinteihin syntymävuoden mukaan (kappalemäärä).

Näyttelyihin osallistuminen

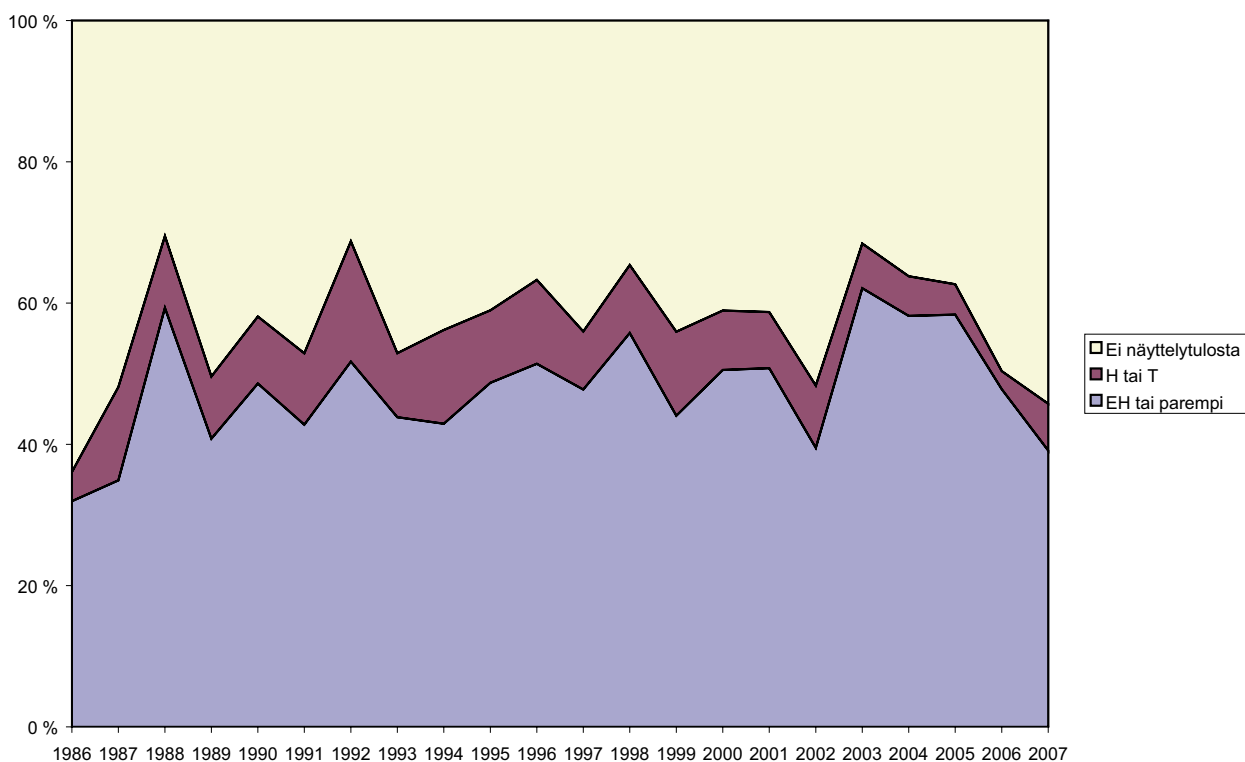

Kuva 14. Näyttelyihin osallistuneet suhteessa rekisteröinteihin syntymävuoden mukaan (prosentuaalinen määrä).

Eri palkintojen suhteellinen osuus näyttelyihin osallistuneilla

Kuva 15. Palkintosijojen prosentuaalinen osuus näyttelyihin osallistuneilla sileäkarvaisilla noutajilla syntymävuoden mukaan.

Kuva 16. Vähintään EH:n saaneiden osuus näyttelyihin osallistuneista sileäkarvaisista noutajista syntymävuoden mukaan.

5. Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta

5.1 Visio ja sen toteutuma

Rotujärjestön visiona oli säilyttää rotu nykyisessä muodossaan. Rotua ei haluta päästää jakautumaan erillisiin näyttö- ja käyttö- tai metsästyslinjoihin, vaan sileäkarvaisen noutajan halutaan säilyvän toimivana, kauniina ja terverakenteisena dual purpose -koirana. Tämä visio on tällä hetkellä jossain määrin uhattuna, sillä viime vuosina on alettu entistä näkyvämmiin markkinoida sileäkarvaisia noutajia mm. "metsästyslinjaisina". Yhdistelmien suunnittelussa on nähtävissä kahtiajakautumista. Ennen jalostusvalinnoissa pyrittiin siihen, että uros ja narttu täydentävät toisiaan ulkomuoto- ja metsästysominaisuuksien suhteen: hyvälle metsästyskoiralle haettiin selkeästi itseään kauniimpi kumppani ja päinvastoin. Nykyään samoja puutteita löytyy molemmilta vanhemmilta, ja näille yhdistelmille alkaa tulla kentällä käsitteitä metsästyslinjaisuus ja näyttelylinjaisuus. Tämä on huolestuttava suuntaus, josta keskusteltiin myös kasvattajapäivillä syksyllä 2009.

Rotujärjestön rooli rodun harrastajien yhteenkokoajana ja tapahtumien järjestäjänä on edelleen merkittävä. Useat kasvattajat järjestävät myös itse koulutuspäiviä omille kasvateilleen. Kasvattajat liittyvät edelleen uudet pennunostajat rotujärjestön jäseniksi ja mahdollistavat siten heidän osallistumisensa järjestön toimintaan.

5.2 Rotujärjestön tavoitteiden toteutuma

Rotujärjestö järjesti useana vuonna kasvattajille ja rodunharrastajille jalostuspäivät, joilla pyrittiin lisäämään tietoutta rodun ominaispiirteistä, terveydestä ja käyttötarkoituksesta. Kasvattajien sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin pyrittiin lisäämään viemällä jalostustyöohje yleiskokouksen päätettäväksi. Rotujärjestön tavoite uusista jäsenistä pentuejäsenten kautta on toteutunut. Rotujärjestö on kouluttanut joka vuosi uusia koetoimitsijoita, ja vuonna 2006 alkaneeseen ulkomuototuomarikoulutuksen valmentavaan koulutukseen osallistui kuusi flattikasvattajaa, kolme oman rotujärjestön kautta ja kolme muiden rotujärjestöjen kautta. Ulkomuototuomarikoulutus alkoi vuonna 2009, ja siinä on mukana vielä kaksi flattikasvattajaa, jotka osallistuvat tuomarikollegioon vuonna 2010. Toivottavasti saamme heistä uusia kasvattajatuomareita rotuumme.

5.2.1 Populaation kokonaistilan ja rakenteen toteutuma

Rodun suosio ei ole kasvanut räjähdysmäisesti, rekisteröintimäärissä on vain maltillista kasvua. Ulkomaisia ja tuontikoiria on käytetty jalostukseen paljon, ja joukossa on useita toisilleen täysin erisukuisia koiria useista eri maista. Ulkomaan astutukset painottuivat kuitenkin Ruotsiin. Monille muille roduille tyypillinen matadorijalostus ei ole edelleenkaan sileäkarvaisten noutajien ongelma, ja siten olemme olleet turvassa pullonkaulaefektiltä.

Yhdistelmien sukusiitosprosentti on pikemminkin laskenut. Siihen tosin saattaa vaikuttaa ulkomaisten urosten lisääntynyt käyttö, koska niiden sukutaulut eivät useinkaan ole täydellisinä jalostustietokannassa. Tämän takia sukusiitosprosentit ovat alakanttiin.

5.2.2 Luonne ja käyttöominaisuudet

Rodun käyttötarkoitus on pysynyt ennallaan. Osa koirista toimii edelleen alkuperäisessä työssään noutajina, ja rodun profiili monipuolisena harrastuskoirana on entisellään.

Taipumuskoikeisiin osallistumiselle annettu vähintään 50 %:n tavoite edellisessä JTO:ssa oli hieman liian optimistinen. Osallistumisaktiivisuus on ollut viimeisen 10 vuoden aikana keskimäärin 40 %. Metsästyskoe-käyntien määrä on ollut laskussa viisivuotiskautena 2002–2006 syntyneillä koirilla.

Vuonna 2009 rotujärjestö järjesti ensimmäistä kertaa alueellisena koulutuksena taipumuskoekursseja ympäri Suomea, jotta saisimme enemmän uusia flatin omistajia mukaan lajin pariin.

Edellisessä JTO:ssa mainitun aggressiivisen käyttäytymisen seurantaan ei ole ollut luotettavia menetelmiä. Jalostustoimikunnalle ei kuitenkaan ole ilmoitettu esimerkiksi luonneongelmien takia lopetettuja koiria.

5.2.3 Terveiden toteutuma

Lonkkaniveldysplasian tutkimusprosentit ovat pysyneet hyvin samalla, noin 70 %:n tasolla. Vuonna 2006 ja 2007 syntyneitä tulisi kuvata vielä lisää. A-lonkkaisten koirien osuus on noussut 50:stä 60 %:iin, kun taas B-lonkkaisten osuus on laskenut 33:sta 30 %:iin. C-, D- ja E-lonkkaisten osuus kuvatuista on laskenut dramaattisesti (18% ->11%), ja tämä saattaa olla tulosta indeksien aktiivisesta käytöstä lonkkaniveldysplasian vastustamisessa.

Kyynärniveliön kuvausaktiivisuus on noussut reilusti ja on tällä hetkellä keskimäärin 65 %. Ilmeisesti kasvattajat ovat mieltäneet asian tärkeäksi, ja koska tutkimus on helppo tehdä lonkkakuvausten yhteydessä, se on ollut vaivaton toteuttaa. Joka vuosi löytyy jokunen 1–3-asteinen löydös, mikä antaa osviittaa siitä, että kyynärniveliön sileäkarvaisilla noutajillakin jonkin verran ongelmaa. Näistä tilastoista jäävät pois ne operoidut koirat, joiden kuvia ei lähetetä Kennelliittoon virallisesti arvosteltaviksi.

Polvitutkimuksissa meillä ollaan heräilty hitaasti, mutta kuitenkin saavutettu jo noin 40 %:n aktiivisuus. Jalostustoimikunta on tehnyt töitä saadakseen koiria polvitutkimuksen pariin, ja tutkimusaktiivisuus onkin hieman noussut. Tuloksissa eivät kuitenkaan näy patellaluksaation vuoksi alle vuoden vanhoina lopetetut tai operoidut koirat. Tämän takia todennäköistä on, että vakavat luksaatiotapaukset eivät tule virallisten lausuntojen piiriin ja jäävät siten tilastoitumatta.

Silmätarkastusaktiivisuudessa nähdään paha notkahdus vuonna 2006 syntyneiden kohdalla. Todennäköisesti tämä tarkoittaa kuitenkin sitä, että kaikilla ei ole mahdollisuutta tarkastuttaa silmiä dysplasiatutkimusten kanssa samanaikaisesti ja silmätarkastuksissa käydään hiukan eri tahdissa. Meillä ei edelleenkään näyttäisi olevan mitään ongelmia PEVISA:aan kuuluvien silmäsauroksien kanssa, mutta muualta Euroopasta raportoidut PRA-löydökset antavat osviittaa siitä, että jotain on tällä saralla tapahtumassa. Jalostustietokannan tilastoissa luetellaan erilaisia löydöksiä vuosittain, mutta mitään kovin vakavaa meillä ei näyttäisi nousevan sieltä esille.

Jalostustoimikunnalle tulleista sairausilmoituksista ylivoimaisesti suurin osa on erilaisia kasvaimia. Jalostustoimikunnalle tulleista 103 ilmoituksesta on poimittu taulukossa näkyvät sairaudet ja kuolinsyyt. Muutama selvittämätön sairaus, virtsarakon ongelma, spondyloosi, leikkauskomplikaatioita yms. sairauksia löytyy myös yksittäisiä tapauksia. Samalla yksilöllä voi olla useita erilaisia ongelmia. Syöpäsarake sisältää mm. luusyöpiä, pernakasvaimia, imusolmukesyöpää, suusyöpää ja maksasyöpää. Muitakin sairauksia toki raportoidaan jonkun verran, mutta erilaiset kasvaimet ovat ylivoimaisesti suurin syy koiriemme sairastumiseen. Taulukosta nähdään myös, että vaikeita polvilumpio-ongelmia on ollut, ne vain eivät ole päättyneet virallisiin tilastoihin. Kennelliiton Omakoira-palveluun on mahdollista rekisteröidä myös koiran kuolinsyy. Tuossa tilastossa syöpätapauksia on ilmoitettu 69 kpl.

syöpä	sydän	patellalux.	tapaturma	epilepsia	OD	kilpirauh.	vanhuus	allergia
38	8	8	7	6	4	3	3	2

Taulukko 11. Taulukossa näkyvät jalostustoimikunnalle ilmoitetut sairaudet ja kuolinsyyt.

5.2.4 Ulkomuotovaatimusten toteutuminen

Ulkomuototavoitteissa ei ole onnistuttu. Sileäkarvaisen noutajan ulkonäkö haluttiin säilyttää sellaisena kuin se on jo toistasataa vuotta ollut: eleganttina, keskikokoisena ja terverakenteisena metsästyskoirana. Alkuperäisen rotutyypin rinnalle on tullut isokokoisia, runsasnahkaisia ja raskaita koiria, ja toisaalta hentoluustoisia koiria, joilla on kapeat alaleuat ja siitä johtuvia kulmahampaiden asentovirheitä. Tyypillisiä, kauniita, oikeailmeisiä päitä on todella harvassa.

5.3 Rotujärjestön strategian toteutuminen

Useimmat kasvattajat hyväksyvät yhteisesti sovitut pelisäännöt. Siitä on osoituksena, että valtaosa toteutuneista yhdistelmistä täyttää jalostustyöohjeen asettamat ehdot.

Toimikunta laati uuden jalostyöohjeen JTO:n tueksi, ja se otettiin käyttöön alkuvuonna 2006. Uutena kohtana määriteltiin yleiset ja eettiset asiat sekä luettiin selkeästi yhdistelmien vähimmäisvaatimukset ja suositukset. Hyväksytyt yhdistelmät ovat päässeet rotujärjestön ilmaiseen pentuvälitykseen. Yhdistyksen omaa tuloskirjaa ei valitettavasti ole saatu julkaistua siinä aikataulussa kuin olisi haluttu. Tämä johtuu lähinnä tapahtumien paljoudesta ja kirjan kasaamisen työläydestä.

Kasvattajille on pyritty keräämään mahdollisimman paljon tietoa yhdistelmien taustoissa olevista terveysriskeistä. Sairauksista ja kuolinsyistä on kerätty tietoa lehdessä julkaistulla lomakkeella, mutta lomakkeita on palautettu hyvin vähän. BLUP-indeksit on huomioitu jalostustyössä, ja todennäköistä onkin, että se on johtanut lonkkaniveldysplasiatapausten vähenemiseen. Urosten käyttöä on seurattu ja liikakäyttöä pyritty rajoittamaan, eikä ongelmaa ole päässyt tällä saralla syntymään.

Luonteiden ja käyttöominaisuuksien mittaamismenetelmiä emme ole päässeet kehittämään toivotulla tavalla. Ruotsin kanssa hyvin alkanut yhteistyö hiipui pikkuhiljaa, emmekä ole saaneet tuotua sikäläistä Jaktlig avkommebeskrivning -testiä Suomeen. On koettu, että Suomen taipumuskoe ajaa saman asian, eikä rinnalle ole haluttu samankaltaisia testejä. Myös Ruotsissa testin käyttö on kovin vähäistä. Ennemminkin on oltu kiinnostuneita MH-kuvauksesta, ja tämä Ruotsissa käytössä oleva luonteen kuvausmenetelmä onkin nyt tuotu tänne Suomeen Kennelliiton toimesta.

Rotujärjestö järjestää vuosittain erikoisnäyttelyn, johon olemme saaneet tuomareiksi rodun kasvattajia tai muita asiantuntijoita erityisesti rodun kotimaasta Isosta-Britanniasta.

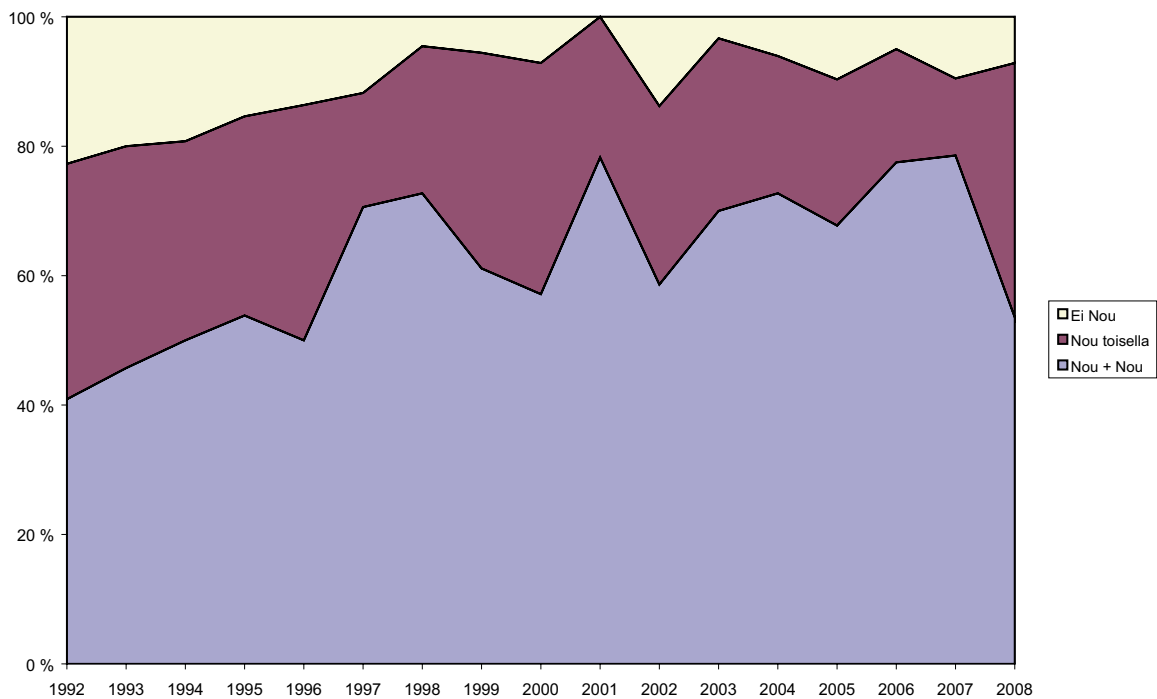
Rotujärjestö ei ole saanut julkaistua Pennunostajan ohjetta eikä Aloittelevankasvattajan opasta. Pennunostajia on informoitu rodunomaisista kokeista ja koiran koulutuksesta rotujärjestön lehdessä, kotisivuilla ja tapahtumissa. Rotujärjestö tarjoaa vuosittain monipuolista koulutusta taipumus- ja metsästyskokeisiin.

5.4 Tietoja yhdistelmistä

Toteutuneista yhdistelmistä suurin osa täyttää jalostustyöohjeen (liite 9.3) vaatimukset.

Vuosi	Rekisteröinnit kpl	Yhdistelmiä yhteensä kpl	NOU1 molemmilla vanhemmilla kpl	%	NOU1 vain toisella vanhemmista kpl	%	NOU1 ei kummallakaan vanhemmista kpl	%
1992	176	22	9	41	8	36	5	23
1993	276	35	16	46	12	34	7	20
1994	226	26	13	50	8	31	5	19
1995	195	26	14	54	8	31	4	15
1996	177	22	11	50	8	36	3	14
1997	134	17	12	71	3	18	2	12
1998	156	22	16	73	5	23	1	5
1999	143	18	11	61	6	33	1	6
2000	190	24	18	75	5	21	1	4
2001	189	23	18	78	5	22	0	0
2002	238	29	17	59	8	28	4	14
2003	218	30	21	70	8	27	1	3
2004	264	33	24	73	7	21	2	6
2005	260	31	21	68	7	23	3	10
2006	287	40	31	78	7	18	2	5
2007	337	42	33	79	5	12	4	10
2008	254	28	15	54	11	39	2	7
KA				64 %		27 %		10 %

Taulukko 12. Taulukosta selviää, miten taipumuskoevaatimus on täyttynyt yhdistelmillä vuosina 1992–2008.

Kuva 17. Ylempänä oleva taulukko graafisena versiona.

6. Jalostuksen tavoitteet ja strategiat

6.1 Visio

Pyrkimyksenä on säilyttää rotu nykyisessä muodossaan. Rotua ei haluta päästää jakautumaan erillisiin näyttö- ja käyttö- tai metsästyslinjoihin, vaan sileäkarvaisen noutajan halutaan säilyvän toimivana, kauniina ja terverakenteisena dual purpose -koirana.

Terveystilanne pyritään säilyttämään vähintään nykyisellä tasolla. Geenipoolia pyritään laajentamaan ulkomaan astutusten, spermantuonnin ja erisukuisten koirien avulla. Alkuperäiset käyttöominaisuudet halutaan säilyttää rodussa vahvana ja korostaa metsästyskoulutuksen ja koekäyntien merkitystä. Sileäkarvaisen noutajan ulkonäkö halutaan säilyttää sellaisena kuin se on jo toistasataa vuotta ollut: eleganttina, keskikokoisena ja terverakenteisena metsästyskoirana. Rotua ei saa jalostaa kohti ääriyyppejä.

Rodun käyttötarkoitus pysynee tulevaisuudessakin ennallaan. Osa koirista toimii jatkossakin alkuperäisessä työssään noutajina, mutta niidenkin "siviilityö" on toimia ihmisen seuralaisina. Rodun profiili monipuolisena harrastuskoirana pysyy entisellään.

Rodun suosio tuskin kasvaa räjähdysmäisesti, jolloin rekisteröintimäärissäkin tapahtuu vain maltillista kasvua. Rotujärjestön rooli rodun harrastajien yhteenkokoajana ja tapahtumien järjestäjänä säilyy merkittävänä. Kasvattajien avulla uudet pennunostajat saatetaan rotujärjestön jäseniksi ja sen toiminnan piiriin.

6.2 Rotujärjestön tavoitteet

Kasvattajien ja koiranomistajien tietoutta rodun ominaispiirteistä ja käyttötarkoituksesta sekä sitoutumista koko rodun kehittämiseen pyritään lisäämään. Rotujärjestön tavoitteena on saada kasvattajat liittämään uudet pennunostajat rotujärjestön jäseniksi ja tulemaan aktiivisesti mukaan tapahtumiin ja harrastustoimintaan. Rodun pitkäaikaisia harrastajia kannustetaan osallistumaan toimitsijakoulutukseen sekä koe- ja ulkomuototuomarikoulutukseen.

6.2.1 Populaation kokonaistila ja rakenne

Koko populaation käsittävä, väistämättä tapahtuva sukusiitoksen kasvu pyritään pitämään mahdollisimman pienenä: kasvunopeus ei saisi olla enemmän kuin 0,25 % vuodessa. Uroksen jälkeläisten määrä ei saisi ylittää 5 %:a rekisteröidyistä pennuista yhdessä sukupolvessa.

6.2.2 Luonne ja käyttöominaisuudet

Metsästyskäyttöominaisuudet ovat sileäkarvaisessa noutajassa yleensä vahvoja. Niiden säilymiseen tulee kiinnittää jatkossakin huomiota.

Taipumuskokeisiin osallistumisprosentti on säilytettävä korkealla tasolla ja pyrittävä siihen, että noin puolet rekisteröidyistä sileäkarvaisista noutajista osallistuisi taipumuskokeeseen. Myös metsästyskokeisiin osallistumisprosentti olisi pidettävä hyvällä tasolla.

6.2.3 Terveys

Tavoitteena on pitää lonkkakuvausaktiiviteetti korkeana, saada kyynärnivelten kuvaukset määrällisesti samalle tasolle kuin lonkkakuvaus sekä saada tietoa patellaluksaation yleisyydestä rodussa. Silmätarkastusmäärät pyritään pitämään vähintään nykyisellä tasolla. Lisäksi pyritään kartoittamaan muiden sairauksien esiintyvyyttä rodussa ja saamaan avointa ja rehellistä tietoa kasvattajilta ja koiranomistajilta.

Sileäkarvaisen noutajan alhaiseen keski-ikään tulee kiinnittää huomiota ja selvittää sen aiheuttajia sekä mahdollisuuksia nostaa keski-ikä. Tässä voisi mahdollisesti tulevaisuudessa hyödyntää ikä-BLUP-indeksiä.

6.2.4 Ulkomuoto

Rodun ulkomuodollista tasoa pyritään parantamaan. Erityisesti oikeaan ja alkuperäiseen rodunomaiseen tyyppiin tulee kiinnittää huomiota. Oikean koon ja vahvuusasteen ylläpitäminen rodussa on erittäin tärkeää. Sileäkarvaisten noutajien koko on edelleen kasvanut hieman, ja ne ovat myös tulleet raskaammiksi. Kun yritämme saada koiria pienemmiksi säkäkorkeudeltaan, olisi rodunomaisista mittasuhteista pidettävä huolta. Liikuntavirheitä rodussa on melko paljon, joten jalostuksessa tulee huomioida rotumääritelmän mukaiset etu- ja takaosan kulmaukset ja oikea lantion asento. Oikealinjaiset, jalot päät ovat vähentyneet, joten kasvattajien tulisi kiinnittää pään muotoon ja ilmeeseen erityistä huomiota jalostusvalintoja tehdessään. Äärimmäisiin silmäluomiongelmisiin pitäisi kiinnittää huomiota.

6.3 Rotujärjestön strategia

Rotujärjestön asettamiin tavoitteisiin on mahdollista päästä ainoastaan silloin, kun mahdollisimman suuri osa kasvattajista ja koiranomistajista saadaan sitoutumaan niihin. Tällä hetkellä suuri osuus kasvattajista on hyväksynyt yhteisesti sovitut pelisäännöt. Siitä on osoituksena, että valtaosa tehtävistä jalostusyhdistelmistä täyttää jalostustoimikunnan asettamat ehdot hyväksynnälle. Toimikunta laatii myös tämän JTO:n tueksi jalostustyöohjeen, jossa määritellään jalostukseen käytettäville koirille asetettavat vähimmäisvaatimukset.

Jotta kasvattajat ja tavalliset koiranomistajat motivoituisivat koko rodun kehittämiseen, heidän tulisi voida kokea, että he saavat vastavuoroisesti jotain takaisin toteuttaessaan yhteisiä tavoitteita. Tästä on esimerkiksi jalostustoimikunnan hyväksymän yhdistelmän pääsy rotujärjestön pentuvälilytteen. Jalostustoimikunnan säännöllisesti julkaisemat tilastot, artikkelit sekä jalostukseen liittyvät tilaisuudet ovat myös osa palvelua, josta kasvattajat ja koiranomistajat hyötyvät.

Koiranomistajia kannustetaan osallistumaan terveystarkastuksiin, kokeisiin ja näyttelyihin, jotta saataisiin mahdollisimman laajasti tietoa rodun terveydestä ja muista ominaisuuksista. Kaikki viralliset terveystulokset julkaistaan rotujärjestön lehdessä.

Rotujärjestö seuraa jatkuvasti koirien terveystilannetta sekä julkaisee asiaan liittyvää tietoa ja tilastoja. Mikäli kannassa ilmenee vakavia sairauksia, niiden leviäminen pyritään estämään ennen niiden muuttamista ongelmaksi. Myös niiden sairauksien, joita ei ole pystytty osoittamaan periytyviksi tai joiden periytymistapaa ei tunneta, esiintymistä seurataan. Kasvattajien ja koiranomistajien toivotaan ilmoittavan sairauksista avoimesti.

Terveystilanteen suhteen tapahtuvia muutoksia otetaan huomioon jalostustyöohjeen ehtoja määriteltäessä. Mikäli PEVISA-määräykset vaativat muuttuneen terveystilanteen takia tarkistuksia, tuodaan ne rotujärjestön yleiskokoukselle päätettäväksi. Terveyskyselyä jatketaan ja yhteenvetoja tuloksista julkaistaan Flat-tiviestissä. Hyödynnetään lonkkien BLUP-indeksejä. Osallistutaan Hannes Lohen geenitutkimusohjelmaan (histiosytooman kartoittaminen). Osallistutaan mahdollisesti geenien monimuotoisuustutkimukseen, jolla kartoitetaan populaation heterotsygotia-astetta.

Yksittäisten urosten käyttöä seurataan ja liikkakäyttöä pyritään rajoittamaan. Jälkeläisten määrän lisäksi seurataan myös lastenlasten määrää: isoisäkäyrä huomioidaan tehtäessä jalostusehdotuksia ja pyritään välttämään urosta, jolla on läheinen esi-isä isoisäkäyrän alkupäässä.

Rotujärjestö seuraa aktiivisesti luonteen testaamiseen tarkoitettujen menetelmien kehittämistä sekä pyrkii hyödyntämään testeistä saatuja tuloksia jalostusvalintoja käsitellessään. Taipumus- ja metsästyskoetuloksista pyritään kokoamaan tilastoja ja yhteenvetoja, joiden avulla käyttöominaisuuksien kehitystä seurataan.

Koirien ulkomuotoa pyritään parantamaan lisäämällä kasvattajien tietoutta oikeasta rotutyypistä ja terveestä rakenteesta. Rotujärjestö järjestää vuosittain erikoisnäyttelyn, johon pyritään saamaan tuomareiksi rodun kasvattajia tai muita asiantuntijoita erityisesti rodun kotimaasta Isosta-Britanniasta. Myös epävirallisia näyttelyitä järjestetään mahdollisuuksien mukaan. Järjestetään ulkomuototuomarikoulutusta tarvittaessa.

Kasvattajien on huolehdittava siitä, että sileäkarvaisen noutajan pennut luovutetaan koteihin, joissa niille pystytään tarjoamaan rodunomainen elämänmuoto: riittävästi liikuntaa ja aktiviteetteja, kunnollinen peruskoulutus ja sopivaa ravintoa. Pennunostajia informoidaan rodunomaisista kokeista ja koiran koulutuksesta niihin. Rotujärjestö tarjoaa koulutusta taipumus- ja metsästyskokeisiin. Se myös tiedottaa koe- ja ulkomuototuomarivaatimuksista jäsenlehdessä.

Kasvattajien ja koiranomistajien luottamuksen säilyttäminen, oikeudenmukainen ja tasapuolinen kohtelu on rotujärjestön jalostustoiminnan ehto. Ilman kaikkien osapuolten yhteistyötä ei voida puhua koko rodun kehittämisestä.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet

Vahvuudet	Heikkoudet
<ul style="list-style-type: none"> • Aktiivinen harrastajakunta. • Yhdistyksen pyrkimys systemaattiseen tiedonkeruuseen sekä aktiiviseen ja avoimeen tiedottamiseen. • Pyrkimys luoda avoin ja luottamusta herättävä ilmapiiri harrastajien kesken. • Rotujärjestö järjestää paljon tapahtumia, joissa vallitsee voimakas me-henki. Tapahtumiin on uuden harrastajankin helppo tulla. • Informatiivinen ja kerhon linjaa johdonmukaisesti noudattava jäsenlehti Flattiviesti. • Useita valveutuneita ja vastuuntuntoisia kasvattajia, jotka ovat sitoutuneet tavoiteltaviin päämääriin ja liittävät pennunostajat rotujärjestön jäseniksi. • Ei siitosmatadoreja. • Rodunomaisen lajin, noutajien metsästyskokeen harrastajia kohtuullisen paljon (noin neljännes vuosiluokasta). Taipumuskokeeseen osallistujia runsaasti (noin 40 % vuosiluokasta). Runsaasti myös sileäkarvaista noutajaa metsästyksessä apunaan käyttäviä. • Ainutlaatuinen käyttö- ja ulkomuoto-ominaisuuksia mittaava rotumestaruuskoe Flattimestaruus. • Aktiivinen osallistuminen terveystutkimuksiin. Lonkkien BLUP-indeksit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Resurssien rajallisuus eli aktiivisten toimijoiden niukkuus ja ajankäyttömahdollisuudet sekä taloudellisten resurssien niukkuus. • Joidenkin kasvattajien piittaamattomuus luonne- ja terveysongelmista, rodunomaisista kokeista ja pennunostajien informoimisesta sekä piittaamattomuus rodun yleisestä sukusiitosasteesta ja jalostukseen käytettyjen koirien sukulaisuussuhteista => ns. oman tien kulkijat. • Pieni kannankoko, käyttämätöntä jalostusmateriaalia reservissä. • Näyttelyissä liian vähän kasvattajatuomareita. • Ajoittain vaikeaa päästä osallistumaan taipumus- ja metsästyskokeisiin, koska osallistujia on paljon. • Osa pennunostajista ei löydä rotujärjestön toiminnan piiriin. • Lisääntynyt kuppikuntaisuus. • Avoimen keskustelun puute. • Kasvattajien kriittisyyden puute omaa kasvatus-työtä kohtaan, ns. kennelsokeus. • Kasvattajien vähäinen yhteydenpito eri maiden välillä.
Mahdollisuudet	Uhat
<ul style="list-style-type: none"> • Tiedonsaannin lisääntyminen ja helpottuminen (tietokannat, ulkomaiset yhteydet ym.). • Pennunostajien ja kasvattajien tietotaidon lisääminen. • Geenitutkimukseen osallistuminen. • Alueellisen toiminnan käynnistäminen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rodun jakautuminen ja alkuperäisten käyttöominaisuuksien heikkeneminen. • Terveysongelmien lisääntyminen. • Geenipoolin kaventuminen. • Erilaisten luonneongelmien lisääntyminen. • Koirien kestäväen rakenteen heikkeneminen, liian raskaat ja isokokoiset koirat, liian hentoluustoiset koirat, matalaraajaiset koirat, kapeat alaleuat, luisut tai jyrkät lantiot ja suorat etuosat. • Kasvattajien sitoutumattomuus yhteisiin jalostustavoitteisiin ja vieraantuminen yhdistyksestä. • Yhteiskunnassamme vallitseva liiallinen kilpailuhenki, kunnianhimoisuus ja menestymisen pakko => saattaa johtaa yksisilmäisiin jalostusvalintoihin ja epäterveeseen koiran pitoon.

6.5 Varautuminen ongelmiin

Riski	Syy	Varautuminen	Miten vältetään	Toteutuessaan merkitsee
Rotu jakautuu käyttö- ja näyttelylinjoihin	Jalostuksessa suositetaan äärityyppejä sekä ulkomuodollisesti että käyttöominaisuuksien osalta, harrastajakunta jakautuu näyttelyissä käyviin ja kokeissa käyviin / metsästäjiin	Rotujärjestö pitää yllä dual purpose -ideologiaa lehdessä ja tapahtumissa, säilytetään jalostuksessa "kultainen keskitie"	Säilytetään taipumuskoe, pidetään näyttely- ja koevaatimukset jalostustyöohjeessa tasapainossa, pidetään julkaisuissa yllä dual purpose -henkeä, koulutetaan kasvattajia tunnistamaan oikea käyttökoiran tyyppi ja rakenne, järjestetään NOU/ NOME-koulutusta	Geenipoolin pienene- mistä, rotutyypin katoamista, mahdollisesti uusia/lisääntyviä terveysongelmia
Luonne ja käyttöominaisuudet heikenevät	Koiria päätyy vähemmän harrastajille, jalostuksessa ei kiinnitetä riittävästi huomiota luonteisiin ja käyttöominaisuuksiin	Kannustetaan flattien omistajia luonnetestihin ja käyttökokeisiin, järjestetään kokeita, tiedotetaan ominaisuuksien merkityksestä	Käytetään jalostukseen hyväluonteisia, hyvät taipumukset omaavia koiria	Ongelmakoirat lisääntyvät, flatista ei ole enää metsästystai harrastuskoiraksi, koiria mahdollisesti lopetetaan luonteen vuoksi
Silmäsairaudet yleistyvät	Virallisia silmätutkimuksia tehdään vielä vähän, gonioskopia- tutkimuksia tuskin lainkaan, oletetaan ettei silmäongelmia ole	Tiedottaminen, helpotetaan ja kannustetaan silmien joukkotarkastuksiin	Tutkitaan jalostukseen käytettävien koirien ja niiden sukulaisten silmät mahdollisimman hyvin ja riittävän usein.	Kärsimystä koirille, kustannuksia omistajille, käyttökoiran joutumista eläkkeelle ennen aikojaan, jonka vakavan silmä-sairauden leviämistä koko kantaan.
Kyynärviat yleistyvät	Suositetaan liian raskaita ja etuosastaan vääränrakenteisia koiria, ei oteta kyynärvikoja huomioon jalostuksessa, käytetään jalostukseen koiria, joiden kyynärpäitä ei ole kuvattu.	Kuvataan kyynärniveliä mahdollisimman paljon. Tiedotetaan, julkaistaan tilastoja, koulutetaan kasvattajia.	Käytetään jalostukseen tutkittuja, terveitä ja terve- rakenteisia koiria.	Kärsimystä koirille, kustannuksia omistajille, käyttökoiran joutumista eläkkeelle ennen aikojaan
Polviat yleistyvät	Ei oteta polvivikoja huomioon jalostuksessa, käytetään jalostuksessa koiria, joilla on liian suorat polvikulmaukset tai joiden polvia ei ole tutkittu, salataan kasvattien ja/tai pentuesisarusten polviat	Tutkitutetaan polvia mahdollisimman paljon. Tiedotetaan, julkaistaan tilastoja, koulutetaan kasvattajia. Peräänkuulute- taan avoimuutta ja rehellisyyttä.	Käytetään jalostukseen tutkittuja, terveitä ja terve- rakenteisia koiria.	Kärsimystä koirille, kustannuksia omistajille, käyttökoiran joutumista eläkkeelle tai lopetukseen ennen aikojaan

Riski	Syy	Varautuminen	Miten vältetään	Toteutuessaan merkitsee
Jalostuksessa ei saada säilytettyä riittävästi erisukuisia linjoja	Muotiurosten käyttö, ajatellaan jalostustyötä lyhytjänteisesti	Ehdotetaan kasvattajille vähän käytettyjä uroksia harvinaisemmista sukulinjoista, tiedotetaan laajan geenipoolin merkityksestä	Käytetään jalostukseen mahdollisimman paljon erisukuisia koiria, estetään yhden uroksen liikkäyttö	Saattaa tulla esiin uusia sairauksia, geenipooli kaventuu, koko populaation sukusiitosprosentti kasvaa, hedelmällisyysongelmia
Menetetään alkuperäinen rotutyyppi	Suositaan liiaksi väärää rotutyyppiä, liian kookkaita ja raskaita koiria tai pyritään jalostamaan käyttökoiria kiinnittämättä huomiota rotutyyppiin ja oikeaan, terveeseen rakenteeseen	Tiedotetaan kasvattajille anatomian ja rakenteen merkityksestä, mitataan koiria, tehdään jälkeläisarvosteluja, valistetaan rodun ulkomuototuomareita	Kiinnitetään jalostuskoirien valinnassa huomiota oikeaan rotutyyppiin, rakenteeseen ja kokoon	Väärä rotutyyppi ei vastaa rotumääritelmää, epäterveet rakenteet tai liian massiiviset koirat yleistyvät, epäterveen rakenteen takia erilaiset nivelsairaudet yleistyvät
Pentujen kysyntä ja rekisteröinnit kasvavat hallitsemattomasti	Rodun suosio on kasvussa, flatilla ei koeta olevan niin paljon ongelmia kuin labradoreilla tai kultaisilla	Tehostetaan jalostusneuvontaa ja tiedotusta pennunostajille. Tähän voi olla vaikea varautua.	Pyritään säilyttämään kasvattajien moraalit korkealla - miten?	Kaikille flateille ei pystytä tarjoamaan rodunomaisia olosuhteita, "pentutehtailu"

6.6 Toimintasuunnitelma JTO:n toteuttamiseksi

Koko voimassaolokausi

Jalostustoimikunta kirjoittaa vuosittain yhteenvetoon jalostukseen käytetyistä koirista, rodun terveystilanteesta ja koe- sekä näyttelykäynneistä. Rotuyhdistyksen jäseniä informoidaan ajankohtaisista asioista kirjoittamalla jalostusaiheisia artikkeleita Flattiviestiin sekä julkaisemalla tilastoja ja yhteenvetoja.

Terveyskyselyä jatketaan ja siitä julkaistaan yhteenvetoja Flattiviestissä.

Suoritetaan jälkeläisseurantaa ja julkaistaan sen tuloksia Flattiviestissä.

Jatketaan pentuekyselyä, joilla kartoitetaan toteutuneiden yhdistelmien terveyttä sekä käyttö- ja ulkomuoto-ominaisuuksia.

Seurataan BLUP-indeksien vaikutusta lonkkaniveldysplasian vastustuksessa.

Pohjoismaisten jalostustoimikuntien tapaaminen on perinteisesti järjestetty joka toinen vuosi. Viimeksi tapaaminen järjestettiin keväällä 2010 Tanskassa. Jalostustoimikunta pyrkii osallistumaan erilaisiin koulutuksiin ja tapahtumiin kotimaassa ja ulkomailla säännöllisesti. Yhteistyötä pohjoismaisten jalostustoimikuntien välillä ylläpidetään tapaamisten lisäksi sähköpostitse.

7. Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta

Rotujärjestö seuraa rodun terveystilannetta ja harrastuskentän aktiivisuutta. Rotujärjestön jalostustoimikunta on ensisijainen elin, joka vastaa jalostuksen tavoiteohjelman toteutumisen seurannasta. Jalostustoimikunta toimii hallituksen alaisuudessa, joten hallitus viime kädessä valvoo tavoiteohjelman noudattamista. Rotujärjestö on velvollinen huomioimaan jalostuksen tavoiteohjelman tavoitteet vuotuista toimintasuunnitelmaansa laatiessaan.

Erilaiset vuosittaiset tilastoinnit auttavat hahmottamaan sitä kehityssuuntaa, johon rodussa ollaan menossa. Jalostuspäivät, koulutustilaisuudet, treffit ja leirit ovat foorumeita, joilla tietoa tulee jakaa avoimesti ja kannustaa keskustelemaan ongelmista. Toiseksi viimeisenä voimassaolovuonna tulee tässä JTO:ssa mainitut strategiat (tilastot, terveystarkastukset yms.) vetää yhteen ja tehdä johtopäätökset tavoiteohjelman toteutumisesta. Seuraavan viisivuotiskauden päivityksessä tulee ottaa huomioon rodun kehityssuunta ja korjata tavoitteita sekä strategioita sen mukaiseksi. Ylilyönteihin tulee puuttua nopeasti, jottei mitään mittavaa vahinkoa pääse rodussa tapahtumaan.

Jalostuksen tavoiteohjelma on kokonaisuudessaan luettavissa yhdistyksen Internet-sivuilla. Se päivitetään tarvittaessa, kuitenkin vähintään viiden vuoden välein.

8. Lähteet

- Joan Mason, Flat-coated Retrievers Today, ISBN 1 86054 085 6
- Paddy Petch, The complete flatcoated retriever ISBN 0 85115 463 8
- Brenda Phillips, Sue Kearton, Flatcoated Retriever Directory, Second edition
- Flatcoated Retrieverklubben, Rasbok 1985, 1990, 1995, 2000
- Suomen Sileäkarvaiset Noutajat ry:n Sukukirjat 1997, 2002
- Nuusku-lehden vuosikerrat 1980–2004
- KoiraNet-tietokanta
- Juha Tenhunen / Prettybit Oy
- Flatdata-tietokanta (ruots.)
- Per-Erik Sundgren, Lemmikkieläinten jalostus, ISBN 951-96912-0-0
- Malcolm. B. Willis, Genetics of the Dog, ISBN 0-85493-176-7
- SKL-FKK, materiaali Jalostustoimikuntien neuvottelupäivältä 31.1.2004
<http://www.koiranjalostus.fi/lehti.html>, artikkelit
- Taipumuskoesäännöt
- Sileäkarvaisten noutajien tulostulokset 1998–2002
- Nancy Laughton: A review of the Flat-coated retriever, 2. painos 1980.
- FCI:n rotumääritelmä: http://www.fci.be/uploaded_files/121gb99_en.doc
- Sileäkarvainen noutaja, rotumääritelmä ja sen tulkinta. Kirsi Nieminen & Christina Helenius
- Vanha luonnetestitietokanta: <http://www.fortunecity.com/greenfield/bigmama/10/optimit.htm>
- Luonnetestitietokanta: <http://www.dogsports-online.com/lte/>
- Anne Bucksch ja Sofia Lindberg: Retrieveravel i Sverige, Jämförande analys av avelsarbetet inom golden, labrador och flatcoated retriever samt utvärdering av jaktlig avkommebeskrivning för flatcoated retriever, Examensarbete 231, Sverige Lantbruksuniversitet, 2002
- Sydänsairaudet: Lahden eläinlääkäriaseman Nettiklinikkasivuilta, kirjoittajana Seppo Lamberg 2000
- Patellaluksaatio: Patellaluksaatio ja fysioterapia, Flattiviesti 1/2004, Kati Kallio (Eläinfysioterapiaan erikoistunut fysioterapeutti, TtK)
- Eläinlääkäriasemille sileäkarvaisista noutajista tehty terveystutkimus, 2004
- Terveystutkimus sileäkarvaisten noutajien omistajille, 2003–2004
- Birchard, Sherding: Saunders Manual of Small Animal Practice, 1994
- Sileäkarvaisen noutajan pektinaattiligamenttidysplasia ja glaukooma, ELL Päivi Vanhapelto, Flattiviesti 4/2004
- Progressiivinen nefropatia(PNP) – monen koirarodun synnynnäinen munuaissairaus (www.tiibetinspanielit.fi/artikkelit/pnp_1.rtf)
- Syöpä sileäkarvaisilla noutajilla: The Flatcoated Retriever Society: Health Committee Report 2004, David Sargan, Cambridge Veterinary School (*suomentanut Riitta Nikko*)
- Peiffer & Petersen-Jones: Small Animal Ophthalmology, A Problem-Oriented Approach, Third Edition, 2001

9. Liitteet

9.1 Rotumääritelmä ja sen tulkinta

Alkuperäisen tulkintaosuuden kirjoittaneet Christina Helenius ja Kirsi Nieminen. Päivitykset Kirsi Nieminen.

"He is an extrovert and an optimist and the greatest of all tail-waggers, so pleased is he with life. His temperament is impeccable: he makes the most intelligent and kindly companion giving generously of himself to human race. He is always ready for fun, even when advanced in years, a canine Peter Pan." (Nancy Laughton)

Historia

1700-luvun lopulla Englannissa tuli suosituksi ajometsästys. Tällöin tarvittiin noutamiseen erikoistuneita koiria, joilla oli pehmeä nouto-ote. Siihen saakka oli käytetty metsästyksessä pointteri- ja setterityyppisiä koiria sekä erilaisia vesispanieleita. Ajometsästys asetti koiralle hieman erilaiset vaatimukset, sillä koiran oli stressaantumatta kestävä runsas ammunta sekä lintujen pudotukset. Koiran piti olla ehdottomasti hiljainen ja rauhallinen, jottei se säikäyttäisi riistaa eikä häiritsisi ampujia.

Käyttötarkoitus muokkasi jalostettavien koirien ruumiinrakennetta ja kokoa. Vaadittaviin ominaisuuksiin yritettiin päästä risteyttämällä lammaskoiria, settereit, spanieleita ja vesikoiria. Lammaskoiria käyttämällä parannettiin koulutettavuutta, spanieleilla metsästysominaisuuksia, vesikoirilla vesityöskentelyä ja settereillä hyvää vainun käyttöä.

Sileäkarvaisten noutajien jalostamisessa suurin merkitys on S. E. Shirleylla (Englannin Kennelliiton perustaja), joka risteytti näitä "noutajia" suurten newfoundlandin koirien, suurten labradorin koirien sekä St. Johnin koirien kanssa. St. Johnin koira tuli Englantiin kanadalaisten kalastajien mukana. Se oli hyvä uimari ja pehmeäsuinen noutaja. Nämä Shirleyn jalostamat aaltokarvaiset noutajat olivat hieman raskaampia verrattuna tämän päivän sileäkarvaisiin noutajiin. Kaikilla englantilaisilla noutajaroduilla on tämä sama tausta. Heterogeenisestä ryhmästä koiria, joita kutsuttiin yleisnimellä "noutaja", kehitettiin kasvattajien omiin tarkoituksiin ja mieltymyksiin parhaiten sopivia koiria.

Koiranäyttelyissä nämä noutajat jaoteltiin karvanlaadun ja värin mukaan. Tämä johti siihen, että pentue- sisaruksista toinen saattoi kilpailla labradorina ja toinen aaltokarvaisena noutajana. Kiharakarvainen noutaja eriytyi ensimmäisenä omaksi rodukseen. Tällöin "aaltokarvaiset noutajat" jäivät omaksi rodukseen. Aaltokarvaiset noutajat edustivat edelleen hyvin montaa erilaista tyyppiä. Mm. aaltokarvainen noutaja Ch. Darenth, jota pidetään merkityksellisenä koirana sileäkarvaisten noutajien jalostuksessa, on jättänyt jälkensä myös labradorinnoutajien jalostukseen, sillä sen poika Horton Max oli labradori ja suosittu jalostusuro.

Aaltokarvaisista noutajista tuli nopeasti erittäin suosittuja metsästys- ja näyttelykoiria. Kuitenkin jo v. 1910 labradorinnoutaja syrjäytti sileäkarvaisen noutajan suosiossaan ja pian myös kultaisesta noutajasta tuli suosittu. Ensimmäinen ja toinen maailmansota tekivät tuhoaan myös koiranjalostuksessa, ja sodien jälkeen oli erittäin vaikeata löytää jalostusmateriaalia. Onneksi muutamat innokkaimmat kasvattajat pystyivät säilyttämään rodun. 1950–1960-luvuilla sileäkarvainen noutaja saatiin elvytettyä uuteen kukoistukseen.

ROTUMÄÄRITELMÄ JA SEN TULKINTA

Yleisvaikutelma

Keskikokoinen, iloinen, eloisa koira. Älykäs ilme. Voimakas olematta kömpelö, jalo olematta hontelo.

Ominaispiirteet

Omaa luontaiset työskentelytaipumukset. Iloista ja ystävällistä luonnetta kuvastaa innokas hännänheilutus.

Luonne

Luottavainen ja ystävällinen.

Sileäkarvainen noutaja on iloinen ja avoin koira. Sillä on hyvä itseluottamus. Se on energinen ja tarkkaavainen, mutta ei hysteerisen aktiivinen.

Näyttelykehässä siläkarvainen noutaja seisoo ryhdikkäänä, häntä iloisesti heiluen. Sitä ei asetella näyttelyasentoon ja se esitetään aina löysällä taluttimella ja siitä huolimatta se kantaa itsensä ryhdikkäänä. Aggressiivisuus tai varautuneisuus vieraita kohtaan on aina vakava virhe sileäkarvaisella noutajalla.

Sileäkarvaista noutajaa kuvaa rotumääritelmän virke "voimakas olematta kömpelö, jalo olematta hontelo" mitä parhaiten. Kultaisen keskities löytyminen on erittäin vaikeaa ja tämän vuoksi näyttelyissä esiintyy liian raskaita (mustia kultaisia noutajia) sekä myös aivan liian kevyitä setterimäisiä koiria. Flatilla pitää olla voimakas luusto, sillä se on ennenkaikkea noutava lintukoira, mutta se ei saa tulla liian raskaaksi, koska silloin sen rodunomainen työskentely kärsii. Raskas flatti ei voi koskaan olla tyyppillinen rotunsa edustaja, sillä silloin sen jalous katoaa.

Ollakseen jalo sileäkarvainen noutaja ei voi koskaan olla matalaraajainen. Rinnan syvyys verrattuna raajojen pituuteen on: n. yhden suhde yhteen. Sileäkarvaisen noutajan jalouteen vaikuttaa myös rintakehän pehmeä muoto painottaen pituutta enemmän kuin liioiteltua syvyyttä ja leveyttä. Hontelo, liioitellun elegantti, setterimäinen koira ei myöskään ole tyyppillinen flatti.

Sileäkarvainen noutaja kehittyy hitaasti ja on harvoin valmis ennen kolmatta ikävuottaan. Nuori koira antaa usein hontelon ja korkearaajaisen vaikutelman. Arvostelussa olisi syytä varoa palkitsemaasta liian korkealle koiria, jotka ovat jo valmiita juniori- ja nuortenluokissa, sillä useinmiten niistä kehittyy liian raskaita ja karkeita koiria täysikasvuiseina.

Pää

Pitkä ja kuiva. Kallo litteä ja leveähkö. Otsapenger vähäinen. Kallon ja kuonon ylälinjat yhdensuuntaiset. Kirsu suurehko, sieraimet avoimet. Leuat pitkät ja voimakkaat, jäniksen tai riistalinnun kantamiseen sopivat.

Sileäkarvaisen noutajan pään muoto on rodulle tyyppillinen ja erittäin tärkeä, sillä viimeistään se erottaa flatin labradorista ja kultaisesta noutajasta. Sivusta katsottuna sileäkarvaisen noutajan pää on pitkänomainen. Kuono- ja kallo-osa ovat samanpituiset. Kuonon ylälinja ja litteähkö kallo ovat yhdensuuntaiset. Otsapenger on vähäinen, mutta kuitenkin selvästi havaittavissa. Pään pitää olla ehdottomasti kuiva!!!

Kuono-osa on voimakas, mutta ei karkea. Se kapenee kirsua kohden. Huulet ovat kuivat. Alaleuka ei saa olla heikko.

Edestä/ylhäältä katsottuna pää on pitkä ja suhteellisen kapea. Kallo-osa on hieman leveämpi kuin kuono-osa. Sileäkarvaisella noutajalla ei saa olla selvästi erottuvia poskia.

Lyhyt tai liian suippo kuono-osa, pyöreä kallo, täysin olematon otsapenger (collien tai borzoin päätä muistuttava) tai liian selvä otsapenger sekä löysänahkaisuus ovat yleisempiä pään virheitä.

Sileäkarvaisen noutajan, kuten muidenkin koirien, arvostelussa pitää aina huomioida myös ilme. Flatin ilme on pehmeä, ystävällinen, älykäs.

Silmät

Keskikokoiset, tumman- tai pähkinänruskeat, eivät vinoasentoiset. Ilme hyvin älykäs. Pyöreät, ulkonevat silmät ovat erittäin epätoivottavat.

Silmät ovat mantelinmuotoiset ja ne sijaitsevat melko etäällä toisistaan. Lähekkäin sijaitsevat pyöreät silmät pilaavat älykkään ilmeen. Vinoasentoiset silmät puolestaan tekevät ilmeen epäystävälliseksi. Myös vaaleat silmät tekevät ilmeen usein epäystävälliseksi. Ainoastaan maksanvärisillä flateilla on hyväksyttävä hieman vaaleampi silmien väri. Silmäluomet eivät saa olla roikkuvat.

Korvat

Pienet, ylöskiinnittyneet, tiukasti päänmyötäiset.

Koko on aina suhteellinen käsitys. Sileäkarvaisen noutajan korvat eivät ole minimaalisen pienet, vaan pienet verrattuna keskikokoisiin. Usein on niin, että jos koiralla on runsaasti löysää kaulanalusnahkaa ja roikkuvat silmäluomet, sillä on myös isot korvat. Usein myös nämä liian suuret korvat saattavat olla liian alaskiinnittyneitä, mikä pilaa flatille tyypillisen ilmeen täydellisesti. Flateilla näkee tuskin koskaan liian pieniä korvia, mutta useimmilla ne ovat aivan liian suuret.

Purenta

Leuat vahvat. Täydellinen, tasainen leikkaava purenta, t.s. alaleuan etuhampaat koskettavat kevyesti yläleuan etuhampaiden takapintaa. Hampaat terveet ja vahvat.

Sileäkarvaisilla noutajilla esiintyy melko paljon tasapurentaa ja niillä saattaa olla ylimäärisiä etuhampaita. Näistä on syytä mainita aina arvostelussa, jotta jalostustoimikunta saisi niistä tietoa. Arvostelussa niihin ei tulisi suhtautua liian ankarasti, vaan ne tulisi huomioida virheenä virheiden joukossa. Harvemmin flateilla esiintyy hammaspuutoksia, mutta myös ne pitäisi kirjata ylös arvosteluun. Ylä- ja alapurennat ovat erittäin epätoivottavia ja alentavat palkintosijaa. Pennuilla ja nuorilla koirilla saattaa esiintyä lievää yläpurentaa, joka kuitenkin iän myötä korjaantuu. Lievätkään alapurennat eivät juuri korjaudu.

Kaula

Keskipitkä ja kuiva, liittyy vinosti ja symmetrisesti lapoihin ja selkään, mikä mahdollistaa helpon jäljestystyön.

Liian paksu ja lyhyt kaula antaa sileäkarvaiselle noutajalle labradorimaisen kuvan. Liian pitkää ja kapeaa kaulaa ei tule myöskään ihannoida, sillä se taas antaa setterimäisen vaikutelman. Flatin kaulan pitää olla kuiva. Kaulan liittyminen vinosti oikea-asentoihin lapoihin ja lavan ja olkavarren kunnolliset kulmaukset mahdollistavat pitkät joustavat liikkeet.

Eturaajat

Suorat kauttaaltaan hyväluustoiset. Kynnärpäät liikkuvat suoraan rungonmyöntäisesti.

Sileäkarvaisella noutajalla pitää olla hyvät etukulmaukset, sillä se mahdollistaa pitkän, joustavan askeleen. Yksi yleisimmistä virheistä rodussa on suora olkavarsi ja etuasentoiset lavat. Olkavarsi on yleensä kuitenkin riittävän pitkä. Usein näkee myös flatteja, joilla on löysät kynnärpäät ja pehmeät välikämmenet.

Runko

Rintakehä syvä ja melko leveä. Eturinta selvästi näkyvä. Lanne lyhyt ja leveä. Kyljet etuosassa melko litteät. Kylkiluiden kaarevuus on suurimmillaan keskikohdalla ja pienempi raajojen luona. Pitkä, heikko lanne on paha virhe.

Työskennellessään sileäkarvainen noutaja tarvitsee kestävyyttä ja voimaa enemmän kuin nopeutta. Tämän vuoksi onkin tärkeämpää, että flatin rintakehä on pitkänomainen ja kohtuullisen syvä. Ylhäältä katsottuna sileäkarvaisen noutajan runko muistuttaa hieman sukkulaa ja sillä on aina selvä vyötärö. Flatin tyyppillisin liikuntamuoto työskennellessä on laukka.

Sileäkarvaisen noutajan selkälinja on suora eikä se saa olla missään nimessä painunut ja pehmeä. Lanne on lyhyt ja leveä. Lantio ei saa olla luisu, vaikkakin se on melko yleistä vielä tämänpäivänkin flateilla. Hännän tulisi olla selkäviivan jatke, tosin ei välttämättä ihan yhtä suoraan kuin esim. kultaisilla noutajilla. Usein juniori-ikäisillä flateilla lantio on hieman luisu, mutta kun se saa lihaksistoa ja turkkia, niin se näyttää huomattavasti paremmalta. Liian lyhyitä ja jyrkkiä lantioita ylös nousevine häntineen on myös jonkin verran. Sileäkarvaisissa noutajissa näkee myös liian etupainoisia koiria, mikä pilaa flatille ominaisen linjakkuuden. Myös flatteja kuten muitakin koiria näkee näyttelyissä aivan liian lihavana ja löysinä ja tämän tulee ehdottomasti vaikuttaa palkintosijaan, sillä tuskinpa lihava flatti voi olla elegantti ja tyylikäs.

Takaraajat

Lihaksikkaat. Kinner ja polvi kohtuullisesti kulmautuneet. Kinner matala. Koira seisoo vankasti. Pihtikintereisyys on paha virhe.

Sileäkarvaisella noutajalla tulee olla lihaksia! Yleisimpiä virheitä rodussamme on juuri niukat takakulmaukset, korkea kinner sekä pihtikintereisyys. Ylikulmautuneita flatteja näkee harvemmin täällä Suomessa. Näyttelyissä näkee melko usein koiria, joilla on kovin suorat polvikulmaukset ja erittäin kapeat reidet. Pihtikintereisyyteen pitää suhtautua erittäin ankarasti rotua arvosteltaessa. Flatin pitää seisoa raajoillaan varmasti!

Käpälät

Pyöreät, voimakkaat ja tiiviit. Varpaat hyvin kaareutuneet, päkiät paksut ja vahvat.

Sileäkarvaisilla noutajilla näkee harvoin rotumääritelmän mukaisia käpäliä. Pahimmillaan ne ovat pitkänomaiset ja hajavarpaiset sekä matalat ja eivät tällöin kestä rikkoutumatta, kun koira työskentelee vaativissa olosuhteissa. Käpäliä, joka on edes tiivis ja paksupäkiäinen, kestävä paremmin käytännön metsästyksessä, vaikka se olisi hieman pitkänomainen. Mikäli jollakin flatilla on näyttelykehässä erinomaiset käpälät, niin se on ehdottomasti mainitsemisen arvoinen asia.

Häntä

Eloisa, lyhyt ja suora, luontevasti selkälinjan jatkona. Ei saa nousta paljon selkälinjan yläpuolelle.

Häntä ei todellakaan saisi nousta paljoakaan selkälinjan yläpuolelle, sillä muutoin se pilaa sivukuvan täydellisesti. Flateilla on melko paljon "iloisia" häntiä ja joskus jopa sellaisia, mitkä kääntyvät koukuksi. On selvää, että urokset voivat hieman mahtaila, mutta viimeistään yksittäisarvoastelussa tulisi koiran kantaa häntänsä kauniisti. Flateilla on myös jonkin verran sellaisia häntiä, että hännän pää kaartuu hieman ja hännän siis tulisi olla suora ja lyhyt.

Liikkeet

Vapaat ja sujuvat, edestä ja takaa katsoen suorat.

Hyvinkulmautunut etuosa, oikea kaulan asento ja kohtuullisen hyvin kulmautunut takaosa mahdollistavat rotumääritelmän mukaiset liikkeet. Flatin liikkeiden tulee olla tehokkaat ja liikkeessä koira kantaa itsensä ryhdikkäästi. Yleisimpiä virheitä on lyhyt aksel, ahtaat tai pihtikintereiset takaliikkeet sekä kaikki mahdol-

liset etuosan virheelliset liikuntamuodot. Jostain syystä flattien esittämisessä on yleistynyt nk. "hirttäminen", olisikin tärkeätä, että tuomari pyytäisi aina liikuttamaan koirat löysällä taluttimella, kuten rodun alkuperämaassa tehdään.

Karvapeite

Tiheä ja laadultaan hieno tai karkeahko, mahdollisimman sileä. Hännässä ja raajoissa runsaat hapsut.

Karvapeitteen tarkoituksena on suojata koira sen työskennellessä maalla ja vedessä. Karvapeitteen tulisi olla sellainen, että se kuivuu nopeasti veistyön jälkeen. Vain pieni laineisuus on sallittua, mutta karvapeite ei saa missään nimessä kihartua. Karvapeitteen tulisi olla mahdollisimman sileä ja kiiltävä. Usein suositaan liian runsaita ja pitkiä turkkeja. Flatilla ei saa olla kultaisen noutajan karvapeitettä. Usein erittäin vahva ja pitkä turkki on melko laineikasta ja silloin koiran omistajalla on valtava työ suorita näyttelykuntoon. Maksanvärillä flateilla on erittäin harvoin yhtä vahva karvapeite kuin mustilla, mutta silti niillä tulisi olla riittävästi karvaa ja myös hapsuja.

Karvapeitteestä ei voi puhua sivuamatta trimmaamista. Sileäkarvaisen noutajan karva tulee siistiä näyttelykuntoon. Toisin sanoen korvista ja kaulasta ohennetaan karvaa, kypälät siistitään ja häntä muotoillaan. Flatin kaulaa ei ajeta koneella paljaaksi, eikä sen vatsa- ja housuhapsuja muotoilla. Myös korviin tulisi jättää hieman karvaa pehmentämään ilmettä. Jos näyttelykehässä esitetään tällaisia ylitrimmattuja koiria, asiasta pitäisi huomauttaa myös arvostelussa.

Väri

Musta ja maksanruskea.

Pienet valkoiset täplät tai yhtenäinen pieni läikkä eturinnassa ovat merkityksettömiä arvostelun kannalta. Maksanvärin tulee olla riittävän tumma. Joskus syntyy myös keltaisia pentuja, mutta niille tulee näyttelykehässä antaa nolla.

Koko

Hyväkuntoisen koiran ihannepaino on: uros 25–35 kg, narttu 25–34 kg. Ihannekorkeus: uros 58–61 cm, narttu 56–59 cm.

Koolla on suuri merkitys työskenteleville koirille. Liian suuri koira on helposti liian raskas, eikä näin ollen jaksaa työskennellä vaativissa olosuhteissa pitkiä päiviä. Sileäkarvaisissa noutajissa on tällä hetkellä erityisesti urokset usein liian suuria. Myös liian pieniä ja hentoja narttuja esiintyy jonkin verran. Flatit tulisi aina mitata näyttelykehässä ja korkeus tulisi myös kirjoittaa arvosteluun. Vaikka arvostelussa pääpaino on oikeassa rotutyypissä, tasapainoisuudessa ja jaloudessa, liian suurten koon ylitysten tai alitusten tulisi näkyä myös laatupalkinnossa. Tärkeintä on se, että jos kehässä on kaksi samanarvoista koira, niin se, joka on lähempänä rotumääritelmän ihannekorkeutta, voittaa.

Flatti on säilynyt edelleen dual purpose -koirana ja haluamme sen myös sellaisena säilyttää!

9.2 Henkisten ominaisuuksien rotumäärittelmä

Svenska Flatcoated Retrieverklubben, suomennos Riitta Heinonen

Ihannenoutajan käyttäytymisen kuvaus

Noutaja on metsästyskoira, jonka pääasiallinen tehtävä on kantaa (noutaa) ammuttu riista metsästäjälle. Tyypillisen noutajan ystävällinen, mukautuva luonne tekee siitä miellyttävän työtoverin mutta myös arvostetun perheenjäsenen, joka ottaa aktiivisesti osaa perheen elämään. Tyypillinen noutaja on iloinen ja aktiivinen, ja sillä on hyvä itseluottamus sekä luottamusta herättävä ja ystävällinen luonne.

SOSIAALISET OMINAISUUDET

Käyttäytyminen ihmisiä kohtaan

Sydämellinen ja ulospäin suuntautunut, korostunut miellyttämisenhalu. Asenne on avoin myös vieraita ihmisiä kohtaan. Vahvaan luonteeseen kuuluu suuri sietokyky myös stressaavissa tilanteissa ihmisten kesellä.

Käyttäytyminen toisia koiria kohtaan

Toisia koiria kohtaan noutajalla on ystävällinen ja kiinnostunut asenne. Tietty ero urosten ja narttujen välillä suhtautumisessa samaa sukupuolta oleviin on luonnollista. Aggressiivisuus on vakava virhe.

METSÄSTYSOMINAISUUDET

Käyttäytyminen villieläimiä kohtaan

Noutaja osoittaa luontaista kiinnostusta näkyviin ilmestyvää riistaa kohtaan, mutta se on nopeasti ohimenevää. Myös riistarikkaissa maastoissa koiran kiinnostus suuntautuu ammuttuun riistaan, kun se on työtehtävässä.

Käyttäytyminen ennen ja jälkeen laukauksen

Noutajan työstä suurin osa tapahtuu passiivisena ampujan vierellä. Se pysyttelee rauhallisena, hiljaisena ja keskittyneenä, jotta ei häiritsisi metsästyksen kulkua.

Markkeerauskyky

Noutajalla on kyky muistaa ja löytää (markkeerata) usean riistan putoamispaikat metsästyksen ollessa käynnissä. Rauhallinen, keskittynyt asenne laukausten aikana ja kun riista tulee näkyviin on edellytys markkeerauskyvyille. Hyvä markkeerauskyky vaikuttaa suuresti koiran tehokkuuteen noutajana.

Hakutyöskentely

Haku tapahtuu nopeassa tempossa ja kuviolla, joka kattaa osoitetun maaston tehokkaasti, sekä suurta keskittävyyttä osoittaen. Hyvin kehittynyt hajuaisti vaikuttaa koiran hyvään kykyyn löytää riistaa. Puutteellinen noutohalu on vakava virhe.

Noutokyky

Halu luovuttaa löydetty riista ohjaajalle on voimakkaasti kehittynyt, luontainen ominaisuus. Noudetut riistat kannetaan syvällä suussa, aina pehmeällä otteella ja palautetaan nopeassa tempossa.

Vesityöskentely

Yksi noutajan tärkeimmistä tehtävistä on työskentely vedessä. Sillä on sen vuoksi myötäsytynäinen, voimakas intohimo veteen, jonka vuoksi se iloisesti menee veteen ja työskentelee siellä. Uimataito on hyvä ja kestävyys suuri.

Jäljestämiskyky

Sekä haavoittuneen pienriistan lyhytkestoisessa, itsenäisessä jäljestystyössä että sorkkaeläinten pitkäkestoisemmassa jäljestämisessä noutaja on tehokas ja kestävä koira.

Yhteistyökyky

Pehmeä mutta tasainen luonne ja selkeä miellyttämisenhalu ohjaajaa kohtaan ovat edellytyksenä koiran kyvyille suorittaa tehokasta työtä. Pehmeys luo pohjan ohjaajan ja koiran väliselle kontaktille. Tasaisuus on edellytys koiran kyvyille kyetä ymmärtämään ohjaajan antamat ohjeet myös stressaavissa olosuhteissa.

9.3 Jalostustyöohje

Jalostustyöohjetta päivitetään tarpeen mukaan. Seuraavan kerran sitä käsitellään vuosikokouksessa 2010. Oheisena tämänhetkinen jalostustyöohje.

Tämä jalostustyöohje astuu voimaan 1.1.2006. Se on käytännön työkalu sileäkarvaisten noutajien jalostusyhdistelmien suunnittelua ja hyväksymistä varten. Jalostustyöohje perustuu Jalostuksen tavoiteohjelmaan (JTO), joka hyväksyttiin rotujärjestön vuosikokouksessa 6.3.2005 ja Suomen Kennelliiton jalostustieteellisessä toimikunnassa 16.6.2005.

9.3.1 Yleiset ja eettiset ohjeet

Kasvattaja on perehtynyt sileäkarvaiseen noutajaan ja sen historiaan sekä on tietoinen rodun käyttötarkoituksesta. Kasvattaja on perehtynyt sileäkarvaisen noutajan rodunomaiseen työskentelytapaan seuraamalla taipumuskoetta, metsästyskoetta tai käytännön metsästystilannetta tai mieluiten osallistumalla niihin. Hän pyrkii myös kasvatustyössään ylläpitämään sileäkarvaisen noutajan metsästyskäyttöominaisuuksia. Hän käyttää jalostukseen hyväluonteisia, terveitä, terverakenteisia ja rotutyypillisiä yksilöitä. Arkaa, aggressiivista tai muuten rodulle epätyypillistä koiraa ei tule käyttää jalostukseen.

Kasvattaja ottaa siitosyhdistelmää suunnitellessaan huomioon rodussa ja käyttämiensä jalostusyksilöiden suvuissa esiintyvät erityisesti perinnölliset, mutta myös muut sairaudet ja viat. Kasvattaja tuntee rodun populaation rakenteen ja pyrkii käyttämään jalostukseen myös harvinaisia sukulinjoja sekä leventämään rodun geenipohjaa. Kasvattajan tulisi käyttää jalostukseen vain sellaisia koiria, jotka pystyvät lisääntymään normaalilla tavalla.

Jalostusarvoa määritettäessä kiinnitetään huomiota koiran oman laadun lisäksi myös sen sukulaisten ja erityisesti jälkeläisten laatuun. Kasvatustoiminnan tavoitteena on terve ja rodunomainen sileäkarvainen noutaja.

Kasvattaja on rotujärjestön ja Kennelliiton jäsen ja sitoutuu noudattamaan niiden sääntöjä sekä toimii Kennelliiton koirarekisteriohjeen mukaisesti kaikissa koiranpitoon liittyvissä asioissa. Kasvattajan toivotaan liittävän pennunostajat rotujärjestön jäseniksi. Kasvattaja valitsee pennuille kodit, joissa niistä huolehditaan psyykkisesti ja fyysisesti hyvin ja joissa sileäkarvaiselle noutajalle voidaan tarjota riittävästi virikkeitä ja toimintaa. Kasvattaja kertoo pennunostajille terveystutkimuksista ja rodunomaisesta harrastus- ja koulutustoiminnasta. Hän antaa pennunostajille kattavat kirjalliset hoito- ja ruokintaohjeet.

Jalostustoimikunta kerää tietoa sekä tukee ja auttaa kasvattajia. Se pyrkii suunniteltujen yhdistelmien kohdalla huomioimaan kasvattajan omat toivomukset ja tavoitteet. Jos kasvattaja pyytää toimikunnalta urosehdotuksia, hän valitsee itse tarjotuista vaihtoehdoista. Kasvattaja vastaa aina itse tekemistään yhdistelmistä ja kasvatustyönsä tuloksista.

Jalostustiedustelu on lähetettävä jalostustoimikunnan sihteerille hyvissä ajoin (miehellään vähintään kaksi kuukautta) ennen nartun oletettua juoksua.

9.3.2 Yhdistelmille asetetut vaatimukset

Jotta yhdistelmä voitaisiin hyväksyä ja ottaa rotujärjestön pentuvälitykseen, sen tulee täyttää yhdistelmille asetetut vähimmäisvaatimukset. Lisäksi rotujärjestö toivoo, että kasvattaja pyrkii noudattamaan annettuja suosituksia. Vaatimukset koskevat suomalaisten omistuksessa olevia koiria, ja ulkomaiset koirat käsitellään aina tapauskohtaisesti.

1. Terveys

- A- tai B-lonkat TAI lonkkaindeksi yli 100
- Silmätarkastuslausunto, joka on astutushetkellä enintään 24 kk vanha
- Kynärpääläusunto 1.1.2005 jälkeen syntyneille koirille
- Koiraa, jolla on todettu jokin sairaus (esimerkiksi allergia, epilepsia tai sydänvika), ei saa käyttää jalostukseen
- Nartun alaikäraja astutushetkellä 24 kk.

2. Luonne ja käyttöominaisuudet

- Hyväksytysti suoritettu noutajien taipumuskoe 1.1.2002 jälkeen syntyneille koirille. Jos yhdistelmän molemmat koirat ovat syntyneet ennen 1.1.2002, riittää, että toisella on hyväksytty taipumuskoe.

Jos yhdistelmän toinen koira on syntynyt 1.1.2002 jälkeen, tulee sillä olla hyväksytty taipumuskoe, mutta yhdistelmän toiselle koiralle sitä ei tarvita, jos se on syntynyt ennen 1.1.2002.

3. Ulkomuoto

- Näyttelystä vähintään laatuarvostelu EH (entinen 1. palkinto), joka on saatu vähintään 15 kk:n iässä.

4. Rodun populaation rakenne ja sukusiitosaste

- Sukusiitoskerroin ei saa olla yli 6,25 %. Laskentaan käytetään kuutta sukupolvea.
- Uroksen kokonaisjälkeläismäärä on enintään 5 % Suomessa syntyneistä pennuista yhden sukupolven aikana. Kun uroksella on kolme Suomessa rekisteröityä pentuetta, tulee niistä olla lonkkakuvattuna 50 % ennen kuin seuraava pentue voidaan hyväksyä.

Esimerkki: Uroksella on 3 pentuetta, joissa on kussakin 8 pentua = 24 jälkeläistä. Ennen seuraavan pentueen hyväksymistä näistä vähintään 12:lla on oltava lonkkalausunto.

- Nartun kokonaispentuemäärä enintään kolme pentuetta.

9.3.3 Suositukset

Terveys

- Tutkitut ja terveet (0/0) kynärpäät ja polvet
- Yhdistelmän lonkkaindeksien keskiarvo vähintään 100
- Nartun ikä alle 6 vuotta ensimmäisellä astutuskerralla
- Nartun ikä alle 8 vuotta astutushetkellä
- Uroksen alaikäraja astutushetkellä 18 kk.

Luonne ja käyttöominaisuudet

- Tulokset noutajien metsästyskokeista erittäin suositeltavia
- Tulos luonnetestistä, MEJÄ-kokeesta tai muusta kokeesta suositeltava

Ulkomuoto

- Toisella näyttelystä ERI, toisella vähintään EH.

Populaation rakenne ja sukusiitosaste

- Sukusiitoskerroin alle 3,125 %. Laskentaan käytetään kuutta sukupolvea.
- Nartun edellisestä pentueesta tulee 50 % olla kuvattu ennen seuraavaa astutusta.
- Jalostukseen pyritään käyttämään useita eri sukulinjoja.

9.3.4 Muuta huomioitavaa

- Nartun ja uroksen jälkeläisten terveystiedot tarkistetaan aina ennen seuraavaa astutusta ja asiasta tiedotetaan kasvattajalle.
- Ulkomaille myytyjä tai alle vuoden ikäisenä kuolleita jälkeläisiä ei lasketa mukaan terveysseurantaan, jos asiasta on ilmoitettu jalostustoimikunnalle.
- Mikäli tiedusteluihin liittyy jotain poikkeavaa (poikkeuslupa), tehdään päätökset tapauskohtaisesti.
- Poikkeustapauksissa jalostustoimikunta voi myöntää hyväksynnän myös yhdistelmälle, joka ei täytä kaikkia jalostustyöhjeen vaatimuksia.